

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

6 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNE MÜDAHALEDE
KOORDİNASYONU ETKİLEYEN ETMENLER

YÜKSEK LİSANS

Melike ÇAMURCU

MAYIS-2025
GÜMÜŞHANE

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**6 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNE MÜDAHALEDE
KOORDİNASYONU ETKİLEYEN ETMENLER**

**FACTORS AFFECTING COORDINATION IN RESPONSE TO THE
FEBRUARY 6 KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKES**

YÜKSEK LİSANS

Melike ÇAMURCU

**MAYIS-2025
GÜMÜŞHANE**

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**6 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNE MÜDAHALEDE
KOORDİNASYONU ETKİLEYEN ETMENLER**

**FACTORS AFFECTING COORDINATION IN RESPONSE TO THE
FEBRUARY 6 KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKES**

YÜKSEK LİSANS

Melike ÇAMURCU

Danışman: Prof. Dr. Ekrem CENGİZ

**MAYIS-2025
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerine Müdahalede Koordinasyonu Etkileyen Etmenler**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kısıtlara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

29/05/2025

Melike ÇAMURCU

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın hazırlanmasında yol gösterici katkıları, akademik birikimi ve sabırlı desteği için tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ekrem CENGİZ en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Lisans eğitimim boyunca emeklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen, tüm bildiklerimi bana öğreten; yüksek lisans sürecim boyunca da desteğini daima hissettiren, tez çalışmamın ortaya çıkmasında, yürütülmesinde ve tamamlanmasında büyük emek ve katkıları bulunan, bilgisini, deneyimini, sabrını ve hoşgörüsünü benimle paylaşarak yürüdüğüm yolda bana ışık olan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Vildan ORAL’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın her döneminde olduğu gibi tez sürecimde de yanımda olan, desteğiyle bana güç veren çok kıymetli annem Fatma ATMACA ve babam Çetin ATMACA’ya; yüksek lisansa başlamam için beni cesaretlendiren, tez sürecim boyunca yanımda olan ve her konuda bana yardımcı olan değerli eşim Mevlüt ÇAMURCU’ya; bu süreçte desteğini esirgemeyen kıymetli arkadaşlarıma en içten teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Veri toplama aşamasında vakit ayırarak bilgilerini paylaşan, katkılarda bulunan tüm katılımcılara ayrıca teşekkür ederim.

Melike ÇAMURCU
GÜMÜŞHANE – 2025

ÖZET

Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası çok aktörlü ve sektörlü müdahale yapıları devreye girmiş; bu durum, koordinasyon sağlanmasında ciddi zorluklar yaratmıştır. Bu doğrultuda afet durumlarında koordinasyon süreçlerinin ne şekilde yürütüldüğü, ekip içi ve ekipler arası koordinasyonu etkileyen etmenler ve koordinasyon faaliyetlerini olumsuz etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Mevcut çalışma 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlere müdahale aşamasında koordinasyon süreçlerinde yaşanan sorunların incelenmesini ve afet müdahale süreçlerinde koordinasyonun nasıl iyileştirilebileceğine dair somut öneriler sunulmasını amaçlamaktadır.

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden, yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılarak afet koordinasyon merkezinde görev almış uzman katılımcılardan veri toplanmasına dayanmaktadır. Görüşme verilerinin analizinde tematik analiz aşamaları takip edilmiş olup koordinasyon sorunlarının afet yönetimi sistemindeki kurumsal yapılar ve bürokratik işleyiş, insan kaynağı ve ekip yönetimi, kurumlar arası yönetim dinamikleri, kaynak yönetimi ve lojistik, karar sistemleri ve liderlik, olay yeri güvenliği ve risk yönetimi, iletişim ve bilgi akışı olmak üzere 7 ana tema 22 alt tema kaynaklı ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Çalışma sonuçları kriz yönetimi modellerinde merkeziyetçi yapının getirdiği koordinasyon sorunlarının azaltılması için çok düzlemli, yerel aktörleri yetkilendiren, yatay örgütlenme temelli, etik, katılımcı, esnek ve iş birliğine dayalı yönetim modellerine geçilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca görev tanımları ve yetki sınırlarını netleştiren görev yönetim sistemleri kurulması, görev bazlı modüler eğitimler hazırlanması, nicel karar destek sistemlerinin kullanılması, hiyerarşinin sadeleştirilmesi ve yetki devri protokolleri oluşturulması, uluslararası standartlarda insani yardım güvenlik protokollerinin benimsenmesi ve önceliklendirme kriterlerinin belirlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Deprem, Koordinasyon, Nitel, Tematik Analiz.

SUMMARY

Following the earthquakes centered in Kahramanmaraş on February 6, 2023, in Türkiye, multi-actor and multi-sectoral response structures were activated, which created significant challenges in ensuring coordination. In this context, it is important to evaluate how coordination processes are conducted in disaster situations, the factors affecting intra-team and inter-team coordination, and the factors that negatively impact coordination activities. The current study aims to examine the problems experienced in coordination processes during the response phase of the 2023 earthquakes centered in Kahramanmaraş and to present concrete recommendations on how coordination in disaster response processes can be improved.

The study is based on data collection from expert participants who took part in the disaster coordination center, using semi-structured interviews, one of the qualitative research methods. In the analysis of the interview data, the stages of thematic analysis were followed, and it was determined that coordination problems stemmed from seven main themes and twenty-two sub-themes: institutional structures and bureaucratic functioning within the disaster management system, human resources and team management, inter-institutional governance dynamics, resource management and logistics, decision-making systems and leadership, site safety and risk management, and communication and information flow.

The study results reveal the necessity of transitioning to multi-level, ethically grounded, participatory, flexible, and collaboration-based governance models that are based on horizontal organization and empower local actors to reduce coordination problems caused by the centralized structure in crisis management models. In addition, it is recommended to establish task management systems that clarify role definitions and authority boundaries, to develop task-based modular training programs, utilize quantitative decision support systems, to simplify hierarchies and create authority delegation protocols, to adopt humanitarian aid security protocols in line with international standards, and to define prioritization criteria.

Keywords: Disaster, Earthquake, Coordination, Qualitative, Thematic Analysis.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	IV
TEŞEKKÜR	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	XI
ŞEKİLLER DİZİNİ	XII
EKLER DİZİNİ	XIII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XIV
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	1
1.1. Afet Kavramı	1
1.2. Afet Yönetimi Ve Yaklaşımları	2
1.3. Geleneksel/Lojistik Afet Yönetimi	2
1.3.1. Toplum Temelli Afet Yönetimi.....	3
1.3.2. Teknoloji Tabanlı Afet Yönetimi	4
2. KOORDİNASYON	5
2.1. Koordinasyonun Türleri	5
2.2. Afetlerde Koordinasyon	7
2.2.1. İletişim	9
2.2.2. Bilgi Paylaşımı	10
2.2.3. İş Birliği	10
2.2.4. Yetki, Sorumluluk Ve Roller	11
2.3. Geçmiş Afetlerde Koordinasyon Deneyimi	12
2.3.1. 2004 Hint Okyanusu Depremi Ve Tsunamisi (Endonezya).....	12
2.3.2. 2008 Wenchuan Depremi (Çin)	13
2.3.3. 2005 Katrina Kasırgası (ABD).....	14
2.3.4. 2010 Haiti Depremi (Haiti).....	14
2.3.5. 2023 Kahramanmaraş Depremleri (Türkiye).....	15
3. MATERYAL VE METOD	18
3.1. Araştırmanın Amacı	18
3.2. Araştırmanın Önemi	18

3.3.	Araştırmanın Kapsamı.....	19
3.4.	Çalışma Alanı	20
3.5.	Evren Ve Örneklem.....	20
3.6.	Araştırmanın Sınırlılıkları.....	22
3.7.	Veri Toplama Aracı Ve Yöntem.....	22
3.8.	Verilerin Analizi	23
3.9.	Geçerlilik Ve Güvenilirlik	25
3.10.	Etik İlkeler.....	25
4.	BULGULAR	27
4.1.	Tema 1: Kurumsal Yapılar Ve Bürokratik İşleyiş	37
4.1.1.	Alt Tema 1/1: Görev- Sorumluluk Paylaşımı	37
4.1.2.	Alt Tema 1/2: Kayıt Ve Raporlama.....	38
4.1.3.	Alt Tema 1/3: Merkeziyetçi Yapı.....	39
4.1.4.	Alt Tema 1/4: Zaman Yönetimi	40
4.1.5.	Alt Tema 1/5: Planlama	42
4.2.	Tema 2: İnsan Kaynağı Ve Ekip Yönetimi	43
4.2.1.	Alt Tema 2/1: Personel Kaynaklı Sorunlar	43
4.2.2.	Alt Tema 2/2: Eğitim Ve Tatbikatların Etkisi.....	45
4.2.3.	Alt Tema 2/3: Dayanıklılık Ve Motivasyon.....	46
4.3.	Tema 3: Kurumlar Arası Yönetişim Dinamikleri	47
4.3.1.	Alt Tema 3/1: Gönüllü Katılımı	47
4.3.2.	Alt Tema 3/2: Rekabet Ve Çatışma	49
4.3.3.	Alt Tema 3/3: İş Birliği Düzeyleri.....	50
4.4.	Tema 4: Kaynak Yönetimi Ve Lojistik	52
4.4.1.	Alt Tema 4/1: Malzeme Tedariki Ve Dağıtım Süreçleri	52
4.4.2.	Alt Tema 4/2: Erişilebilirlik	54
4.4.3.	Alt Tema 4/3: Lojistik Planlama	55
4.5.	Tema 5: Karar Sistemleri Ve Liderlik.....	56
4.5.1.	Alt Tema 5/1: Kriz Liderliği	56
4.5.2.	Alt Tema 5/2: Teknoloji Kullanımı	58
4.5.3.	Alt Tema 5/3: Etik, Adalet Ve Şeffaflık	59
4.6.	Tema 6: Olay Yeri Güvenliği Ve Risk Yönetimi	61
4.6.1.	Alt Tema 6/1: İkincil Afetler.....	61
4.6.2.	Alt Tema 6/2: Saha Güvenliği.....	62
4.7.	Tema 7: İletişim Ve Bilgi Akışı.....	64

4.7.1.	Alt Tema 7/1: Kişiler/Kurumlar Arası İletişim	64
4.7.2.	Alt Tema 7/2: İletişim Alt Yapısı.....	66
4.7.3.	Alt Tema 7/3: Bilgi Yönetimi	68
5.	TARTIŞMA	70
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
	KAYNAKÇA	85
	EKLER.....	97
	ETİK KURUL KARARI	98
	ÖZGEÇMİŞ.....	99

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.Koordinasyon Türleri (Christensen ve Ma, 2020: 23).	6
Tablo 2. Ağ Yönetişiminde Koordinasyon Türleri (Knødt vd., 2022: 310).	7
Tablo 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri	21
Tablo 4. Afet müdahale koordinasyon süreçlerini etkileyen faktörlere ilişkin tema, alt tema ve kodlar	28

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. USGS değerlendirmesine göre 2023 Türkiye depremlerine ait şiddet haritası .	20
Şekil 2. Tematik Analizin Şematik Gösterimi (Toker, 2022).	24
Şekil 3. Tematik Analiz Aşamaları (Terry vd., 2017: 23)	25
Şekil 4. Afet Müdahale Koordinasyonunu Etkileyen Temaların Şematik Gösterimi ...	27

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Tezde Kullanılan Mülakat Soruları	97
---	----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BT	: Bilgi Teknolojileri
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
Ed. / ed.	: Editor
Erişim	: Erişim Tarihi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
GSM	: Mobil İletişim için Küresel Sistem
IoT	: Nesnelerin İnterneti
km	: kilometre
m	: Metre
md.	: Madde
ör.	: Örnek
RFID	: Radyo Frekansı ile Tanımlama
SMS	: Kısa Mesaj Servisi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TAMP	: Türkiye Afet Müdahale Planı
UA	: Uzaktan Algılama
UMKE	: Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
UNDRR	: Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi
USGS	: ABD Jeoloji Araştırmaları Kurumu
vb.	: Ve benzeri
v.d.	: Ve diğerleri, ve devamı

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Afet Kavramı

Afetler insan hayatını olumsuz etkileyen, kesintiye uğratan doğal, insan veya teknoloji kaynaklı meydana gelen can ve mal kaybına neden olan olaylardır (Duman ve Gökğöz, 2018). Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi (UNDRR) tarafından ise, “tehlikelerin fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerinin bir toplumun temel işlevlerini aşarak, insan yaşamını, sağlığını ve yaşam standardını tehdit eden durumlar” olarak ifade edilmektedir (UNDRR, 2015). Doğa kaynaklı afetler; deprem, sel, heyelan, çığ, tsunami, volkan patlaması vb. teknoloji ve/veya insan kaynaklı afetler ise, büyük endüstriyel kazalar, nükleer patlamalar, biyolojik silahlar, iklim değişikliği vb.’dir. (Şengün ve Küçükşen, 2019).

Doğa kaynaklı afetler, doğadan kaynaklanan ve genellikle önlenemeyen olaylardır. Deprem, sel, kuraklık, fırtına, volkanik patlama ve tsunami bu gruba girmektedir (Quarantelli, 1997). Bu afetler, fiziksel çevreyi etkilediği kadar insan yaşamını ve ekonomik dengeleri de olumsuz etkilemektedir. İnsan kaynaklı afetler ise insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan olaylardır. Bunlar arasında endüstriyel kazalar, nükleer felaketler, terör saldırıları, savaşlar, çevre kirliliği ve salgın hastalıklar bulunmaktadır (Van Wassenhove, 2006). Afetler, depremler gibi ani olaylar ile kuraklık gibi yavaş gelişen süreçleri içerebilmektedir (Kapucu, 2008). Afetler, fiziksel yıkımla birlikte sosyal, ekonomik ve psikolojik etkiler de meydana getirmektedir (Chuang ve Ho, 2021). Genellikle afetler yerel kaynakların yetersiz kaldığı durumlara yol açmakta ve ulusal veya uluslararası destek gerektirmektedir (Opdyke vd., 2017). Afetlerin oluş zamanı önceden belirlenemediği için sürekli hazır olunması gerekmekte; afet anlarında ve sonrasında hızlı müdahale, insan hayatını kurtarmada hayati bir rol oynamaktadır (Erkal ve Değerliyurt, 2009). Özellikle büyük çaplı afetler, birden fazla kurumun ve paydaşın eş zamanlı koordinasyonunu gerektirmektedir (Abbasi ve Kapucu, 2016). Afetlerin doğru tanımlanması ve sınıflandırılması, etkili bir afet yönetimi süreci için temel teşkil etmektedir. Afetlerin neden olduğu zararların azaltılması, bu olayların özelliklerinin ve etkilerinin önceden anlaşılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, afet kavramının kapsamlı bir şekilde anlaşılması, etkili bir afet yönetimi için kritik bir öneme sahiptir.

1.2. Afet Yönetimi ve Yaklaşımları

Afet yönetiminin esas görevi can ve mal kaybını azaltmak ve ulusu doğa, teknoloji ve insan kaynaklı afetlerden korumak ve bu çerçevede hazırlıklı olma, koruma, müdahale, iyileştirme ve zarar azaltma gibi unsurları içeren riske dayalı, kapsamlı bir afet ve acil durum yönetim sistemiyle topluma rehberlik etmek ve desteklemektir (Kadıoğlu, 2008). Afet yönetimi, risklerin tespiti, kontrolü, planlaması, politikaların belirlenmesi ve eğitimlerin gerçekleştirilmesi gibi çok disiplinli çalışmaların yürütüldüğü bir faaliyetler bütünüdür. Bu süreç, merkezinde kamu yönetimi bulunmakla birlikte, farklı disiplinlerin varlığına ihtiyaç duyulan bir yapı olarak tanımlanabilir (Karaman, 2016). Başarılı bir afet yönetimi süreci, afet öncesi dönemi kapsayan *Risk Yönetimi* ve afet sonrası dönemi kapsayan *Kriz Yönetimi* çalışmalarının kapsamlı ve bütünleşik bir şekilde ele alınmasıyla mümkündür. Özetle, afetlerin önlenmesi, olası zararların azaltılması ve yerleşim yerlerinin normal yaşamına dönmesi için birçok paydaş tarafından yapılan veya yapılması planlanan tüm çalışmalardır (Tarhan ve Partikoç, 2021). Bu doğrultuda literatürde bazı temel afet yönetim yaklaşımlarından söz edilmektedir.

1.3. Geleneksel/Lojistik Afet Yönetimi

Geleneksel afet yönetim yaklaşımları genellikle olaya tepki ağırlıklı olup acil durum yönetimi, kurtarma ve iyileştirme aşamalarını kapsamaktadır (Özdemir, 2023). Türkiye’de yaşanmış olan afet deneyimlerine bakıldığında; genel olarak afet gerçekleşikten sonra, ortaya çıkan sonuçları gidermeye yönelik müdahalelerde bulunulduğunu söylemek olanaklıdır. Geleneksel bir yöntem olan bu müdahalenin çoğunlukla afetten etkilenen insanların gördüğü zararı gidermeye yönelik, acil durum kapsamında verilen yardımlar ve sonrasında iyileştirme çerçevesinde şekillendiği söylenebilir. Oysa afetlerle mücadele çok yönlü bir müdahaleyi gerektirir. Afet sonrası çalışmalar, yaraları sarma konusunda olmazsa olmaz katkılar sunmakla birlikte, bu çalışmalar afet öncesi risk odaklı çalışmalarla desteklenmediği sürece eksik kalır. Geleneksel afet yönetiminde afet öncesi çalışmalarda risk yönetimini gözeten bir anlayış ve dolayısıyla bu doğrultuda çalışmalar yer almamaktadır (Çağlar, 2020). Özellikle son dönemlerde kriz yönetim odaklı afet yönetiminden risk yönetimine geçişin önem kazanmasıyla birlikte, yerel yönetimler afet yönetiminin önemli aktörlerinden biri olmuştur (Yavaş ve Yavuz, 2015). Yerel yönetimlerin afet yönetimindeki rolü, afet sonrası müdahalelerden ziyade afet öncesinde riskleri azaltma ve toplulukları güçlendirme eksenine doğru kaymıştır. Shimizu ve Clark’a (2015) göre modern afetler, giderek daha karmaşık, hızla değişen geleneksel ve yeni tür afetlerdir ve riskleri tam

olarak bilinmemektedir. Günümüzdeki modern afetler geleneksel afet yönetiminin yerel bakış açısının ötesine geçerek birbirini tetikleyen küresel afetler şeklinde ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2021). Geleneksel afet yönetimi yaklaşımında egemen olan kurtarma ve iyileştirme çalışmaları, yerini son yıllarda, hazırlıklı olma ve topluluk katılımının sağlanmasına bırakmıştır (Hançer, 2009).

1.3.1. Toplum Temelli Afet Yönetimi

Afet durumunda toplum düzeyindeki insanların kaybedecekleri daha çoktur çünkü büyük da küçük afetlerden doğrudan etkilenenler onlardır ve bu tür tehlikeli olayların etkilerine karşı ilk savunmasız kalanlar da onlardır (Chen vd., 2006). Ancak afet müdahalelerinin çoğu, yukarıdan aşağıya ve lojistik merkezli yaklaşıma sahip bir komuta kontrol yapısı olarak nitelendirilmektedir (Pandey ve Okazaki, 2005). Müdahale ve iyileştirmeyi vurgulayan ilk yaklaşımda, afet yönetimi döngüsünde en fazla yararlanan grup olarak topluma yer verilmemiştir. Planlama, politika oluşturma, koordinasyon, kontrol ve örgütlenme devlet kurumları tarafından empoze edilmekte ve topluluğa atfedilen bir rol varsa da oldukça pasif veya marjinal olarak değerlendirilmektedir (Jahangiri vd., 2011). Oysa sürdürülebilir afet yönetimi, toplulukların afet yönetimi süreçlerine katılımını temel almaktadır. Topluluk katılımı; ortaklık, yetkilendirme ve yerel sahiplenmeyi içermekte ve afet yönetimi çabalarının merkezinde bireyler ve topluluklara yer vermektedir. Toplumun güçlendirilmesi, risk değerlendirme, azaltma planlaması, uygulama ve izleme süreçlerine katılımıyla mümkündür. Bu anlamda yerel toplulukların kendi koşullarını analiz etmeleri desteklenmeli, bu sayede afetlere müdahale kapasiteleri artırılmalıdır. Toplum Temelli Afet Yönetimi yaklaşımı, yerel topluluklara kendi durumlarını değerlendirme ve uygulamalarda aktif rol alma fırsatı sunarak, sürdürülebilir afet yönetimine katkıda bulunmaktadır (Pandey ve Okazaki, 2005). Ek olarak yerel toplulukları yalnızca planların ve kararların oluşturulmasının bir parçası olarak değerlendirmemekte, aynı zamanda bunların uygulanmasında da önemli bir rol oynayabileceğini ifade etmektedir (Pandey ve Okazaki, 2005; Chen vd., 2006). Nitekim Gaillard (2010) da toplumun afete dayanıklılık kapasitesini geliştirmek için köylerde veya topluluklarda gönüllü afet yönetimi organizasyonlarının kurulması gerektiğini savunmaktadır. Toplum temelli yaklaşımın uygulanma şekli kültürel, sosyo-ekonomik, politik ve sağlık konularından dolayı çeşitli ülkelerde farklılık gösterdiğinden, bu yaklaşımı istikrara kavuşturacak tek tip bir uygulama tasarlamak mümkün değildir. Başka bir deyişle, bu yönetim yaklaşımı uygulandığı bölge ve alanın spesifik özelliklerini dikkate almaktadır (Buckle, 2001).

1.3.2. Teknoloji Tabanlı Afet Yönetimi

Modern bütünleşik afet yönetimi, afetlerin risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme evrelerinde, çok paydaşlı yapılar arasında işlevselliği artırmayı hedeflemekte ve teknolojik yeniliklerden büyük ölçüde faydalanmaktadır. Mekânsal ve mekânsal olmayan veriler aracılığıyla risklerin öngörülmesi, analiz süreçlerinin yürütülmesi ve gerekli eylem planlarının uygulanması gibi tüm aşamalarda bilgi teknolojileri kritik bir rol oynamaktadır. Teknoloji tabanlı uygulamalardan (CBS, IoT, UA, RFID, yapay zekâ, robotlar, sensörler ve akıllı sistemler), afet öncesinde tahminler, modelleme çalışmaları, alternatif senaryolar oluşturma, afete hassas bölgelerin bulunması, müdahale biçimlerinin gelişimine destek olunması gibi çalışmalar yürütülerek ve afet sonrası stratejik plan ve eylem belirlenmesine katkıda bulunarak afetlere karşı daha dirençli yaşam çevreleri inşa edebilmek amaçlanmaktadır (Tarhan ve Partigöç, 2021). Özellikle CBS ile, farklı kurumlardan elde edilen mekansal ve mekansal olmayan verilerin depolanması, analiz edilmesi, sorgulanması, haritalandırılması ve yönetilmesi için oluşturulan veriler, karar destek sistemlerinde kullanılarak planlama süreçlerine yön vermekte ve afet yönetiminin hızını artırmaktadır (Alkayis vd., 2022).

Teknolojinin ilerlemesi, afet yönetimi alanında önemli yenilikler getirmiştir (Höl ve Tarhan, 2024). Teknoloji, afet yönetiminde risklerin tespiti, hazırlıkların gerçekleştirilmesi, hızlı müdahale ve iyileştirme çalışmalarında önemli avantajlar sunmaktadır. Sınırlılıklarına rağmen, taraflar arasında iletişim sağlama ve hızlı veri elde etme kapasitesiyle kritik bir rol oynamakta; aynı zamanda yenilikçi fırsatlar sunarak eski yöntemlerin yerini almaktadır (Memiş ve Babaoğlu, 2020). Sonuç olarak, bilgi teknolojileri ve yenilikçi uygulamalar, modern bütünleşik afet yönetimi çerçevesinde tüm süreçlerde etkinliğin artırılmasında ve toplumların afetlere karşı dirençli hale getirilmesinde bir rol üstlenmektedir.

Afet yönetimi, farklı uzmanlık alanlarının ve kurumların uluslararası düzeyde birlikte çalıştığı çok disiplinli bir alandır (Sarı ve Özer, 2024). Afet yönetiminde geliştirilen bu farklı yaklaşımlar, etkin bir afet yönetimi süreci için birbirini tamamlayan unsurlar olarak değerlendirilmekte ve özellikle çok paydaşlı yapılar arasındaki koordinasyonun sağlanması için kritik bir rol oynamaktadır.

2. KOORDİNASYON

Yönetmel birimlerin belirli bir amacı gerçekleştirmek için diğel kuruluşlar ve birimlerle iş birliğı yapmaları koordinasyon kavramını ifade etmektedir (Polatoğılu, 1985). Temelde koordinasyon kavramı kurumsal faaliyetler arasında bulunması gereken bağlantıyı ve faaliyetler arasındaki düzen, uyum ve değışimlere adaptasyon yeteneğini ifade etmek için kullanılmaktadır (Kaşoğılu, 1994; Demirkaya, 2023). Bu noktada, Malone ve Crowston (1994)'un "faaliyetler arasındaki bağımlılıkların yönetimi" olarak tanımladığı koordinasyon teorisi devreye girmektedir. Bu teoriye göre yönetilen şey faaliyetlerin kendisi değil, faaliyetler arasındaki ilişkiler ve bağımlılıklardır (Tolksdorf, 2000). Koordinasyon süreci yalnızca bilgi ve kaynak paylaşımıyla sınırlı olmamakta birbirine bağımlı örgütler arasında sosyal ve maddi etkileşimler de gerektirmektedir (Drabek, 2007). Dolayısıyla, güçlü sosyal etkileşimler olmadan etkin bir koordinasyon sağlanması zorlaşabilmektedir. Etkin bir koordinasyon, stratejilerin birleştirilmesine, hizmet tekrarının azaltılmasına ve kaynak israfının önlenmesine katkıda bulunmaktadır (Opdyke vd., 2017). Bununla birlikte, Quarantelli (1997) koordinasyonun, kaynak kıtlığı sorununu çözmeye çalışırken aynı anda çok sayıda kuruluşun varlığıyla kaynak tahsisini karmaşıklştırabileceğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, kaynakların doğru ve dengeli bir şekilde paylaşılması, başarılı bir koordinasyonun temel bileşenlerindenidir. Çünkü başarılı bir koordinasyon, her bireyin, diğellerinin ne yapacağına dair beklentiler doğrultusunda, kendisi için en iyi eylemi seçmesini gerektirmektedir (Gauthier, 1975). Sonuç olarak, Blanchard'a (2008) göre koordinasyon, belirli hedeflere ulaşmak amacıyla durumu analiz etmek, ilgili bilgileri toplamak ve komuta otoritesine uygulanabilir alternatifler sunmak anlamına gelmektedir.

2.1. Koordinasyonun Türleri

Koordinasyon kavramı literatürde çeşitli tipolojilerde ifade edilmektedir. Tellioğılu (2010) çalışmasında, farklı koordinasyon teorileri ve yaklaşımlarını inceleyerek zaman tabanlı, ürün tabanlı, süreç tabanlı ve sorun tabanlı koordinasyon türlerini tanımlamıştır. Kaynak ve Tuğel, (2014) ise çalışmasında koordinasyonu iki ana alt kategoriye ayırmıştır: yatay ve dikey koordinasyon. Yatay koordinasyon, aynı organizasyon seviyesindeki paydaşların iş birliğı yaparak daha uyumlu ve verimli çalışmasını sağlarken, dikey koordinasyon, daha yüksek ve alt kademeler arasındaki bağlantıyı ifade etmektedir (Kaynak ve Tuğel, 2014). Dikey versiyon, liderlik seviyesi ne kadar yüksekse, o kadar fazla koordinasyon yetkisine sahip olduğı ilkesine işaret etmektedir. Yatay

koordinasyon ise, farklı şekillerde birlikte çalışan aynı seviyedeki aktörlere odaklanmakta merkezler ile bölümler arasında da gerçekleşebilmektedir (Christensen vd., 2016; Knott ve Thnarudee, 2022).

Tablo 1.Koordinasyon Türleri (Christensen ve Ma, 2020: 23).

Dikey Koordinasyon	Yüksek	(1)Üst kademedeki kuruluşlar, paralel sütunlardaki alt kuruluşları ayrı ayrı koordine eder. Ör. Maden felaketleri, hava kirliliği.	(3)Birden fazla düzeyde birden fazla kuruluşun koordinasyonu. Ör. Terörizm, depremler, salgın hastalıklar.
	Düşük	(4) Koordinasyon zayıf ve parçalıdır. Ör. Yangın	(2) Aynı düzeyde birden fazla kuruluşun koordinasyonu. Ör. Tayfunlar, seller.
		Düşük	Yüksek
Yatay Koordinasyon			

Sol üst kadranda kriz yönetimi, yüksek düzeyde dikey koordinasyon ancak düşük düzeyde yatay koordinasyon ile karakterize edilir. Bu durumda, krizler genellikle politika alanları içinde sınırlandırılır ve yukarıdan aşağıya komuta ve aşağıdan yukarıya raporlama birincil koordinasyon yaklaşımıdır. Sağ alt kadranda, yüksek düzeyde yatay koordinasyon, düşük düzeyde dikey koordinasyonla yan yana getirilir. Böyle bir durumda, krizler aynı düzeyde birden fazla kurum tarafından ortaklaşa ele alınırken, düzeyler arası müdahale nispeten zayıftır. Bu durum, özellikle dikey kontrol ve yönlendirmenin genellikle zayıf ve örtük olduğu sınır ötesi krizlerde geçerlidir. Sağ üst kadranda hem yatay hem de dikey koordinasyon mekanizmaları yüksek seviyededir. Bu tür durumlarda, krizler çok benzersiz, belirsiz ve genellikle sınır ötesi olabilir. Son olarak, alt sol kadranda, her iki boyuttaki koordinasyon gücü düşüktür. Her iki boyuttaki koordinasyon zayıf ve parçalıdır; bu, zayıf otoritelere veya çatışan çıkarlara ve/veya değerlere atfedilebilir (Christensen ve Ma, 2020).

Tablo 2. Ağ Yönetişiminde Koordinasyon Türleri (Knodt vd., 2022: 310).

	Siyasi Liderlik Koordinasyonu	Karşılıklı Değişim Koordinasyonu	Pozitif Koordinasyon
Koordinasyon Yönü	Kamudan özel aktörlere tek yönlü (Baş aktör kamu aktörü)	Ana aktör olarak çift yönlü/kamu aktörü	Ortak koordinasyon eşit katılım
Koordinasyon sıklığı/türü	Kamuoyunun ihtiyacına göre özel olarak	Kamu ve özel aktörlerin ihtiyaç duyduğu şekilde özel olarak	Kurumsallaşmış düzenli bir temelde
Koordinasyonun temel amacı	Özel aktörleri harekete geçirme, özel aktörlere bilgi verme	Bilgi ve içgörü alışverişinde bulunma	Ortak sorun tanımlama ve çözme/ortak planlama
Etkileşim Modu	Bilgi	Danışma	Müzakere

Siyasi liderlik koordinasyon türü içinde, liderlik eden kamu aktörü hem özel hem de diğer kamu aktörlerine karşı tek yönlü eylemde bulunur. Temel koordinasyon biçimi, koordinasyonu sağlayan kamu aktöründen özel aktörlere bilgi aktarımıdır ve ayrıca özel aktörlerden gerekli bilgilerin talep edilmesini de içerebilir. Karşılıklı değişim koordinasyonunda ise özel aktörler daha aktif bir rol oynar. Bu, kamu ve özel aktörlerin iki yönlü bir değişim modudur, ancak yine de kamu aktörü tarafından domine edilir. Yararlılık, öncelikle sistemde daha etkili karar alma için sivil toplum uzmanlığı aracılığıyla bilgi tabanının genişletilmesi gibi pragmatik kriterlere dayanır. Pozitif koordinasyon farklı kamu ve özel aktörlerin ortak eylemi olarak kavramsallaştırabilir. Müzakere, kolektif görüş oluşumuna atıfta bulunur (Knodt vd., 2022).

2.2. Afetlerde Koordinasyon

Koordinasyon kavramı, afet yönetiminde etkin bir müdahale sisteminin oluşturulabilmesi için kritik bir unsurdur. Çünkü afet yönetiminde en iyi kararların alınması, müdahale stratejilerinin geliştirilmesi ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı müdahaleden sorumlu kurumların koordinasyonu ile doğrudan ilişkilidir (Ekşi ve Çelikli, 2016). Bu doğrultuda krizlere yanıt verirken, genellikle hükümet kurumları ve diğer kurumlar arasında koordinasyon gerektiren ortak bir yaklaşım kullanılmaktadır (Christensen ve Ma, 2020). Çünkü afet yönetimi süreci, toplumun her kesiminden

koordine edilmiş bir yanıtı gerektirmekte ve bu, toplu bir sorumluluk anlamına gelmektedir (Eyre vd., 2001). Koordinasyon, çoğu krizde kritik bir başarısızlık olarak tanımlanmakta ve aynı zamanda başarısızlıklara çözüm olarak görülmektedir (Christensen vd., 2016). Bu süreçte yaşanan temel sorunlarının başında, kötü organize edilmiş koordinasyonun acil müdahale sırasında organizasyonlar arasındaki iletişim boşluklarına ve üyelerin veriye ve eylem planlarına erişim eksikliklerine yol açmasıdır (Hossain, 2010). Bu da müdahale sürecini olumsuz etkilemektedir. Afet süreçlerinin yarattığı krizle mücadele etmek ve krizin etkilerini en aza indirmek için toplumda mevcut tüm ekipman ve tesislerin kriz yönetimi biçiminde sorumluluklarına ve kısıtlamalarına göre seferber edilmesini gerektirmektedir. Dahası, belirli hizmetlerin tasarımı, uygulanması, izlenmesi, değerlendirilmesi ve temel ihtiyaçların, iyi kapsamın, iyileştirilmiş erişimin ve yüksek hizmet kalitesinin sağlanması için sistematik bir yaklaşım arzu edilmektedir (Bahadori vd., 2015). Bu doğrultuda değerlendirildiğinde afet yönetiminde karşılaşılan temel zorluklardan biri, doğru görev güçlerini doğru zamanda doğru yerlere tahsis etmek şeklinde tanımlanan koordinasyondur (Hashemipour vd., 2017). Koordinasyon eksikliği, afetlerin hemen ardından mevcut kaynakların kullanılmasını engellediğinden hayati önem arz etmektedir (Yeo ve Comfort, 2017). Çünkü koordinasyon, bir acil durumun genel görünümünü elde etmenin temel aracıdır (Kaynak ve Tuğer, 2014). Ancak özellikle acil müdahale sırasında koordinasyonun sağlanması zordur. Bunun temel nedeni, büyük belirsizlik, ani ve beklenmedik olaylar, kitlesel kayıpların riski, büyük zaman baskısı, ciddi kaynak sıkıntısı ve altyapı desteğinin kesintiye uğraması çok yetkili ve büyük kişisel katılım, çıkar çatışması ve zamanında bilgiye olan yüksek talep gibi faktörlerin bir araya gelmesidir (Chen vd., 2008). Tüm bu zorluklara rağmen, afet yönetiminde koordinasyon çoğu zaman hafife alınmakta ve bu durum etkilenen bölgelerdeki yaşam ve mülklere doğrudan zarar vermektedir. Oysa olağanüstü durumlar ortaya çıktığında, afetleri yönetmek ve müdahale etmek için farklı örgütler ve kurumlar arasında güçlü bir koordinasyon ağı oluşturulması gerekmektedir. Koordinasyonun etkili olabilmesi için hem örgüt içi hem de örgütler arası düzeyde kapsamlı bir anlayışa ihtiyaç vardır. Örgüt içi koordinasyon, bir kuruluş içinde gerçekleşen içsel bir süreçtir ve bu süreçte birden fazla aktörün ortak bir hedefe doğru birlikte çalışması sağlanır. Örgütler arası koordinasyon ise, iş birlikleri, ittifaklar ve ağlar gibi ilişkileri yönetmeyi içerir (Kapucu, 2005). Abbasi ve Kapucu'ya (2016) göre, afetlere etkili ve verimli bir şekilde müdahale edebilmek için katılımcı örgütler arasında bilgi alışverişine dayalı bir iş birliği sağlanmalıdır. Ayrıca, koordinasyon zorlukları yalnızca ulusal düzeyde değil, yerel düzeyde de ortaya çıkabilmektedir. Özellikle pandemi

sürecinde ulusal düzeyde stratejik yönlendirmelerin eksik olduğu durumlarda, eyaletler arasında farklı stratejilerin uygulanması karmaşık sonuçlar doğurmuştur (Janssen ve van der Voort, 2020). Oysa koordinasyonun başarılı bir şekilde sağlanması, mali yüklerin azaltılmasına, personel sıkıntılarının hafifletilmesine ve hizmet sunumunun iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Aksi takdirde, koordinasyon eksikliği, kaynak israfına, gereksiz hizmet tekrarlarına veya başarısız yeniden inşa projelerine yol açabilmektedir (Opdyke vd., 2017). Literatür incelendiğinde, afetlerde koordinasyon mekanizmasını etkileyen birçok alt parametrenin olduğu görülmektedir. Koordinasyon sorunlarına neden olan en yaygın problemler ise olay komuta sistemi, liderlik, kaynak yönetimi, iletişim ve sosyal medyanın kullanımıyla ilgilidir. Daha spesifik sorunlar ise belirsiz görevler, çoklu otorite, dil birliği eksikliği ve liderlik boşluğu olarak tanımlanmaktadır (Sarı ve Özer, 2024). Bu parametrelerin iyi bir şekilde yönetilmesi, afet müdahalelerinin daha etkili ve verimli bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

2.2.1. İletişim

Afet ve acil durumlarda etkili iletişim, kriz yönetimi çalışmalarında karar alma ve koordinasyonu hızlandıran kilit unsurdur. Acil durumlarda örgütler arası ilişkilerin, örgütsel sınırlar boyunca bilgi akışını kolaylaştırdığı ve bu sürecin koordinasyonu olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Kapucu, 2005). İletişim, karar alma sürecini desteklemekte ve afet yönetimi yetkililerinin müdahale görevlerini belirlemelerine, önceliklendirmelerine ve dağıtmalarına olanak tanımaktadır. Bu noktada bilginin yalnızca dikey olarak değil, yatay olarak da organizasyonlar arasında paylaşılması önemlidir (Carter, 2008). İletişim mekanizmasının planlı ve güçlü olması, afet sırasında doğru ve güncel bilgi akışını sağlamak ve karar alma süreçlerini desteklemektedir (Grady vd., 2016). Bunun yanı sıra, düzenli ve güvenilir iletişim, afet öncesi ve sonrası dönemlerde kritik bir rol oynamaktadır. Çünkü yanlış bilgilere dayalı iletişim ve sahte haberler afet sonrası toparlanma faaliyetlerini olumsuz etkileyebilmektedir (Hemingway ve Gunawan, 2018). Operasyon merkezi ile saha personeli arasındaki yazılı veya sözlü iletişim eksikliği, insani yardım kuruluşlarının koordinasyon çabalarını da zayıflatmaktadır (Kabra ve Ramesh, 2015). İletişimin zayıf olması, bilgi akışını sekteye uğratarak müdahale operasyonlarının etkinliğini düşürmektedir (McEntire, 2002; Mubah, 2013). Bu alanda yürütülen araştırmalar, iletişimin afet müdahale sürecinde koordinasyon için bir ön koşul olduğunu kanıtlamıştır (Scotter vd., 2012). Özellikle Andres ve Zmud (2002), iletişimin koordinasyonu düzenleyen en önemli mekanizma olduğunu ortaya koymuştur. Bahadori ve diğerleri (2017) da zayıf örgütsel iletişim ve ulusal afet müdahale

planlarının eksikliğinin, koordinasyonun düşük seviyede olmasının başlıca nedenleri olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim afetlerin doğasında bulunan özellikler, rutin iletişim sistemlerinin kapasitelerini zorlamakta ve bu nedenle kuruluşlar arasındaki etkili koordinasyonu daha zor hale getirmektedir. Ayrıca afet sırasında iletişimin kuvvetli olmaması, bilgi akışında da eksikliklere yol açmakta ve müdahale süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

2.2.2. Bilgi Paylaşımı

Bilgi paylaşımı, birden fazla kurumun farklı görev ve faaliyetler yürütürken etkili acil müdahale için koordinasyon sağlamasına olanak tanıyan birleşik planlamanın önemli bir bileşenidir. Afet müdahalesi sırasında kuruluşlar arasında yetersiz bilgi paylaşımı ve etkisiz koordinasyon, hazırlık aşamasında çözülmesi gereken acil bir darboğaz yaratmaktadır. Bilgi paylaşımı ve çoklu kurum koordinasyonu ile ilgili sorunlar, afet müdahalesi ve yardımının etkinliğini engelleyen başlıca faktörlerdir (Preece vd., 2013). Çünkü kurumlar arasında yeterli iş birliği ve bilgi paylaşımı sağlanamadığında hem sınırlı kaynak olasılığı artmakta (Van Wassenhove, 2006) hem de mevcut kaynakların verimli kullanımı zorlaşmaktadır. Bilgi paylaşımı ve koordinasyon, bu kuruluşlar arasındaki çeşitli seviyelerdeki görevler ve organizasyonlar arasında ve tüm kriz yardım ağı boyunca gerçekleşmektedir. Bu nedenle, bir müdahale sisteminin tasarımı, etkili bilgi paylaşımı ve koordinasyonu sağlamak amacıyla departmanlar arası ve çapraz seviyelerde bağlantı kurmayı içermelidir (Wang vd., 2015). Ancak, kurumlar arası bilgi paylaşımı konusu geniş çapta dikkat çekmesine rağmen, yayımlanan çalışmaların büyük bir kısmı, müdahale eden kuruluşlar arasında bilgi paylaşımının yetersiz ve koordinasyonun eksik olduğunu göstermektedir (Sapountzaki vd., 2011).

2.2.3. İş Birliği

Afet yönetiminde, aktörler arasında mevcut olan koordinasyon, yüksek bir güven seviyesine işaret eder ve bu güven, afet mağdurlarına yardım dağıtımı, kurtarma operasyonları ve felaket kayıplarının uzun vadeli çözümü gibi etkili sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Rabiee vd., 2013). Bu noktada afet ve acil durumlarda genellikle farklı kurumlardan bireyler, olaya toplu olarak yanıt vermek için iş birliği yapmaktadır. İşbirliği noktasında paydaşların (bireyler, kurumlar veya topluluk örgütleri) birbirleriyle etkileşime geçmesi, bilgi ve deneyim paylaşması, raporlama yapması ve kaynak talep etmesi gerekmektedir (Kapucu, 2008). Özellikle afet yönetimi disiplininde iş birliği ve koordinasyon yoluyla insan hayatını, doğal çevreyi ve altyapıyı koruma çabaları, giderek

daha büyük bir önem kazanmaktadır (Abbasi ve Kapucu, 2016). Bu doğrultuda koordinasyon, iki veya daha fazla bağlantısız ya da rakip kuruluşun benzersiz bilgilerini veya kaynaklarını paylaşmak üzere iş birliği yapması olarak da tanımlanmaktadır (Kaynak ve Tuğ er, 2014). Bu bağlamda, afet yönetiminde farklı kuruluşların iş birliğı, hem yerel hem de ulusal düzeyde kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle son araştırmalar, çok örgütlü ve çok sektörlü afet müdahale operasyonlarının koordinasyonunun daha iş birliğıne dayalı bir yaklaşım gerektirdiğini doğrulamaktadır (Abbasi ve Kapucu, 2016). Sık etkileşim, afet paydaşlarının birbirlerine karşı duyarlılık göstermesini sağlamakta (Arnold vd., 2000), psikolojik güvenliğı artırmakta ve daha fazla katılımı teşvik etmektedir (Edmondson, 2012). Nitekim iş birliğı yapan aktörler arasındaki bilgi paylaşım sıklığının, bağlılık ile pozitif bir ilişkisi bulunmuştur. Bu, daha fazla örgütler arası ilişkiye sahip olan aktörlerin daha sık bilgi paylaştığını göstermektedir (Uddin ve Hossain, 2011). Afet yönetiminde, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli uzmanlık alanları ve kurumlar arasındaki iş birliğı, afetlere müdahale ve afetlerden kurtulma, afet riskini azaltma politikaları geliştirme ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma gibi kritik süreçleri kapsamaktadır (Sarı ve  zer, 2024). Bu nedenle, afetlerde iş birliğı yapan örgütlerin birbirlerinden birçok beklentisi vardır; bu da görev performansı için bağlantılılığın önemini ortaya koymaktadır (Abbasi ve Kapucu, 2016).

2.2.4. Yetki, Sorumluluk Ve Roller

Kurumlar arası koordinasyonun sağlanması, afet koordinasyon merkezleri için önemli bir faktördür, ancak yerelde karmaşıklıklar olabilmektedir (Kaynak ve Tuğ er, 2014). Afetler sırasında veya sonrasında, merkezi bir afet koordinasyon merkezinde etkili bir şekilde yönetilmesi önemlidir ancak, afetin etkilediğı yerel seviyelerde koordinasyonun sağlanması daha zor ve karmaşık olabilmektedir. Yereldeki kurumlar arasında uyumlu hareket etmek, farklı kaynaklar, yetkililer ve yerel dinamikler nedeniyle merkezdeki kadar kolay olmayabilir. Özellikle afet durumlarında birden fazla kurumun birlikte çalışması, çatışmalara yol açabilmektedir (Bahadori vd., 2015). Ayrıca, kurumlar arasında net olmayan sorumluluklar, sektörler arası gerçek zamanlı bilgi paylaşımının eksikliğı, etkisiz iletişim mekanizmaları, yetersiz afet yönetim yapısı ve entegre tatbikatların eksikliğı gibi faktörler etkin bir koordinasyonun sağlanmasının önündeki başlıca engeller olarak karşımıza çıkmaktadır (Chuang ve Ho, 2021). Bu noktada afet acil durum yönetimi alanındaki çalışmalar, etkin yöntemlerin keşfedilmesini ve kayıpların azaltılmasını sağlayacaktır (Kaynak ve Tuğ er, 2014). Özellikle krizin olumsuz etkilerini azaltmak için krize müdahale aşamasında kapsamlı bir plan uygulanmasının yanı sıra,

kriz öncesi aşamada da bazı önlemler alınarak kuruluşlar arası koordinasyonun artırılması gerekmektedir (Bahadori vd., 2015). Nitekim Klein ve diğerleri (2005), koordinasyonun, ekip üyelerinin roller ve görevler arasındaki bağımlılıkları ve hedefler arasındaki olası çatışmaları yönetmelerine olanak tanıyan mekanizmalarla sağlandığını vurgulamıştır. Bu mekanizmalar, ekip üyelerinin uyumlu ve etkili bir şekilde çalışmasını mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla, koordinasyon sürecinde rollerin ve sorumlulukların net bir şekilde belirlenmesi, ekiplerin verimli çalışmasını ve afet müdahale süreçlerinin başarılı bir şekilde yönetilmesini sağlamaktadır. Ancak, hükümet ve STK'lar arasındaki güven eksikliği, koordinasyonun etkinliğini azaltarak, afet müdahale çalışmalarının sonuçlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Joshi ve Aoki, 2014). Ayrıca, kuruluşların farklı değerleri ve kültürleri arasındaki güvensizlik ve yanlış anlamalar, koordinasyon çabalarını ve karşılıklı anlayışı azaltarak çatışma ve anlaşmazlıkları artırabilmektedir (Balcik vd., 2010; Akhtar vd., 2012).

2.3. Geçmiş Afetlerde Koordinasyon Deneyimi

Koordinasyonun nasıl başarıyla sağlandığını ve nerelerde aksadığını anlamak, gelecekteki politika değişiklikleri ve eğitim süreçleriyle iyileştirilmesi mümkün olan değerli öğrenme noktalarını ortaya koyacaktır (Chuang ve Ho, 2021). Bu doğrultuda farklı coğrafyalarda yaşanan ve büyüklükleri nedeniyle yüksek yıkım gücüne ulaşan Hint Okyanusu, Wenchuan, Haiti ve Kahramanmaraş depremleri ile Katrina kasırgasında koordinasyon süreçlerinde yaşanan sorunlara ilişkin literatür incelenmiştir.

2.3.1. 2004 Hint Okyanusu Depremi ve Tsunamisi (Endonezya)

Telford ve Cosgrave (2007) yaşanan afet kapsamında zayıf koordinasyon ve paylaşım eksikliğini, hızlı ve profesyonel değerlendirme sağlama konusunda uluslararası kapasitenin yetersizliğini ve yerel/ulusal hazırlık eksikliğini üç ana sorun olarak değerlendirmiştir. Askeri güçler ile geleneksel insani yardım aktörleri arasında ortak planlama ve eğitimin eksikliği, tsunamilere müdahale sırasında bu iki taraf arasındaki koordinasyonun oldukça zayıf olduğunu göstermiştir. Müdahale sürecine katılan ticari işletmelerin bazılarının, uygun bilgi ve becerilere sahip personeli bulunmamasına rağmen, büyük yardım programları düzenlemesi ve bu programların kalite eksiklikleri ve maliyet verimsizliklerinden etkilenmesi bir diğer sorundur. Bu durumun, sağlık hizmetlerinin sağlanması gibi uzmanlık gerektiren alanlarda koordinasyon ve liderlik rollerinde de sorunlara yol açtığından bahsedilmiştir. Christoplos (2006), çalışmasında aktörlerin sayısındaki ve çeşitliliğindeki artışın, koordinasyonu hem daha maliyetli hem

de daha az etkili hale getirdiğinden, organizasyonların koordinasyon teşviklerini azalttığından, büyük fonlarla ilişkili rekabetçi atmosferin koordinasyona karşı olumsuz bir etki yarattığından söz etmiştir. Bennett ve diğerleri (2006), koordinasyon eksikliğini farklı bir boyuttan ele almış ve operasyonel düzeyde koordinasyon (kim, nerede, ne yapıyor) ile politika düzeyinde stratejik koordinasyon (ör. ortak savunuculuk) arasında yeterince net bir ayrım yapılmadığını ifade etmiştir. Örneğin, Aceh'te koordinasyon genellikle büyük toplantılar üzerinden yürütülmüş, ancak bu toplantılarda katılımcı sayısının fazlalığı ve toplantı yönetim becerilerindeki eksiklikler nedeniyle ortak stratejiler geliştirilmesi mümkün olmamıştır.

2.3.2.2008 Wenchuan Depremi (Çin)

Wang vd., 2015 çalışmasında Wenchuan depremi sırasında yürütülen kurtarma çalışmaları için bir sistem oluşturulduğundan ancak bilgi akışının daha yüksek seviyelerde gerçekleştiği için alt seviyelerde hiç bilgi akışı olmadığından koordinasyon süreçlerinin sekteye uğradığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca Wenchuan depremine müdahalede, organizasyonlar arası koordinasyon sisteminin üst seviyelerde yoğunlaştığından orta ve alt seviyelerde iletişim kanalları ve koordinasyon mekanizmalarının eksik olduğundan söz etmişlerdir. Depremde tutarlı uygulama standartlarının olmaması, koordinasyon ve bilgi paylaşımı mekanizmasının eksikliği de ortak müdahalelerin etkinliğini tehlikeye atmıştır (De Bruijn, 2006). Chen ve diğerleri (2020) çalışmalarında, söz konusu afetin yönetiminde organizasyonlar arasında bilgi paylaşımındaki eksikliklerin, görevlerin net bir şekilde tanımlanmamasının ve görev sınırlarının belirsiz olmasının, koordinasyonu zorlaştıran temel faktörler olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, sosyal/yapısal engeller ve güven eksikliği, iş birliğini zorlaştırırken, hükümet ile STK'lar ve özel sektör arasındaki politik ve kültürel bariyerler iş birliğini engelleyen unsurlar olarak belirtilmiştir. Hu vd. (2021) de çalışmalarında, geleneksel Çin acil durum yönetiminin komuta ve kontrol modeline dayandığını ve bu merkezi otoriteye dayalı yönetim tarzının, özellikle yerel yönetimlerin esnek hareket etmesini zorlaştırarak koordinasyonu olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Deprem sırasında, farklı hükümet seviyeleri ve askeri güçler arasındaki iş birliği eksikliği kaosa yol açmış ve merkezi komuta sistemindeki zayıflıklar, ordunun ve STK'ların etkili bir şekilde koordinasyon içinde çalışmasını engellemiştir. Ayrıca, merkezi hükümete olan güçlü bağımlılık, yerel yönetimlerin afet sonrası toparlanma ve dayanıklılık kapasitelerinin zayıflamasına neden olarak koordinasyon süreçlerini olumsuz etkilemiştir.

2.3.3. 2005 Katrina Kasırgası (ABD)

Morris vd., (2007) Katrina Kasırgası'na verilen yanıt sırasında ortaya çıkan koordinasyon eksikliklerini ortaya koyduğu çalışmada kasırganın şiddetinin yerel ve eyalet yetkililerinin acil durumlara müdahale kapasitelerini aştığından, acil durum ekipleri arasında iletişim sağlanamadığından ve yetkililerin etkilenen bölgeler hakkında yeterli bilgiye ulaşamadığından söz etmiştir. Ayrıca, farklı kurumlar arasında uyumsuzluk ve federal ile eyalet yönetimleri arasındaki anlaşmazlıklar, farklı ekiplerin lider olmadan bağımsız hareket etmek zorunda kalmasına ve alt yapının çökmesinden dolayı koordinasyonun tam anlamıyla sağlanamamasına neden olmuştur. Prizzia (2008) da çalışmada, Katrina Kasırgası'na verilen yanıtın başarısız olmasına katkıda bulunan birçok eksikliğe ve zorluğa değinmiştir. Federal, eyalet ve yerel yönetimler arasındaki haberleşme eksikliği, güvenlik ve tahliye planlarının yetersizliği, kaynakların ve malzemelerin dağıtımında yaşanan aksaklıklar, acil müdahale ekiplerinin ekipman ve eğitim eksiklikleri, deneyimsiz yönetim, liderlik eksikliği ve komuta sisteminin çökmesi yanıt sürecinde büyük problemlere yol açarak koordinasyonu olumsuz etkilemiştir. Benzer şekilde Comfort (2007) çalışmada, afet yönetiminde tehlikenin boyutunu algılamadaki yetersizlikler, yetkililerin kasırganın ciddiyetini ve olası sonuçlarını yeterince kavrayamamasının Katrina Kasırgası sırasında afet müdahalesinde koordinasyon sorunlarına yol açtığından söz etmiştir. Ayrıca, komuta ve kontrol sistemlerindeki yetersizlikler, hiyerarşik komuta yapılarının çökmesine ve karar alma süreçlerinde bilgi eksikliklerine neden olmuştur. Tüm bu eksiklikler, Katrina Kasırgası'na yönelik müdahale süreçlerini aksatmıştır.

2.3.4. 2010 Haiti Depremi (Haiti)

Sarcevic vd. (2012) çalışmalarında, 2010 Haiti depremi sonrasında tıbbi yardım ekipleri arasındaki merkezi kontrol eksikliğinin ve diğer koordinasyon sorunlarının etkilerini ortaya koymuşlardır. Deprem sonrası sorumlulukların belirsiz olması, yeni gelen ekipler için kafa karışıklığı yaratmış, hastaneler arasında iletişim eksikliği ise güncel bilgi paylaşımını engelleyerek hasta dağılımında aksaklıklara yol açmıştır. Ayrıca malzemelerin havaalanlarında birikmesi ve bürokratik engeller nedeniyle tıbbi malzemelerin dağıtımında gecikmeler yaşanmıştır. Personel dağılımındaki dengesizlik ise bazı bölgelerde sağlık personeli fazlalığı yaşanırken, diğer bölgelerde ciddi personel açığının bulunmasıyla can kayıplarına neden olmuştur. Ayrıca, spontane gönüllülerin ve deneyimsiz tıbbi ekiplerin plansız bir şekilde Haiti'ye gelmeleri sahada ciddi koordinasyon sorunlarına yol açmıştır.

Van de Walle ve Dugdale (2012) çalışmalarında, 2010 Haiti depremi sonrasında bilgi yönetimi ve insani yardım koordinasyonunda yaşanan sorunları ortaya koymuşlardır. Deprem sonrası bilgi paylaşımı ve yönetimi genel olarak yetersiz kalmış, toplanan bilgilerin doğru zamanlamayla ve uygun formatta paylaşılmaması sorun yaratmıştır. Ayrıca, yardım ekiplerinin aşırı bilgi yüklemesiyle boğulmuş olması, bu bilgilerin doğru değerlendirilememesi ve büyük kısmının güvenilir olmaması, özellikle sosyal medya ve SMS üzerinden gelen verilerin güvenilirliğinin düşük olması koordinasyonu zorlaştırmıştır. Yardım kuruluşları arasındaki güven eksikliği ve iletişim kopuklukları nedeniyle bazı çabalar tekrarlanmış, bu da zaman kaybına ve kaynakların yanlış kullanılmasına yol açmıştır. Ayrıca, havalimanı ve diğer altyapıların zarar görmesi, malzeme ve personel akışını aksatarak koordinasyonu daha da zorlaştırmıştır.

Nolte vd., (2012) ise çalışmalarında, yardım kuruluşları arasında net bir liderlik yapısının olmamasının sorumluluk konusunda belirsizlik yarattığından ve saha operasyonlarının verimli yürütülmesini zorlaştırdığından söz etmişlerdir. Organizasyonlar arasında kritik bilgilerin (hastane kapasiteleri, ihtiyaçlar, malzeme dağıtımı) zamanında iletilmemesi ve büyük organizasyonların liderlik rolleri üstlenmesi, küçük ve yerel organizasyonların karar alma süreçlerine katılımını zorlaştırarak koordinasyon eksikliklerine neden olmuştur. Teşviklerin uyumsuzluğu, organizasyonların kendi önceliklerini ön planda tutarak iş birliği yapmaması, ortak hedefler doğrultusunda hareket edilmesini zorlaştırmış ve koordinasyon eksikliğini derinleştirmiştir. Ayrıca Gao vd., (2011) çalışmalarında, Haiti'deki yardım kuruluşlarının genellikle bağımsız hareket etmesinin iş birliğinin zayıf kalmasına yol açtığını ve yardım operasyonlarının etkili bir şekilde yönetilmesini zorlaştırdığını tespit etmişlerdir. Tüm bu eksiklikler, Haiti'deki yardım operasyonlarının etkinliğini ciddi şekilde etkilemiş ve sahada kaos yaratmıştır.

2.3.5.2023 Kahramanmaraş Depremleri (Türkiye)

2023 Kahramanmaraş depremlerinin yıkıcı etkileri de riskin yeterince dikkate alınmadığını göstermektedir. Maruz kalma, yolsuzluk ve yoksulluktan kaynaklanan kırılganlıklar, sismik hazırlığın eksikliğiyle birleşerek deprem riskini trajik bir felakete dönüştürmüştür (Hussain vd., 2023). Meydana gelen 2 depremde şiddetleri ve etki alanı büyüklükleri ile Türkiye tarihindeki en büyük ve yıkıcı afetlerinden olmuştur (Özer, 2023; Ata, 2023). Meydana gelen depremler çok sayıda can kaybına, yaralanmalara ve ağır hasarlara sebep olmuştur (Ata, 2023). 6 Şubat depremlerinin etkisinin büyük olması nedeniyle Türkiye uluslararası yardıma ihtiyaç duyduğunu bildirmiştir. AFAD'ın Türkiye

Afet Müdahale Planındaki uluslararası desteğe ihtiyaç duyulduğu anlamına gelen “Seviye 4” ilan edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)’de “3. Seviye acil durum” ilanı vermiştir. (Aydınbaş, 2023). Ulusal düzeyde AFAD, UMKE, Kızılay, gönüllüler, STK’lar, Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi birçok kurum ve kuruluş, deprem sonrası ihtiyaç duyulan hizmetlerin yürütülmesinde etkin rol almıştır (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Ayrıca bölgede “Dışişleri Bakanlığı ile yapılan görüşmeler neticesinde diğer ülkelerden gelen 9.793 arama kurtarma personeli çalışma gerçekleştirmiştir (AFAD, 2023).

Kahramanmaraş depremi sonrasında depremde etkilenen illerde ulaşım sıkıntıları yaşanmıştır. Havayolunda Malatya, Adana, Diyarbakır ve Adıyaman havalimanları uçuşa açırken, Gaziantep ve Şanlıurfa havalimanları sadece yardım uçuşlarına hizmet vermiş; Kahramanmaraş ve Hatay havalimanları ise hasar nedeniyle uçuşa kapatılmıştır. Demiryolunda Adana, Diyarbakır ve Elâzığ illerinin bazı hatları ulaşımına açık kalırken, Fevzipaşa-Narlı ve Narlı-Gaziantep gibi hatlar ulaşımına kapatılmıştır. Malatya-Çetinkaya, Malatya-Yolçatı demiryolu hatları ise acil durumlar için açık kalmıştır. Karayolunda ise Adıyaman-Çelikhan, Hatay-Reyhanlı, Osmaniye-Gaziantep, Hatay Kırıkhan-Topboğaz gibi güzergahlar tamamen kapanmış; köprü yıkımı ve heyelan nedeniyle bazı yollarda kesintiler yaşanmıştır (AFAD, 2023). Bu durum, bölgedeki müdahale süreçlerinde aksamalara sebep olmuş, altın saatler olarak nitelendirilen ilk 72 saatlik sürede müdahale ekiplerinin zamanında bölgeye yönlendirilmesini geciktirmiştir.

Afetten sonra koordinasyon faaliyetlerinin kilit faktörü olan iletişim en büyük sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmıştır. Çünkü afet durumlarında doğru ve zamanında bilginin hızlı bir şekilde tüm paydaşlara ulaşmasında yaşanan sorunlar ve yetersiz iletişim, müdahalede karışıklık ve gereksiz çakışmalar yaratabilmektedir. Depremde afet bölgesinde iletişim hatlarının çökmesi başta afetzedelere ulaşım, bölgede çalışan personelin iletişimi, bölgeye intikal ettirilmek isteyen ekiplerin iletişimi ve kurumların bilgileri aktarılmasında son derece zorluk oluşturmuştur (Demirbilek, 2023). Afet iletişimi ile ilgili çözümler depremde 24 saat sonra deprem bölgelerine 118 mobil baz istasyonu, 8 acil iletişim aracı ve 1.688 jeneratör ile 508 personelin sevki ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca 80 uydu vsat iletişim terminali bölgeye sevk edilmiştir (AFAD, 2023a) Kış koşulları nedeniyle, afetten sonraki ilk gün ulaşım sorunları ve afet bölgelerine ulaşan personel ve ekipmanları yetersizliği de göze çarpmaktadır. Afet bölgesine sağlık personelinin konuşlandırılmasının koordinesiz ve

plansız olması çalışan personellerin temel ihtiyaçlarının bile karşılanamamasına neden olmuştur (Yılmaz vd., 2023).

Afet durumlarında müdahale yönetiminde koordinasyon faaliyetlerinin sürekliliğinin sağlanabilmesi için hayati olan iletişim, ulaşım ve profesyonel ekiplerinin sevinde yaşanan aksaklıklar 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin etkin yönetimini zorlaştırmıştır. Nitekim afetin yaşandığı ilk günden itibaren yapılan doğru faaliyet ve çalışmalar olmasının yanında tartışmaya ve tepkilere yol açan birçok karar alınmıştır (Demirbilek, 2023). Oysa en iyi şekilde bilgi paylaşımını sağlamak ve katılımcı kuruluşlar arasında en uygun koordinasyon mekanizmalarını bulmak için çalışmaların hızlı, etkili ve yerinde olması hayatidir (Wang vd., 2015; Demirbilek, 2023).

3. MATERYAL VE METOD

3.1.Araştırmanın Amacı

Afet yönetimi hem risk hem de kriz yönetimi süreçlerinde çok paydaşlı bir yönetim stratejisine ihtiyaç duymaktadır. Özellikle zaman, insan gücü, ekipman ve diğer kaynaklara ilişkin kısıtlılıkların yoğun olduğu müdahale aşamasında çok aktörlü yapıların eşgüdümü olarak çalışma yürütmesi önem arz etmektedir. Bu noktada tüm paydaşların etkili müdahale süreçleri yürütmesine katkı sunmak adına koordinasyon yaklaşımları ortaya çıkmaktadır. Kuvvetli iş birliği ve iletişim ile sağlıklı bir koordinasyon sistemi oluşturulmaktadır. Belirli bir hedefe ulaşmak için kurum/kuruluşların birlikte çalışmasını sağlamak için iş birliği ve koordinasyon eylemi gereklidir. Afet koordinasyonu özellikle deprem gibi yıkım gücü yüksek ve etki alanı geniş afetlerde ulaşım, iletişim, personel ve ekipman kapasitesi, kritik tesislerin hasarlanması ve lojistik süreçlerde yaşanan aksaklıklar neticesinde sektöre uğrayabilmektedir. Bu doğrultuda afet durumlarında koordinasyon süreçlerinin ne şekilde yürütüldüğü, ekip içi ve ekipler arası koordinasyonu etkileyen etmenler ve koordinasyon faaliyetlerini olumsuz etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda mevcut çalışma ile 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Pazarcık (Mw 7.7) ve Elbistan (Mw 7.6) merkezli depremlere müdahale aşamasında koordinasyon süreçlerinde yaşanan sorunların araştırılması ve afet müdahale süreçlerinde koordinasyonun nasıl iyileştirilebileceğine dair somut öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

Bu tez çalışması aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap aramak üzere tasarlanmıştır.

Araştırma Sorusu 1: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerine müdahalede koordinasyon süreçlerini etkileyen faktörler nelerdir?

Araştırma Sorusu 2: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinde yaşanan koordinasyon sorunlarının çözümü için hangi stratejik iyileştirme önerileri geliştirilebilir?

3.2. Araştırmanın Önemi

Afet müdahale süreçlerinde yaşanan koordinasyon eksiklikleri, müdahalenin etkinliğini ciddi şekilde azaltmakta ve insan hayatı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Koordinasyon eksiklikleri, kaynakların verimli kullanılmasını

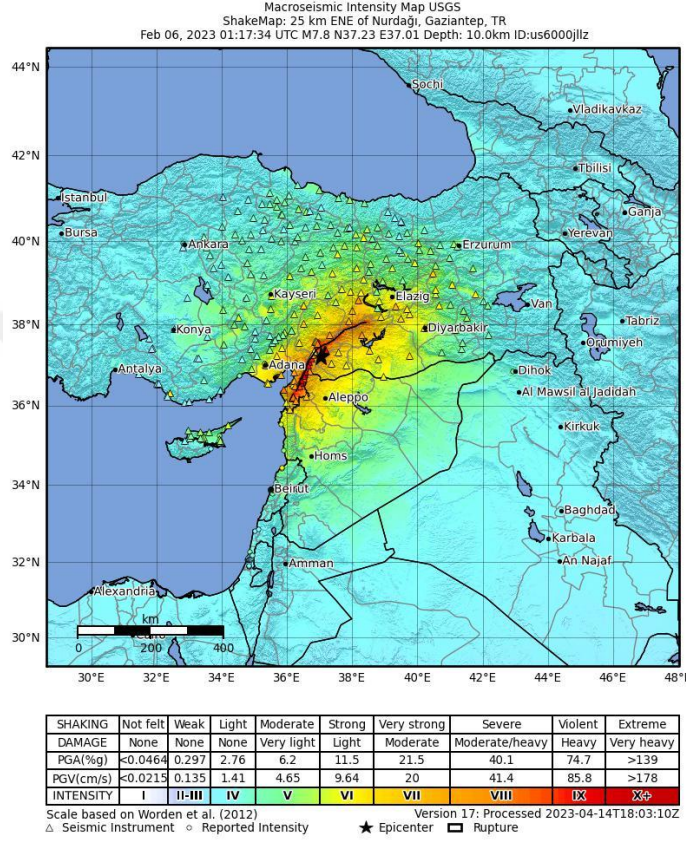
engelleyerek, müdahale sürecinin uzamasına ve afetten etkilenenlerin iyileşme sürecinin gecikmesine neden olmaktadır. Örneğin, 1999 Marmara Depremi, 2004 Hint Okyanusu depremi ve tsunamisi, 2008 Wenchuan depremi ve 2010 Haiti depremi gibi büyük ölçekli afetlerde koordinasyon eksikliklerinin, müdahalenin etkinliğini ne derece olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir (Zoraster, 2006; Jungwon ve Louise, 2017; Wang vd., 2015; Sarcevic vd., 2012). Bu çalışma, özellikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinde yaşanan koordinasyon sorunlarının altında yatan nedenleri anlamak ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek amacıyla planlanmıştır. Bu bağlamda, çalışma, 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerden öğrenilen dersleri temel alarak afet yönetiminde koordinasyon eksikliklerini minimize etmek ve afet müdahale süreçlerini iyileştirmek için önemli bir katkı sunacaktır.

3.3. Araştırmanın Kapsamı

Koordinasyon mekanizması etkili bir afet müdahale yönetiminin işletilebilmesi için gereken temel yönetim işlevlerinden biridir. Afet yönetimi birçok kurumun bir arada çalışmasını gerektirdiğinden afette görev alan her kişi ve kurumun iş birliği içinde olması ve ortak bir paydada buluşmaları önem arz etmektedir. Ancak afet durumlarında ortaya çıkan çok paydaşlı yapı kişileri ve kurumların birbirleri ile çatışma içerisine girmesine neden olmaktadır. Özellikle kurumların birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarını bilmemeleri, ortak bir paydada iş birliği içinde çalışmakta güçlük çekmeleri ve yaşanan iletişim eksiklikleri kurumlar arası koordinasyonu etkilemektedir. Nitekim literatür incelendiğinde afetlere müdahale aşamasında ekip içi ve ekipler arası iletişim, organizasyon, iş birliği eksikliği ile görev sorumluluk dağılımları, zayıf liderlik, hesap verebilirliğin olmaması, planlama eksiklikleri ve yetkilendirme eksikliği konularının koordinasyon süreçlerini sekteye uğratacak sorunlar olarak öne çıktığı gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda yakın geçmişte yaşanan 2023 Kahramanmaraş depremleri afet durumlarında yaşanan koordinasyon sorunlarının ele alınması açısından iyi bir örnek olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede çalışma afet koordinasyon merkezinde çalışmada bulunmuş kişilere koordinasyon mekanizmasını etkileyen organizasyon yapısı, koordinasyon faaliyetleri, kaynak yönetimi, iletişim, yetki sorumluluk, liderlik ve iş birliği alt parametrelerinin değerlendirilmesine ilişkin sorulara verilen cevapları kapsamaktadır.

3.4. Çalışma Alanı

06.02.2023 günü, yüksek sismik tehlikeye sahip aktif fay hatları üzerinde Türkiye saati ile 04:17'de ve 13:24'te merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) olan Mw 7.7 ve Mw 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir (AFAD, 2023). Bu araştırmanın çalışma alanı, Türkiye'nin 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerinden etkilenen 11 ilini kapsamaktadır.

Şekil 1. USGS değerlendirmesine göre 2023 Türkiye depremlerine ait şiddet haritası

Kaynak: <https://earthquake.usgs.gov/earthquakes/eventpage/us6000jllz/shakemap/intensity>

3.5. Evren ve Örneklem

Nitel araştırmalarda, araştırma konusuna ilişkin görüş sahibi olduğu varsayılan, duygu, düşünce, deneyim ve gözlemlerini aktarabilecek ve ilgili fenomen hakkında derinlemesine bilgi sağlayabilecek bireylerin katılımcı olarak seçilmesi önerilmektedir (Kümbetoğlu, 2019). Bu tür araştırmalarda, örneklem büyüklüğü nicel çalışmalardaki gibi önceden kesin bir biçimde belirlenmemekte; bunun yerine veri doygunluğu esas alınmaktadır. Veri doygunluğu, araştırma sorularını yanıtlamaya yeterli bilgiye ulaşıldığında daha fazla veri toplamının gereksiz olduğu noktayı ifade etmekte ve bu durum katılımcı sayısının belirlenmesinde ve veri toplama sürecinin sonlandırılmasında temel bir ölçüt olarak kabul edilmektedir (Saunders vd., 2018). Çalışma kapsamında

katılımcılar hem kartopu örnekleme hem de amaçlı örnekleme yoluyla seçilmiştir. Kartopu veya zincirleme yönlendirme örnekleme, nitel sosyolojik araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, araştırmanın ilgi alanına giren bazı özelliklere sahip olan başkalarını paylaşan veya tanıyan kişiler arasında yapılan yönlendirmeler yoluyla bir çalışma örneği üretmektedir (Biernacki ve Waldorf 1981: 141). Amaçlı örnekleme ise, olasılık temelli olmayan örnekleme yaklaşımlarındandır. Amaçlı örnekleme, bilgi açısından zengin, belli ölçütleri karşılayan uzmanlarla çalışılmak istendiğinde tercih edilmektedir (Başaran, 2024: 490). Tez çalışması kapsamında zengin veriler elde etmek için dahil etme kriterleri; 2023 yılında Kahramanmaraş merkezli depremlerin akut döneminde afet koordinasyon merkezinde görev almış olmak ve çalışmaya katılma yeteneğinde olmak şeklinde belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda teorik doygunluğa ulaşmak için en az 12 görüşmenin yeterli olduğu belirtildiğinden (Guest vd., 2006: 59) 14 katılımcının çalışmaya dahil edilmesi yeterli görülmüştür. Çalışma kapsamında katılımcılar amaç, görüşmeler, çözümleme ve analiz süreçleri hakkında bilgilendirilmiş ve onamları alınmıştır. Bütün katılımcılara aynı sorular sorulmuş, veri kaybını önlemek adına katılımcıların izni alınarak görüşmelerde ses kaydı yapılmıştır. Katılımcılar kimliklerinin anonim hale getirileceği ve gerçek isimlerinin yerine kısaltmalar (K1, K2, K3...) kullanılacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Çalışma, elde edilen verilerin doygunluğa ulaştığı noktada tamamlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler akademik etik gereği sadece bilimsel amaçla kullanılmış olup araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayandırılmıştır.

Dahil etme kriterlerini sağlayarak çalışmaya katkı sunan katılımcıların yaş dağılımları 22-25 yaş (n=3), 26-30 yaş (n=6) ve 30 yaş üzeri (n=5) olarak belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların 9'u lisans 5'i lisansüstü düzeyinde eğitim seviyesine sahiptirler. Katılımcıların 5'i kadın 9'u erkektir ve görev süreleri 1 yıl ile 11 yıl ve üzeri aralığında değişmektedir. Katılımcılar 2023 depremlerinde yoğunluklu olarak Kahramanmaraş ve Gaziantep olmak üzere Hatay, Adıyaman, Osmaniye ve Malatya illerinde görev yapmışlardır (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Seviyesi	Mesleki Tecrübe	Müdahale İli	Mülakat Süresi
K1	30+	Kadın	Doktora Mezunu	6-10 yıl	Kahramanmaraş ve Hatay	82 dk
K2	22-25	Kadın	Lisans Mezunu	1-5 yıl	Gaziantep	32 dk
K3	26-30	Erkek	Yüksek Lisans Mezunu	1-5 yıl	Kahramanmaraş ve Gaziantep	50 dk

K4	26-30	Erkek	Lisans Mezunu	1-5 yıl	Gaziantep	45 dk
K5	22-25	Erkek	Lisans Mezunu	1-5 yıl	Gaziantep	36 dk
K6	26-30	Kadın	Yüksek Lisans Mezunu	1-5 yıl	Hatay ve Gaziantep	51 dk
K7	30+	Erkek	Lisans Mezunu	11+	Kahramanmaraş	25 dk
K8	30+	Erkek	Lisans Mezunu	11+	Hatay	33 dk
K9	26-30	Erkek	Yüksek Lisans Mezunu	6-10 yıl	Hatay ve Gaziantep	42 dk
K10	26-30	Erkek	Lisans Mezunu	1-5 yıl	Adıyaman, Osmaniye, Malatya	40 dk
K11	26-30	Kadın	Lisans Mezunu	1-5 yıl	Gaziantep ve Hatay	46 dk
K12	30+	Erkek	Lisans Mezunu	11+	Adıyaman, Gaziantep, Kahramanmaraş	42 dk
K13	30+	Erkek	Yüksek Lisans Mezunu	6-10 yıl	Gaziantep	35 dk
K14	22-25	Kadın	Lisans Mezunu	1-5 yıl	Gaziantep	63 dk

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın en büyük sınırlılıklarından biri katılımcı profilinin 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerde afet koordinasyon merkezinde görev almış afet yönetimi profesyonelleriyle sınırlı tutulmuş olmasıdır. Bu durum, afetzedeler ve gönüllüler gibi diğer paydaş grupların bakış açılarının dışarıda kalmasına neden olmuştur. Ayrıca kişilerin koordinasyon merkezindeki rollerinden kaynaklanan mesleki kaygı ve endişeleri nedeniyle 20 kişi olarak planlanan çalışma 14 katılımcı ile tamamlanabilmiştir. Çalışma nitel görüşmelere ve literatür incelemesine dayandırıldığından, elde edilen verilerin çeşitliliği, genellenebilirliği ve doğrulama olanakları sınırlandırılmıştır. Olayların üzerinden zaman geçtiğinden hatırlama sınırlılığı da bir diğer önemli etmendir. Nitel veri analizinde neredeyse kaçınılmaz olan araştırmacı öznelliği çalışma sınırlılığı ise üçgenleme ve katılımcı doğrulaması yöntemleri ile azaltılmaya çalışılmıştır.

3.7. Veri Toplama Aracı ve Yöntem

Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırma temelde gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür (Aydın, 2018: 61). Nitel veri toplama türleri “*temel veri toplama yöntemleri*” ve

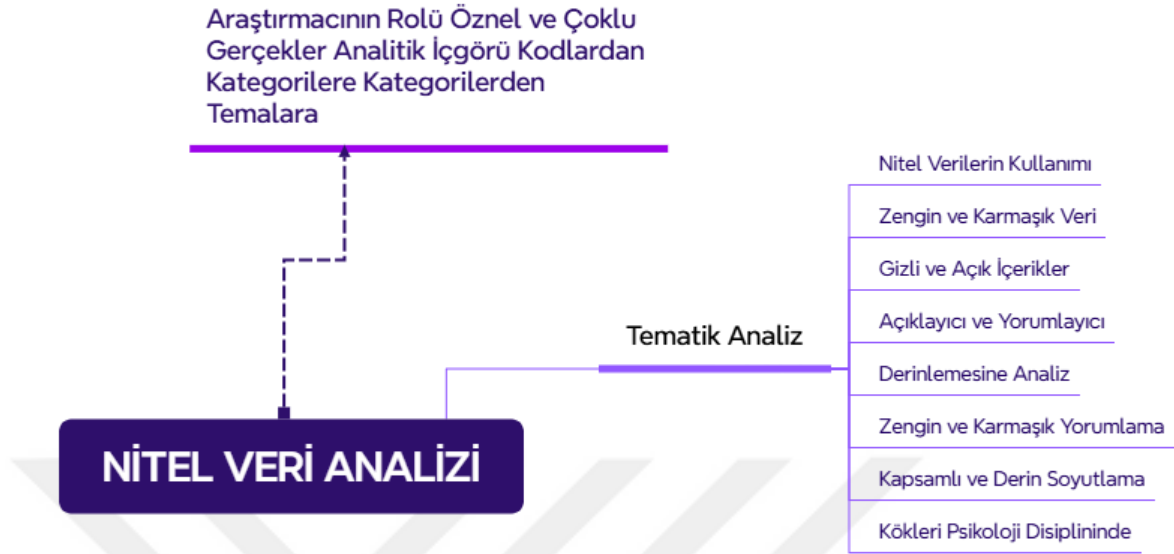
“destekleyici veri toplama yöntemleri” olmak üzere iki genel başlık altında incelenmektedir (Özdemir, 2010: 327). Çalışma tanımlayıcı nitelikte olup nitel araştırmalar için temel veri toplama yöntemlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşmede sorular önceden belirlenerek ve bu sorularla veriler toplanmaya çalışılmaktadır (Karasar, 1998).

Araştırmada veri toplama amacıyla kullanılan 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında hem uluslararası hem de ulusal çerçevelerden, özellikle Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)'ndan yararlanılmıştır. Ayrıca hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda yürütülen önceki büyük ölçekli afet koordinasyon çalışmalarından elde edilen içgörüler ve 2023 yılında Dr. Gülnaz Kılıç Özkaynar'ın çalışmasında kullandığı ve Dr. Daryl Yoder-Bontrager'nın yüksek lisans tezinde kullandığı görüşme sorularından yararlanılarak şekillendirilmiştir. Bu referanslar kullanılarak oluşturulan görüşme formu organizasyon yapısı, koordinasyon faaliyetleri, kaynak yönetimi, koordinasyon süreçlerinde yaşanan sorunlar, iletişim, ekip içi ve ekipler arası koordinasyon konularına cevap arayan sorulardan oluşmaktadır. Ayrıca nitel görüşmelerde araştırmacı, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilmekte ve kişinin yanıtlarını açmasını sağlayabilmektedir (Türnüklü, 2000). Bu doğrultuda çalışma kapsamında belirlenen yarı-yapılandırılmış görüşme sorularına ek olarak görüşmenin akışına uygun olarak sondaj sorular da sorulmuştur. Bu sorulara ek olarak sonuçların verimli şekilde değerlendirilmesini sağlamak adına gerekli olan demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki tecrübe ve müdahalede bulunulan il/iller) sorulmuştur. Araştırma verileri 15.12.2024-15.03.2025 tarihleri arasında yüz yüze ve sanal ortamda gerçekleştirilen görüşmelerle toplanmıştır. Görüşmeler ortalama 44 dakika sürmüştür.

3.8. Verilerin Analizi

Nitel veri analizinde asıl amaç, sosyal gerçekliğin içerisinde bekleyen gizli bilginin açığa çıkartılmasıdır (Özdemir, 2010). Nitel veri analizi, insanın kendisi ve çevresini nasıl algıladığı ve tanımladığını anlamaya yönelik yöntemlerdir (Aydın, 2018: 61). Bu bağlamda nitel veri analizinde sıklıkla kullanılan tematik analiz, bir veri kümesindeki anlam kalıplarını (temaları) ve tekrar eden fikirleri sistematik olarak tanımlamaya, düzenlemeye ve bunlara ilişkin içgörü sunmaya yönelik bir yöntemdir. (Toker, 2022: 330; Riger ve Sigurvinsdottir, 2016). Tematik analiz yalnızca pek çok nitel çalışmanın örtük

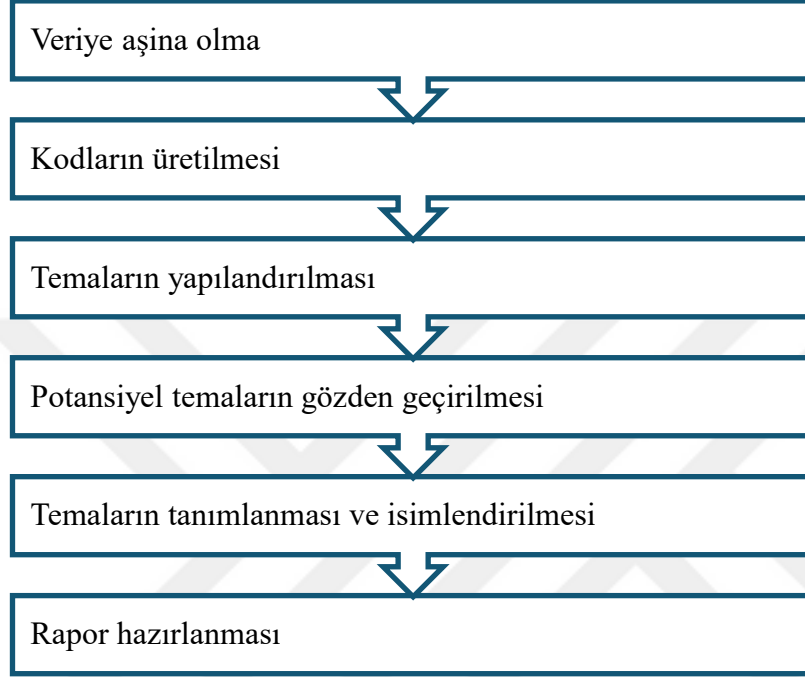
temelini oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda bunun daha sistematik ve şeffaf bir biçimini sağlamayı hedefler (Joffe, 2011).

Şekil 2. Tematik analiz şeması (Toker, 2022).

Çalışma verilerinin analizinde Terry ve diğerleri tarafından oluşturulan altı aşamalı tematik analiz süreci takip edilmiştir (Terry vd., 2017: 23) (Şekil 2). İlk adımda, araştırmacı tarafından görüşmeler sırasında alınan ses kayıtları Microsoft Office Word 2016 kullanılarak transkript edilmiştir. Ses kayıtlarının çözümlemeleri araştırmacı tarafından yapılmış olup çözümleme sonucunda toplam 59 sayfa 36.091 kelimedenden oluşan bir veri seti ortaya çıkmıştır. Yazılı hale getirilen kayıtların anlaşılması ve çalışma katılımcılarının ana fikirlerinin keşfedilmesi için araştırmacı ve danışman tarafından tekrarlı okumalar yapılmıştır. Veri analizinin ikinci adımında veri setinin kodlanması aşamasına geçilmiştir. Tematik kod geliştirme teorik odaklı, önceki araştırma odaklı ve tümevarımsal (yani ham verilerden) olmak üzere üç farklı yolu bulunmaktadır (Toker, 2022:330). Çalışmada tümevarımsal kodlama yöntemi benimsenmiş olup veri setinden kodlar üretilmiştir. Üretilen kodlara ait nihai sonuçlar Tablo 4’te gösterildiği şekildedir. Kodlama sürecinin tamamlanmasının ardından veri analizinin üçüncü adımına geçilerek benzerlik gösteren kavramların ilişkili oldukları taslak temalar içerisinde yerleştirilmesi sağlanmıştır. Temalar, verilerde bulunan anlam modellerini ifade eden açık ve örtülü içerik kalıplarıdır (Joffe, 2011). Çalışmanın dördüncü adımında toplam 24 alt tema belirlenmiş olup oluşturulan temalar gözden geçirilmiştir. İkincil değerlendirmede iki alt temadaki çakışmalar göz önünde bulundurularak ilk analizde tanımlanan 24 alt tema 22 alt tema altında toplanmıştır. Beşinci adımda yapılan düzenlemeler ile afet koordinasyonunu etkileyen faktörler kurumsal yapılar ve bürokratik işleyiş, insan kaynağı

ve ekip yönetimi, kurumlar arası yönetim dinamikleri, kaynak yönetimi ve lojistik, karar sistemleri ve liderlik, olay yeri güvenliği ve risk yönetimi, iletişim ve bilgi akışı olarak isimlendirilmiş ve 7 tema altında toplanmıştır. Son aşamada analiz sonrasında oluşturulan temalar ve alt temalarda çakışmalar olup olmadığı kontrol edilmiş, veriler tablo haline dönüştürülmüş ve analiz sonuçlarının araştırma soruları ile ilişkisi kontrol edilmiştir.

Şekil 3. Tematik analiz aşamaları (Terry vd., 2017: 23).

3.9. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Katılımcı seçiminde Kahramanmaraş depremleri kapsamında afet koordinasyon merkezinde görev yapan kişiler seçilmiş olup afet koordinasyon merkezindeki rolleri ve mesleki alanları gözetilerek çeşitlendirme yapılmıştır. Veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formu hem literatüre dayandırılarak hem de uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Görüşmeler sonrasında katılımcı doğrulaması yöntemi ile katılımcılardan ikisinin görüşleri alınarak verilerin güvenilirliği test edilmiştir. Araştırmacı yanlılığının önlenmesi ve kodlayıcılar arası güvenilirlik sağlanması için kodlama işlemi hem araştırmacı hem danışman tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma süreci boyunca tüm görüşme kayıtları ve formları, analiz dökümanları belgelenmiştir.

3.10. Etik İlkeler

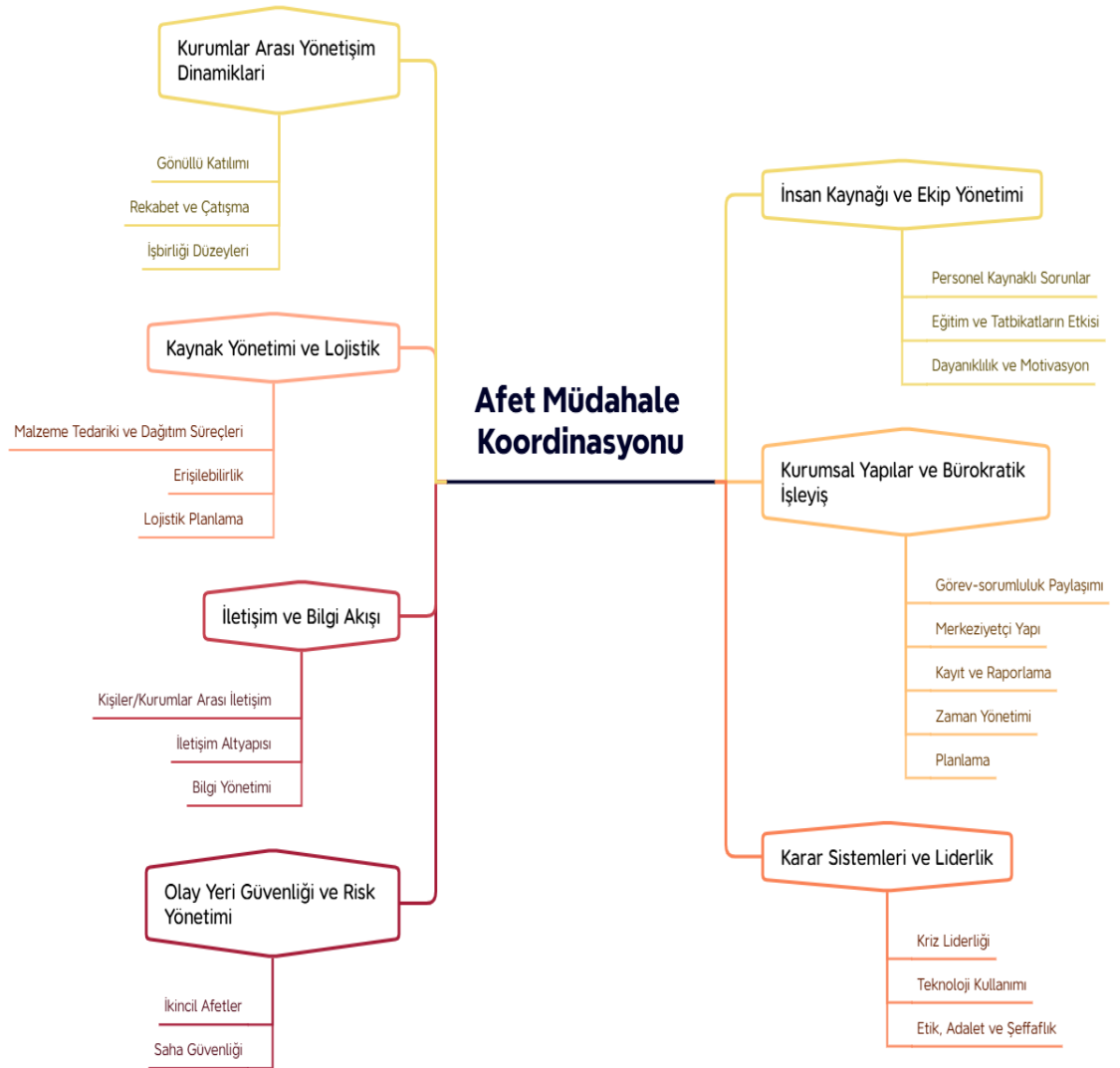
Tez çalışması insan katılımcıların görüşlerini içerdiğinden çalışma için Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 20.09.2024 tarih ve 2024/7

sayılı karar ile etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup katılımcılara, çalışmanın herhangi bir aşamasında görüşmelerini geri çekme hakkına sahip oldukları konusunda bilgi verilmiştir.

4. BULGULAR

Tez kapsamında yürütülen tematik analiz sonucunda, afet koordinasyonunu etkileyen faktörler kurumsal yapılar ve bürokratik işleyiş, insan kaynağı ve ekip yönetimi, kurumlar arası yönetim dinamikleri, kaynak yönetimi ve lojistik, karar sistemleri ve liderlik, olay yeri güvenliği ve risk yönetimi, iletişim ve bilgi akışı olmak üzere yedi tema altında toplanmıştır (Şekil 4). Çalışma temalarına ilişkin belirlenen alt temalar ve kodlar detaylı olarak Tablo 4’de gösterildiği şekildedir.

Şekil 4. Afet müdahale koordinasyonunu etkileyen temaların şematik gösterimi

Tablo 4. Afet müdahale koordinasyon süreçlerini etkileyen faktörlere ilişkin tema, alt tema ve kodlar

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Yetkinliğe göre görev dağılımı, yetki ve sorumluluk karmaşası, görev ve sorumluluk netliği, iş tanımına uygun görev dağılımı, görev yedekliliği, kurumların görev dışına çıkması, göreve hakimiyet, zorunlu görevlendirme sorunları, yetkisiz sorumluluk, adil iş dağılımı, verilen yetkilerin kaldırılması, anlık görevlendirmeler, görev değişiminin planlanmaması, görev dağılımında direnç, görev paylaşımı çatışmaları, görevlerin devredilmesi, iş paylaşımı, yetki ve sorumluluk ihlalleri, sorumluluk reddi, sorumlu kişi bulamama, sorumluluktan kaçınma, TAMP'a uygun görev ve sorumluluk, kurumlar arası farklı sorumluluklar, faaliyet alanı dışına çıkma, belirsiz sorumluluk sahaları, görev sorumluluk listesi, görev çakışması, görev bilinci eksikliği, talimatlar, kurumların personel görevlendirmemesi, kriz masasında yöneticinin net belirlenmemesi, göreve sadakat, disiplinli görev yürütme, alan dışı hizmet gruplarıyla çalışma zorunluluğu, çok sayıda yönetici olması, rutinde farklı görevde olan kişilere sorumluluk verilmesi, farklı çalışma gruplarında üstlenilen destek rolleri, aracı rol, ana çözüm ortağı, sürekli personel değişimi sorunu, uygulama adımlarının tespiti.	Görev- sorumluluk paylaşımı	Kurumsal Yapılar ve Bürokrati k İşleyiş
Raporlama baskısı, analiz, araştırma, durumsal farkındalık, çok kaynaktan veri alma zorluğu, verilerin önemsenmemesi, eksik veya hatalı raporlama, raporlama bilgisinin olmaması, yanlış veri paylaşımı, veri tutarsızlığı, veri güncelleme sorunu, veri takibi, raporlama için personel eksikliği, kanıtlı raporlama, süreç-prosedür hataları, tek raporlama personeli, günlük raporlama zorunluluğu, bağımsız veri aktarımı, geri bildirim eksiklikleri, takip işlemi, afet faaliyet raporu, verinin teyidi, raporlama gecikmesi, bilgi akışında kopukluk, hesap sorulabilirlik, saha ekiplerinin veri girişinde zorlanması, manuel kayıt, veri uyumsuzluğu, iş sırasında raporlama zorluğu, raporlama becerisi yetersizliği, plansız, düzensiz raporlama süreçleri, sınıflandırma eksikliği, toplantılarda rapor aktarımı, mükerrer veri, raporların farklı kurumlarla paylaşılması, sistemsal kayıt işlemleri, formlar ile kayıt tutma, belge yönetimi, izleme değerlendirme ekibi, sabit taslak oluşturma, envanter kullanımı, devamlılık, kurumsal hafıza oluşturma, kurumsal sürdürülebilirlik.	Kayıt ve raporlama	

Tablo 4. (Devamı)

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Hiyerarşik yapılanma, yaptırım gücü, kurum dışı kişilerle muhatap olma, katı yönetim, merkezi yönetim tarzının benimsenmesi, olay komuta sistemi, emir komuta zinciri, rutin prosedürlerin devamlılığı, üst yönetimin sahaya gitmesi, esnek olmayan yönetim yapısı, koordinasyon merkezinde eksik temsil sorunu, sistem entegrasyonu, üstten gelen talimatlar, kamu yönetimi anlayışının devamlılığı, baskıcı yönetim tarzı, çözüm odaklı yönetim, yönlendirme sorumluluğu, sahaya hâkim olmama, süreç takibi, faaliyet takibi zorluğu, yatay ve dikey koordinasyonun dengesi, sürekli kontrol ihtiyacı, yerelin ihtiyaçlarının merkezden anlaşılamaması, kısa vadede doğru uzun vadede sorunlu kararlar, personelin etkisiz bırakılması, sahadaki kriz merkezlerinin etkisizliği, hızlı aksiyon alma gerekliliği, karar alma sürecinde zorluk, koordinatör kuruluşun baskın tavrı, keskin otorite, tek ağızdan çıkan talimatlar, rutin prosedürlerin takibi, dikey yönetim modeli sorunları, demokratik ortam eksikliği, müdahale önceliği belirleyememe, onay mekanizması sorunu, işleyişe hakim olmama, politik ve siyasi koordinasyon, karar verme yetkisi, kalabalık organizasyon, bürokratik yöneticilerin kriz masasında görevli olması, tek karar mercii, siyasi müdahalelerin etkisi, mevzuat eksiklikleri, kurumsal yetki farkı, mülki idare amirlerinin afet yönetimi yetkinliği, etkisiz yönetim, yönergelerle uyulmaması, durumsal farkındalık, geri bildirim, kriz yönetiminde yenilikçiliğe kapalılık, saha-kriz masası ilişkisi, bilgi temelli yönetim, tek bölgeye yoğunlaşma, başka bölgelerde hizmet verilememesi, baskılayıcı hiyerarşi, merkezi atamalar, kriz anında katılım eksikliği, kriz merkezinde tüm grupların temsil edilmesi, çatı organizasyon yapısı, anlık ve geçici çözüm yollarına başvurulması, bürokratik süreçlerin devamlılığı, multidisipliner yönetim anlayışı, sahada yönetsel boşluk, kendi içinde yönetim oluşturma, prosedür takibi, TAMP doğrultusunda hedef belirleme, yönergelerde değişim ihtiyacı, organizasyonel netlik, yönetim süreci farklılıkları, kriz masasındaki çalışma grubu eksiklikleri, merkezi kontrol ve bilgi akışı, taşra teşkilatlanması, hiyerarşide netlik, düzenli denetim, kriz masasında istikrar.	Merkeziyetçi yapı	Kurumsal Yapılar ve Bürokratik İşleyiş

Tablo 4. (Devamı)

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Zamanın etkin kullanılamaması, ekiplerin bekleme süreleri, enkaz değerlendirmeleri ve afet triajı eksikliği, zamanında aksiyon alınamaması, koordinasyon süresinin çok uzun olması, geç kabul süreci, görevlerin zamanında tamamlanması, uygunsuz çalışma saatleri, planlamada gecikme yaşanması, esnek ve hızlı adaptasyon, öncelikli eylemler, yoğunluk, çözüm sürecinde gecikmeler, gecikmeli yanıtlar, geç müdahale, zaman baskısı, zaman yönetiminde geçici çözümlerin uzun vadede sorun çıkarması, dönüşümlü çalışma sistemi, 24 saat çalışma düzeni, sürecin uzaması, kriz masasının kurulma süresi, operasyonun büyük ölçekli olması, destek illerin etkilenmesi, hızlı intikal.	Zaman yönetimi	Kurumsal Yapılar ve Bürokratik İşleyiş
TAMP'ın oluşturulması ve işletilmesi, intikal planlaması, planların uygulanabilirliği, alt planlar, yetersiz planlama, plan ve uygulamaların farklı olması, planlamada personel görüşlerinin alınmaması, senaryo bazlı planlama, kurum içi plansızlık, planlama hataları, plan uyumsuzlukları, en kötü senaryoya göre planlama, planlama zorluğu, sürdürülebilir ve esnek planlama, afet tahliye planları, mahalle bazlı afet planlaması, TAMP bilgisi eksikliği, alternatif planlama, ekibin planlamaya uymada zorluk yaşaması, valinin isteği doğrultusunda planlama, yerel düzeyde afet müdahale planları, planların güçlendirilmesi, protokollerin önemi, protokol hazırlığı, farklı prosedür ve standartlar, yol haritası oluşturma, multidisipliner yaklaşım, sahaya keşif personeli gönderimi, sahiplenme, alan keşfi, yerinde gözlem.	Planlama	
Bilinçli ve eğitimli personel ihtiyacı, uzmanlık alanlarının göz ardı edilmesi, yaş sınırlılıkları, fiziksel yeterlilik, tecrübe ve nitelik, liyakatsız personel atamaları, problem çözme becerilerinin eksikliği, lider profili, personel sayısı, profesyonellik beklentisinin karşılanamaması, yeni atanmış personel sorunu, geçici personel, tanınmayan personel sorunu, alanda başına buyruk hareket eden gruplar, disiplinsiz çalışma, farklı ekipler arasında rekabet, kendi başına hareket etme, afetzedelerle çatışma, duygusal gerginlik, eleştiriye ve öneriye açık olmama, kendini kanıtlama zorunluluğu, kamuyu temsil eden kişinin donanımı, fiziksel güç temelli çalışma, sorumluluk bilinci, yönetici-uzman çatışmaları, mesleki tecrübe eksikliği, yeni personelin sürece hâkim olmaması, kişisel alışkanlıklar.	Personel kaynaklı sorunlar	İnsan Kaynağı ve Ekip Yönetimi

Tablo 4. (Devamı)

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Afet tecrübesizliği, afet deneyimi, farklı metodolojiler, teori ve uygulama arasındaki fark, görevli personelin afet bilgisi eksikliği, teknik bilgi yetersizliği, sistem bilgisi eksikliği, terminoloji uyumsuzluğu, oryantasyon eğitimi, ekiplerin bilgi düzeyi, saha deneyimsizliği, afetlerden ders çıkarılmaması, TAMP bilgisi, tatbikat ve eğitimlerin sürekliliği, temel kavramlara hâkimiyet, uluslararası akreditasyon, farklı çalışma tarzları, aktif müdahale yetkinliği, dönüşen algoritmalar, krizden öğrenme, afet işleyişine hâkim olmama, bilgiye ulaşmada güçlük, sistem ve işleyişi bilmemek, bilgi ve tecrübe üstünlüğü, senaryo tabanlı eğitim, sürekli ve yenilenen eğitimler, deneyimli ve bilgili yönetici ihtiyacı, hazırlık kültürü, tatbikatların yaygınlaştırılması, kurumlar arası ortak eğitimler, görev tanımları eğitimi, uzmanlık ve bilgi paylaşımı, akreditasyon programları.	Eğitim ve tatbikatların etkisi	İnsan Kaynağı ve Ekip Yönetimi
Personelin afetzede olması, adaptasyon zorluğu, baskı altında personel, gerginlik, panik hali, psikolojik etkiler, panik ve korku kaynaklı personel gelmeme durumu, astların fikirlerinin önemsenmemesi, duygusal çöküntü yaşayan ekipler, dinlenme problemi, ekiplerin moral kaybı, saha bilgisinin dikkate alınmaması, afet psikolojisi, görüş ve önerilerin dikkate alınmaması, gurur ve onur kırıcı durumlar, suçlayıcı tavırlar, üst yönetimin ekip üyesi görüşlerini reddetmesi, esnek yönetim modeli, fikirlere açık yönetim.	Dayanıklılık ve motivasyon	
Farklı meslek gruplarından gönüllülerin varlığı, gönüllülerin yetkin olmaması, eğitimsiz gönüllüler, gönüllü koordinatörlüğü, gönüllü seçme kriterleri, gönüllülerin beklentileri, gönüllülerin ihtiyaçlarının takibi, gönüllülerin fiziksel yeterliliği, gönüllü sisteminde nicelik artışı, gönüllülerde nitelik eksikliği, gönüllülerin göreve uygun olmaması, güvenlik zafiyetleri, gönüllülerin görev almaktan kaçınması, yetkin ama isteksiz gönüllüler, gönüllülerin farklı yaş ve profilde olması, gönüllülerin alanı terk etmesi, sivil toplum kuruluşu kimliği, dernek statüsü, isimlendirme karışıklığı, üst amirlerin yeterli olmaması, iş beğenmeme, yardım için gelen kişilerin amacının netleştirilememesi, toplumsal destek, yerel halkın kendi imkanlarıyla yürüttüğü çalışmalar, bilinçsiz insanların işi zorlaştırması	Gönüllü Katılımı	Kurumlar Arası Yönetişim Dinamikleri

Tablo 4. (Devamı)

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Ekip içi çatışma, grup çatışması, çok paydaşla koordinasyon zorluğu, destek çözüm ortaklarıyla uyumsuzluk, kurumlar arası öncelik farklılıkları, ekipler arası çatışma, ortak çalışma kültürünün olmaması, paydaşların birbirini tanımaması, farklı uzmanlıklara sahip ekiplerin ortak çalışması, farklı bakış açıları, herkesin kendi sürecini yürütmeye çalışması, sadece kendi kurumunu düşünen yaklaşım, sahada geri planda kalma, kurumlar arası işleyiş farkı, eşitsizlik, bireysel çalışma yaklaşımı, organizasyonlar arası uyumsuzluk, ekipler arası uyumsuzluk, ortak iş yapılamayan kişilerin varlığı, güç mücadelesi, kurumsal düzen farklılıkları, çalışma yöntemlerinin farklılığı, kurumsal alanların çakışması, farklı kurumsal yapılar, kurumlar arası güvensizlik, kriz masası yapılanmasını reddetme, düşünce farklılıkları, karar alma süreçlerindeki farklılıklar, karşılıklı anlayış eksikliği, yeni yönetime uyum zorluğu.	Rekabet ve Çatışma	
Ekipler arası ortaklık, birimler arası karşılıklı destek, farklı kurumlarla yardımlaşarak çalışma, sözlü anlaşmalar, ortak amaçta birleşme gücü, taahhütsüz iş birliği, yerel yönetimlerdeki organizasyon mekanizmalarının aktif edilmesi, halkın sürece katılımının desteklenmesi, hedef birliği, sistem entegrasyonu, kurumsal dayanışma, karşılıklı yardımlaşma, kapasite paylaşımı, farklı disiplinlerin ortak çalışması, esnek iş birliği, tanışma ve tanıtım süreci, ekip gibi hareket etme beklentisi, çevre illerden destek, paylaşım, ekip dinamikleri, ekip uyumu, bireysel hareket etme eğilimi, karşılıklı fayda, çoklu organizasyon yapısı, adaptasyon yeteneği, ortak çalışma kültürü, etkili bağlantılar, takım çalışması eksikliği, senkronize faaliyet yürütme, protokoller, kişisel ve kurumsal gelişim, bağlılık, istişare, kurumlar arası destek mekanizması, karar paylaşımı, ağ kurma, organizasyonlar arası sürdürülebilir ilişkiler, çalışma senkronizasyonu, kurumların kurdukları birlikteler, bireysel başarı odaklı yaklaşım, yatay koordinasyonun işlevselliği, kriz masasında çoklu yapıların yer alması, geri bildirimlerin dikkate alınmaması, yabancı ekiplerle kültür farkı, karşılıklı tanıma süreci, istişare kültürü, esnek düşünce yapısı, kriz masasından bağımsız çalışma, destek çözüm ortaklarına ulaşamama.	İş birliği düzeyleri	Kurumlar Arası Yönetişim Dinamikleri

Tablo 4. (Devamı)

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Kaynağı etkin kullanma, ihtiyaç önceliklendirme, etki- ihtiyaç analizi, ekipman ve malzeme eksikliği, stok ve kaynak yetersizliği, stok kontrol sorunları, taleplerin yanıtsız kalması, çadırkent, gıda kolisi, pişirme alanı, bedava üretim yapanlara baskı, bağış yönetimi, kaynak sınırlılığı, barınma, battaniye, beslenme, kısıtlı şartlar, satın alma süreci, muhasebe, ödenekler, kaynak ve kapasite paylaşımı, konteynerkent, yardımların rastgele alınması, gelen malzemelerin tespiti, kamu kurum kuruluşlarının kaynak kapasitelerinden sağlanan destekler, talep toplama, depo stok takibi, barınma alanlarının dolu olması, malzeme tedarikinde siyasi baskılar, fahiş fiyat artırımları, hizmet satın alımında zorluk, firma bulunamaması, kapasitelerden fazla talep gelmesi, ihtiyaçların yerel firmalardan temini, eksik ve eski malzemeler, malzeme temin zorluğu, malzeme talebinin karşılanamaması, malzeme bildirim süreci, malzemenin geri dönmesi, kontrolsüz malzeme akışı, acil ihtiyaçlara yönelim, ani ihtiyaçlar, kaynak dağıtımında adalet ve şeffaflık, ekip kapasitesi değerlendirme.	Malzeme tedariki ve dağıtım süreçleri	
Yiyecek içeceğe erişim zorluğu, malzeme dağıtımı, yardımların geç ulaşması, yardım dağıtımında gecikme, kaynak erişimindeki zorluklar, lojistik dağıtım başarısızlığı, sevk noktalarının değişkenliği, malzemelerinin geç ulaşması, barınma alanlarının kurulmasında gecikme, yakıt temininde sorun yaşanması, araç eksikliği, sevkiyatın gecikmesi, tır dönüşlerinin beklenmesi, dağıtımında gecikmeler, sahra mutfaklar, mobil mutfak desteği, personel için nakil araçlarının temin edilememesi, nakliye grubu, güzergah belirleme sorunları, ulaşım yollarının tıkanması, koordinat yetersizliği, kriz masasına erişim zorlukları, yanlış güzergah, araç sevklerinde önceliklendirme, merkezi bölgelerde yoğunlaşma, malzeme naklinde gecikmeler, büyük araç ve kamyon ihtiyacı, yol altyapısının bozuk olması, adres sisteminin güncel olmaması, birimler arası farklı sevkiyat süreçleri, yolların çökmesi, trafik yoğunluğu, koordinasyon merkezinin erişilebilirliği, koordinatlarda yanlışlık olması, rotaların planlanmamış olması, ekiplerin taşınma süresinin uzunluğu, araç durumu, alternatif ulaşım yolları, ilk 72 saatte bölgeye ulaşılamaması, yanlış malzeme sevkiyatı, yönlendirme eksikliği, muhatap bulamama.	Erişilebilirlik	Kaynak Yönetimi ve Lojistik

Tablo 4. (Devamı)

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Lojistik faaliyet alanı, ihtiyaç fazlası malzeme, lojistik aksaklıklar, taleplerin cevapsız kalması, taleplerin unutulması, farklı taleplerin zamanı bölmesi, yanlış kurumlara yapılan talepler, malzeme israfı, talep değişkenlikleri, lojistik alt çalışma grubu, yardımların kontrolsüzlüğü, kapasitenin belirlenmesi, olası kaynak ihtiyaçlarının tespiti, kapasite verileri, malzemelerin sevk planlaması, tedarik zinciri, stok süreçleri, depolama, depo operasyonları, ihtiyaçların kaynakların aşması, gerçek kapasite ile gösterilen kapasite farkı, kapasite abartısı, lojistik depo durumu, kaynak planlaması, ana çözüm ortağı, destek çözüm ortağı, hızlı dağıtım gerekliliği, acil durum lojistiği, ekip lojistiği, kapasite geliştirici faaliyetler, yardım ve yemek dağıtım planlaması, sınıflandırma, lojistik kontrol, kapasite paylaşımı, afet dolapları uygulaması, personel yeterlilikleri, ortak kapasite kullanımı, bireysel dağıtımlarda kontrol eksikliği, kapasite kaydırma, kamp konuşlanma alanları, dağıtım noktası koordinasyonu, saha ekiplerine ulaşamama, hatalı sevk kararları.	Lojistik planlama	Kaynak Yönetimi ve Lojistik
Liderlik anlayışı, katılımcı liderlik, liderlik kaynaklı ekip içi sorunlar, ast-üst ilişkisi, liderlik yeteneklerinin olmaması, liderlik becerileri, lidere itaat, liderlik tarzı, liderin lojistik odaklı çalışması, tanınmayan ekibe liderlik etme zorunluluğu, otorite sağlayamama, uygun olmayan lider atamaları, baskı altında karar alma becerisi, inisiyatif alma, sorgulamaya açık liderlik, liderin uzmanlık eksikliği, liderin kendi kararını uygulaması, açık fikirli liderlik, afet yönetiminde öğrenmeye açık liderlik, operasyonel hedef, sistemli çalışma, sahayı tanımayan yöneticiler, yönetici değişimi, yöneticiye güven, duruma uygun esnek çözümler, mevzuata hâkimiyet ihtiyacı, çoklu ekip yönetimi, seçim kriterleri, astların direnci, süreçlere hakim olmama, alan hâkimiyeti, hızlı çözüm üretme, öngörü, beklenti.	Kriz liderliği	Karar Sistemleri ve Liderlik
SharePoint, powerbi sayfaları kurma, enerji kesintileri, veri girişi yapamama, bilgisayar eksikliği, teknolojik altyapı eksikliği, eski teknolojili ekipman kullanımı, yeni nesil teknolojik cihaz eksikliği, yedekleme sistemi, mühendislik desteği, afet erken uyarı sistemleri, veri ve teknoloji entegrasyonu, sistem aktivasyonu, personelin sistemleri kullanamaması, sistemlerin kurum genelinde aktif kullanılmaması, sistem çökmesi, karar destek sistemleri, sistemlerin optimizasyonu.	Teknoloji Kullanımı	

Tablo 4. (Devamı)

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Empati eksikliği, görevden alınma korkusu, bireysel ihtiyaçların göz ardı edilmesi, orta yolcu yaklaşım, kişisel üstünlük kurma çabası, kibir sendromu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, dini hassasiyetler, reklam kaygısı, sahada kadın olmanın zorluğu, erkek egemen çalışma ortamı, iş yapmaktan kaçınma, geçiştirme, ayrıcalıklı davranışlar, görünürlük odaklı faaliyetler, güven sorunu, karşılıklı saygı ve anlayış, değerli eşya yönetimi, cenaze defin prosedürleri, ortak paydada buluşamama, çadır politikasına direniş, afetzedelerle sınır koyamama, iş etiğine uyulmaması, sorgulanamayan kararlar, politik ve siyasi baskılar, usul ve esaslara uygun hareket etme, yönetici-alt kadro adaletsizliği, dışlayıcı politika, yönetsel duyarsızlık, çıkar ve menfaat, ihmal, profesyonellikten uzak yaklaşımlar, bazı illerin ihmal edilmesi, gerginlik, aşağılama, üstünlük algısı.	Etik, Adalet ve Şeffaflık	Karar Sistemleri ve Liderlik
Emniyet, yetersiz tedbir, yangın güvenliği, kritik tesislerde yapısal hasarlar, hasar tespiti, artçı sarsıntıların işi zorlaştırması, sabitlenen alanların yeniden bozulması, artçıların sürekliliği, afet türüne göre farklı güvenlik ihtiyacı, kişisel koruyucu donanım, uygun olmayan müdahale yöntemleri, ani ve olağan dışı durumlar, hasar alan yapılar, kaçış rotası belirsizliği, yapıların çökme şekillerinin müdahale süreçlerini zorlaştırması, artçı deprem izleme yöntemleri, güvenli alan oluşturulamaması, su baskınları, olumsuz hava şartları, soğuk, gürültü, kaotik ortam, aydınlatma, doğa koşullarının çalışmaları zorlaştırması.	İkincil afetler	
Refah, suçların azaltılması, denetimler, saldırganlaşan afetzede yakınları, yağmalama girişimleri, yardım adı altında bölgeye kontrolsüz girişler, saldırıya maruz kalma, tehdit, sosyal medyada görüntü çekme çabası, can ve mal güvenliği, çalışan personelin korunması, kolluk kuvvetlerinin geç yönlendirilmesi, ekiplerin güvenliksiz koşullarda çalışması, emniyet personeli eksikliği, afet koordinasyon merkezlerinin konumlandırılması, geniş etki alanı, koordinasyon merkezi olarak seçilen binalar, bireysel şiddet olayları, sözlü ve fiziksel saldırılar, hırsızlık olayları, göz ardı edilen uyarılar, güvenlik tehdidinin süreklilik arz etmesi, gıda güvenliği, bekçilerin güvenlik görevi, afetzede yakınlarının öfkesi ve baskıları, bilinçsiz müdahalenin riskleri, kontrolsüz hareketin önlenmesi, kara düzen yönetim tarzı, eksik ve yanlış uygulama, belirsizlik, incinebilir gruplar, sürekli kavga ve şikâyet ortamı.	Saha güvenliği	Olay Yeri Güvenliği ve Risk Yönetimi

Tablo 4. (Devamı)

Kodlar	Alt temalar	Temalar
Bilgi paylaşım zorluğu, üslup problemi, üst yönetimle irtibat, yönetici-personel iletişim kopukluğu, ekip içi iletişim, tehdit, muhatap bulamama, yönlendirme eksikliği, çift yönlü bilgi akışının sağlanamaması, erişilmez koordinatörler, ekipler arası iletişim eksikliği, dikkate alınmama, iletişimde saygı eksikliği, istişare eksikliği, ilişkilerle ilerleme, fikir alışverişi, fikir beyan etme zorluğu, sorgulama eksikliği, sözlü talimatlar, değişken iletişim yapısı, iletişimde statü farkı, geri dönüş alamama, iletişimde baskı, yurt dışı ekiplerle iletişim, dil farklılığı, yöneticilerin iletişimde zorluk çıkarması, bilgi verme bilinci eksikliği, değişen yöneticilerin bilgi eksikliği, eş zamanlı ve çok paydaşlı iletişim, iletişim kuracak personelin birbirini tanımaması, halkla iletişim zorlukları, şikayet mekanizmaları, danışma noktası, sinyalizasyon eksikliği	Kişiler/ kurumlar arası iletişim	
İletişim kanalları, telefonla iletişim, hat kesilmeleri, Telsiz haberleşmesi, telefon zinciri, telekomünikasyon şebeke arızaları, telefonun çekmemesi, telefon bataryalarının kısıtlı olması, powerbank eksikliği, telsiz frekanslarının ortak olması, telsiz eksikliği, mobil uygulamalar, uydu bağlantısı, mobil baz istasyonları, internet üzerinden iletişim, yüz yüze birebir iletişim, hatlarda yoğunluk olması, telsiz kullanmayı bilmeyen personellerin fazla olması, gecikmeler, iletişim sürekliliği, çağrı/ihbar hattının meşgul olması, geleneksel medya kullanımı, sosyal medya kullanımı, iletişim yoğunluğu, enerji ve şarj problemi, batarya yetersizliği, elektrik kesintisi, bant daraltma, baz istasyonlarının hasarlanması, online platformlar üzerinden iletişim, WhatsApp grupları, fiziki iletişim, vatandaş ihbar sistemi, ortak telsiz kanalı, dronelerin iletişimde kullanımı, mail ile iletişim, telefon trafiği yoğunluğu, alternatif iletişim yolları, anons sistemi, iletişim numarası eksikliği	İletişim altyapısı	İletişim ve Bilgi Akışı
Aynı bilginin birden fazla kez iletilmesi, yanlış anlamalar, ortak dil oluşturulamaması, bilgi çelişkileri, anlam karmaşası, bilgi değişkenliği, bilgiye erişememe, alandan aktif, doğru ve sağlıklı bilginin sağlanmaması, bilgi teyidinin zorluğu, bilgi kaynağının belirsizliği, asılsız ihbarlar, dezenformasyon, bilgi kirliliği, hızlı bilgi akışının sağlanmaması, bilgiye geç ulaşma, hiyerarşik bilgi akışı, aracı kişi ile iletişim, önemli bilginin kaybolması, bilgi yoğunluğu, bilgi sadeleştirme, toplantı ve görüşmeler, günlük brifingler, bilgi kaynağı sıkıntısı, kamuoyu baskısı, bilgi aktarım süreci, bilginin doğru yere iletilmesi, ihbar sistematğine dayalı müdahale, etkili iletişim programı ihtiyacı, şeffaf ve açık bilgi aktarımı, açık ve net iletişim, doğru irtibat kişileri, geniş acil durum iletişim ağı, sürecin gecikmesi,	Bilgi yönetimi	

4.1. Tema 1: Kurumsal Yapılar ve Bürokratik İşleyiş

Araştırma katılımcılarının görüşlerinden elde edilen çıkarımlar doğrultusunda kurumsal yapılar ve bürokratik işleyiş teması görev-sorumluluk paylaşımı, kayıt ve raporlama, merkeziyetçi yapı, zaman yönetimi ve planlama olarak 5 alt tema ile ifade edilmiştir.

4.1.1. Alt Tema 1/1: Görev- Sorumluluk Paylaşımı

Afet müdahale süreçlerinde aktörlerin görev tanımlarının net olmaması, görev karmaşaları ve rollere ait belirsizlikler rol çatışmalarına, yetki alanı belirsizliklerine ve operasyonel aksamalara neden olabileceğinden görev ve sorumlulukların açık ve yapılandırılmış biçimde tanımlanması, afet müdahale süreçlerinde etkin koordinasyonun sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Nitekim araştırma katılımcıları da görev-sorumluluk paylaşımından kaynaklanan koordinasyon aksaklıklarını;

K1: “...genellikle her birimin kendi iş kollarında çalışma yürütmesini bekliyordum...insani yardım alanında hizmet vermesi beklenen sivil toplum kuruluşlarının alanda arama kurtarma faaliyeti yürütmesi çok beklendik bir şey değildi benim için...”

K2: “...her bir ekip ne yapacağını bildiğinde işler daha kolay ilerliyordu ama bilmek için ne yapacağımızı çözmek için baya vakit harcıyorduk...”

K3: “...olayı koordine edecek, iş ve göreve hâkim bir personelin, bir ekibin kriz masasında olmamasından kaynaklı, koordinasyonunda sıkıntılar yaşandı...”

K4: “...kimin hangi süreci, nasıl yürüttüğünün detaylarının bilinmediği ya da neyi yapıp neyi yapmamasının gerektiğinin detaylarını bilmemesinden koordinasyon sıkıntısı yaşandı...”

K5: “...kişi senin ne iş yaptığını bilse görev sorumluluğunu bilse iş birliğinde bir sorun yaşanmaz...”

K6: “...kriz masası görev ve sorumlulukları aslında her yapıya her sorumlu kişiye atılır...ama işte herkese ulaşmaması ya da bu kişilerin ne yapacaklarının bilincinde olmamaları süreci zorlayan bir şey...”

K10: “...kurum içi ve kurum dışındakilerin de görev ve sorumlulukların bilinmesi ve iletişimin güçlendirilmesinin fayda sağlayacağını düşünüyorum ...”

K11: “...kişiler arasında üstünden iş atmaya çalışma benim görevim değil deme durumları oluyordu. Ya da daha kötüsü örneğin bir grubun beslenme ile alakalı olmayan bir işi var biz çalışmadığımızda kendi işinin bizim yüzümüzden yürümediğini söylüyordu...”

K13: “...üst yöneticiler afet ve acil durumlarda kurumunun görev ve sorumluluğu ve kendi görev sorumluluklarını bilmediklerinden karar alma mekanizmalarında yavaşlamalar oldu...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Çalışma bulguları afet müdahale süreçlerinde görev detaylarına hâkim olunmaması, görev bilinci eksikliği, yetkilendirmelerde belirsizlikler yaşanması, görev tebliğinde yaşanan aksaklıklar, sorumluluk reddi, görev paylaşımının net olmaması ve anlaşılmayan talimatlar neticesinde koordinasyon süreçlerinde görev ve yetki karmaşalarının yaşandığını göstermektedir. Bu anlamda belirsizlikler kaynaklı gelişen roller arası geçiş, kolektif farkındalık eksikliği, yanlış yetkilendirme ve yetki çatışmaları karar süreçlerinin aksamasına, organizasyonel atalet ve koordinasyon dinamiklerinin olumsuz etkilenmesine yol açmıştır. Bu bulgu, afet koordinasyonunun güçlendirilmesi için mikro (birey/ekip) ve makro (kurum) düzeylerde görev tanımlarının çok aktörlü sistemleri kapsayacak biçimde açık ve bütüncül olarak yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.1.2. Alt Tema 1/2: Kayıt ve Raporlama

Afetlerde yürütülen faaliyetlerin kayıt altına alınması ve düzenli olarak raporlanması sürecin şeffaf bir şekilde işletilmesi, hesap verebilirlik ve izlenebilirlik sağlaması açısından kritik öneme sahiptir. Ancak afetin akut döneminde raporların hazırlanma ve bildirilme aşamaları süreci yavaşlatabilmektedir. Katılımcılar kayıt ve raporlamadan kaynaklanan aksaklıkları;

K1: “...gelen ekiplerin özellikleri ve nereye görevlendirildiği gibi kayıtlar tutulmaya çalışıldı...Excel formu vardı onu doldurmaya çalışıyorlardı...ekiplerden bilgi geldikçe oraya girişi yapıyordu...”

K5: “...raporlama yapan çok az kişi vardı...her bölge için bir raporlama personeli vardı ama raporlama bilgisine sahip olmadıkları için sürekli kontrol edilmesi gerekiyordu...bilgisayar eksikliği ve sistemin sürekli arızalanması hem raporu geciktiriyor hem verilerin girişini engelliyordu...üst yönetim günlük rapor bekliyordu...Bu koordinasyonu çok etkiledi...”

K6: “...ekiplerle birebirde fiziki görüşerek, notlar alarak kayıtlar tutuyor sonra kayıtları kendi sistemimize rapor alanımıza işliyorduk...o şekilde karşılıklı günlük bilgiler verildi...”

K13: “...sahada çalışan raporlama ekiplerinde bazen eksiklikler oldu onu da BT'den temin ettik...önceliğimiz doğru bilgiyi hızlı bir şekilde alabilmektir...raporlamada

bizim ihtiyacımız bilgidir...kriz masası kurulduğunda sahaya giden tüm ekipler paylaşım yaparlar...biz rapora dökeriz...raporlama sağlamak için alandaki personel eksikim çoktu...bizim kullandığımız sistemlerin diğer birimlerin aktif olarak kullanamadığını gördük...alana giden ekiplerin de raporlama, veri girişleri ve saha içerisindeki bilgileri koordine etmekte zorlandıklarının geri dönüşlerini aldık...”

K14: “...bilgi alan aktarıyor, hemen rapor düzenleniyordu...eksiklerimizi yetersizliklerimizi rapor edip görebiliyorduk...ama insanlar bu eksiklikleri söylemeye çekiniyordu...afeti yönetmek mi raporu hızlandırmak için geçici çözüm yolları bulmak mı arada kalmıştık...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcıların söylemleri genellikle raporlama yükümlülüğünün ve raporlamaya dayalı yönetsel beklentilerin sahadaki operasyonel akışla çelişen, müdahale esnekliğini kısıtlayan ve karar alma süreçlerini yavaşlatan bir sürece dönüştüğüne işaret etmektedir. Ayrıca yanlış veri paylaşımı, bilgi akışında kopukluk, düzensiz raporlama süreçleri, verinin teyit edilememesi kayıt ve sorunlarına yol açan önemli faktörlerdendir. Katılımcılar özellikle yetkin personel eksikliğinden dolayı raporlama süreçlerinde zorlandığı, bilgi aktarımında standart eksiklikleri ve teknik kapasite yetersizliklerinin koordinasyon yükünü artırdığı, raporlama yapılırken diğer süreçlerin sekteye uğradığı, rapor hazırlamak için geçici çözüm yolları üretildiği ve bunların müdahale sürecinde aksaklıklar yarattığından bahsetmişlerdir. Bu bulgular afet koordinasyonu açısından kayıt ve raporlamanın önemini ortaya koymakla beraber müdahale süreçlerindeki şeffaflık ilkesi ile operasyonel etkinlik arasındaki dengenin kırılmasını göstermektedir.

4.1.3. Alt Tema 1/3: Merkeziyetçi Yapı

Her afet yerel olmasına rağmen koordinasyon süreçlerinin belli noktalarda merkezileştirilmesi saha ile koordinasyon merkezi arasında kopukluklara neden olabilmektedir. Kararların merkezden alınması ve alt birimlerce uygulanması yerelde yürütülen süreçleri etkilemekte ve koordinasyonun etkin bir biçimde yürütülmesini engelleyebilmektedir. Katılımcılar benimsenen merkeziyetçi yaklaşımdan kaynaklanan koordinasyon aksaklıklarını;

K1 “...ne üst yönetim ne alttaki temsilci bürokratik düzenden ayrılmamış durumdaydı...ast üst ilişkisi hala alanda ciddi bir şekilde kendini hissettiriyordu...biz aslında daha esnek yönetsel yapıların alanda yer almasını beklerken, normal kamu yönetimi düzeninin orada devamlılık arz ettiğini gördük...bu durum hem ekipler arası

hem ekip içi hem de ekiple üst yönetim arasında ciddi koordinasyon sorunlarına yol açtı...”

K3: “...alanda hiyerarşik bir düzen vardı diyebiliriz...talimat üstten gelir ve yapılır...bazen sorgulamaya açıktı bazen değildi kesin yapacaksınız deniliyordu...yapamayacağımız şeyleri yapmaya çalışmak elimizden gelmese bile kabul etmek durumunda kalmak bence koordinasyonu etkiliyordu...”

K11: “...sürekli talepler vardı kriz masasında başkandan sahada kaymakamlardan sürekli istekler vardı...yapmamız bekleniyordu yapmazsak kötü yaptırımları oluyordu...”

K12: “...başkanlıkta kurulan kriz masasında bütün grupların üst düzey sorumluları vardı ama mesela Hatay’da bir ihtiyaç var bunu oradan çözemedi...yerelle merkez bağlantı kuramadı...Kriz masasına haddinden fazla bürokrat geldiği zaman zaten herkes işini bırakıp onlara yakın olup onlara bir şey anlatmaya çalıştığından maalesef süreçler tıkanıyordu...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Çalışmada katılımcıların da sıklıkla bahsettiği merkezi bürokratik yapının esnek olmayan doğası alınan kararların iletilme sürecinde (yukarıdan aşağıya) ve yerel geri bildirimlerin merkezi yapıya ulaşmasında (aşağıdan yukarı) ciddi engeller oluşturmuştur. Merkeziyetçi yapı doğrultusunda benimsenen yukarıdan aşağıya yönetim tarzının aşırı kontrolcü yapısı, merkeziyetçi yapının durumsal farkındalık eksikliği ve ast-üst ilişkilerinin güçlü şekilde hissedilmesi saha personelinin genel motivasyonu üzerinde olumsuz etkiler yaratmış, dinamik karar alma cesaretini kırmış ve işlevsel koordinasyonu kısıtlamıştır. Nitekim katılımcı ifadeleri de merkezi otoriteden gelen taleplerin baskı mekanizması oluşturması, geleneksel kamu yönetimi normlarının esnekliği kısıtlaması ve siyasi etki sorununa işaret etmektedir. Ayrıca koordinasyon merkezine yapılan bürokratik ziyaretlerin operasyonel süreçleri sekteye uğratması ve yönetim süreci farklılıkları merkeziyetçi yapı sorunlarına yol açan önemli faktörlerdendir.

4.1.4. Alt Tema 1/4: Zaman Yönetimi

Kısıtlı sürede etki seviyesini maksimize etmeyi hedefleyen zaman yönetimi ile afetlerde hızlı ve dinamik kararların alınması, kaynakların tahsisi ve faaliyetlerin organizasyonunu içeren koordinasyon faktörleri müdahale sürecinin başarısını belirleyen ve birbirini doğrudan etkileyen kritik bileşenlerdir. Bu anlamda zaman yönetimi afetler açısından koordinasyon verimliliğini etkileyen bir faktör olarak görülmektedir. Katılımcılar 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerde zaman yönetimi kaynaklı yaşanan aksaklıkların koordinasyon faaliyetleri üzerindeki etkisine ilişkin;

K1: “...çalıştığımız sahada yanda daha büyük risk oluşturan bir yapı vardı. Bu yapının üzerimize çökme ihtimalini tespit etmek için ölçüm ekibi talebinde bulunduk...yaklaşık 2 gün sonra cevap buldu...taleplerimiz doğrultusunda ekipler ve malzeme yönlendirilmekle birlikte geç olabiliyordu. Gecikmeli gerçekleşiyordu bu süreçler...”

K4: “...zaman çok acildi alınacak aksiyonun çok hızlı alınması yapılacak sevkiyatın hızlı olması gerekiyordu...uzun uzadıya düşünülen planla hemen karar verme aynı olmuyor...”

K6: “...zaman konusunda çok gecikmeler yaşandı...planın doğruluğunu kontrol etmek için sahadaki ekibe ulaşamadığımızdan beklemek zorunda kaldık...”

K9: “...deprem döneminde zaman yönetimi iyi yapılamadığından yardımların zamanında afetzedelere ulaştırılması ve müdahale çalışmalarında sorunlar yaşandı...”

K10: “...zamandan başlamak istiyorum...zaman çok kısıtlıydı...11 il etkilenmişti...bir dağıtım yapılması gerekiyordu...zaman sıkıntısı çok zorladı bizi...”

K12: “...zaman yönetiminde de sıkıntılar oldu herkes Maraş’a yönlendirildiğinden diğer illere girilmedi...sağlıklı bilgi akışı olmadığından dolayı zaman yönetiminde de güvenlikte de sıkıntı oldu...”

K14: “...zaman kaybı yani organizasyonu ayarlayamadılar...ilk gelen çağrılara gönderdiler ekipleri, sonra personel sayısı eksik kaldı ihbarlarda hep geleceğiz dediler ama o insanlar hep bekledi...o an geçici bir çözüm yoluyla işi halledebilirsiniz ama sonra önüne daha büyük engeller çıkıyor...doğru zamanda doğru kararlar alınmalı ki yönetilebilsin...kararlar zamanında alınmadığı, sürekli ertelendiği, geçirildiği için süreç çok sıkıntılıydı...”

ifadelerini kullanmışlardır.

Katılımcıların ifadeleri afet koordinasyonunda zaman yönetimi kaynaklı yaşanan talep ve yönlendirme gecikmelerinin müdahale faaliyetlerini olumsuz etkilediğini çok boyutlu olarak ortaya koymaktadır. Afet yönetiminde zamanın stratejik bir kaynak olarak adil ve etkili bir şekilde kullanılmaması koordinasyon, müdahale, bilgiye erişim, güvenlik ve karar süreçlerinde ciddi aksaklıklara neden olmuştur. Ayrıca kaynak, personel ve alt yapı eksiklikleri, etki alanının genişliği, planlama sorunları, çok aktörlü yapı ve bilgi eksikliği faktörleri de zaman yönetimini etkilemiştir. Bu anlamda zamanın stratejik kullanımının önündeki engeller hem sistemsel gecikmelere, bilgi asimetrisine ve güvenlik açıklarına neden olmuş hem müdahale etkinliğini azaltmış hem de koordinasyonun işlevselliğini düşürmüştür.

4.1.5. Alt Tema 1/5: Planlama

Afet öncesi ve sonrası süreçte yapılan planların niteliği ve uygulanabilirliği müdahale faaliyetlerinin hızlı, etkin ve organize bir şekilde yürütülmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Özellikle hızlı ve etkili koordinasyon süreçlerinin yürütülmesi noktasında hazırlık planlarının sahada karşılaşılmaması muhtemel olguları karşılaması önemlidir. Tam anlamıyla sahayı formüle edebilen planlar hazırlanması ütöpik bir düşünce olmakla birlikte en azından temel müdahale konularının sahanın beklentilerini iyi analiz ederek plana dahil etmesi önemlidir. Bu anlamda katılımcılar planlama kaynaklı koordinasyon sorunlarını;

K1: “...TAMP’ta bahsettiğimiz sistemi alanda işletememiştik...Planlama aşamasında kaymakamlar ve valiler çalışma yürütüyorlardı...çok öncesinde planlanıp alanda uygulanması gereken çalışmaların çok da yürütülmediğini gördük...süreç daha çok gelen talepler doğrultusunda ilerliyordu...”

K2: “...beklenilenden daha büyük bir deprem olması planlanandan farklı bir olay olması ve tüm çevre illeri etkilemesi başlı başına sorundu...planlama sürecinde en kötü senaryoya göre hazırlık yapılmalı ve ekipman eksiklikleri önceden tamamlanmalıydı...”

K3: “...sonuçta bir plan var Türkiye’de afet durumunda ne yapılması gerektiğine dair. Herkes böyle büyük bir afet durumunda hemen orada bulunmalıydı...”

K4: “...plan kapsamında orada yer alan üretim alanlarıyla daha önceden görüşülüp bir iş birliği noktasına varıldığı için genelde sorun olmadı ama planlamalarda kriz masasında olağan dönemden farklı bir sistem kuruluyor...farklı yapılar buna tam entegre olamıyorlar...”

K7: “...her ne kadar Bakan, Vali gibi devletin yetkili kişileri ilk andan beri gelmiş olsalar bile önceden yapılmayan ya da yapılamayan planlamalar nedeniyle sürecin etkili olarak yönetilemediği aşıkardı...”

K9: “...yerel düzeyde afet müdahale planlarının güçlendirilmesi için çalışmalar yapılması gerekli...”

K10: “...afet öncesinde herkesin olası bir afette nasıl davranması gerektiğinin planlanması gerektiğini düşünüyorum...olayın en başında kimse ne yapacağını bilmiyordu...bir planlama olsa bile böylesi beklenmediği için bu planlama yetersizdi. O yüzden kimse olaya nasıl müdahale edebileceğini bilmiyordu. Bu da büyük bir kaosa yol açtı...”

K11: “...planlar kesinlikle kişi bazlı olmamalı...kişiler değişebilir gidebilir...”

K12: “...büyük ölçekli afetlerde koordinasyon sağlanabilmesi için kurumların TAMP kapsamında hazırlanmaları lazım...Türkiye Afet Müdahale Planının

bilinmemesiyle alakalı talepler oldu örneğin çadır taleplerini Kızılay'a yaptılar aslında AFAD'a yapmaları lazımdı...kaç personel kaç çadır gidecek bu planların önceden hazır olması gerekiyordu...herkesin görevi tahliye planı yapılması lazım..."

K13: *"...zaten ülke genelinde bir planlama var...Türkiye Afet Müdahale Planı kapsamında afet ve acil durumlarda görevli olan tüm yapılar afet yönetimi mevzuatları çerçevesinde bunlara uygun hareket etmeli...afet planları daha uygulanabilir olmalı. Bence koordinasyon merkezindeki faaliyetlerin yürütülmesinde büyük fayda sağlayacaktır..."*

şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcılar, afet koordinasyon süreçlerinde planlama kaynaklı yaşanan aksaklıkların büyük ölçüde yetersiz ve uygulanabilir olmayan planlama, işlevsel olmayan prosedürler ve farklı aktörlerin devreye girmesinden kaynaklandığına dikkat çekmişlerdir. Özellikle TAMP gibi ulusal çerçevelerin gerçekçi, kapsamlı ve yerelin ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir yapıdan uzak olmasının yanında planlara hâkim olmayan üst yönetim ve saha personellerinin müdahale hızını ve bütünlük hareket etme yeteneğini azalttığı vurgulanmıştır. Ayrıca var olan planların yeterince tatbik edilmemesi veya planların senaryo temelli tasarlanmaması müdahale sürecini olumsuz etkileyen bir diğer etmendir.

4.2. Tema 2: İnsan Kaynağı ve Ekip Yönetimi

Araştırma katılımcılarının görüşlerinden elde edilen çıkarımlar doğrultusunda oluşturulan insan kaynağı ve ekip yönetimi teması personel kaynaklı sorunlar, eğitim ve tatbikatların etkisi, dayanıklılık ve motivasyon olarak 3 alt tema ile ifade edilmiştir.

4.2.1. Alt Tema 2/1: Personel Kaynaklı Sorunlar

Afet koordinasyon süreçlerinde insan kaynağı sayısal ve niteliksel yeterlilik, karar alma süreçlerine katılım ve davranışsal yaklaşımlar açısından müdahale kapasitesini doğrudan etkileyen ve müdahalelerin etkinliğini belirleyen kritik unsurlardan biridir. Bu anlamda katılımcılar koordinasyon süreçlerini etkileyen personel kaynaklı aksaklıklar ile ilgili olarak;

K1: *"...göreve uygun olmayan kişiler yetkilendirildi ve akabinde de sahada uygun olmayan davranışlar sergilediler. Bu bizim için bir dezavantajdı ve koordinasyon sorunları meydana getirdi..."*

K2: “...tabi ki personel eksikliği koordinasyonun gerçekleşmemesine neden oldu...kurtarılabilecek insanların kurtarılamamasına neden oldu...nereye müdahale etsek bilemedik...”

K3: “...yetkin personel olmayınca iletişim kurmak da zor...muhatap bulamıyorsun...sürecin aktarılması, talep edilen şeyin cevaplanması da yetersiz oluyor...”

K4: “...yetkili personellerin yetersiz ve donanımsız olması birçok kurumun doğru dürüst çalıştırılmamasına neden oldu. Bence en büyük eksik buydu...merkezi yönetecek işe ve göreve hâkim bir personelin bir ekibin kriz masasında olmamasından kaynaklı, koordinasyonda sıkıntılar yaşandı. Çünkü afet konusunda tecrübeli biriyle, bu alanda bilgisi olmayan birinin bakış açısı çok farklı...”

K5: “...personel eksikti mesleki tecrübe açısından. Bu ekstra iş yükü demekti...”

K9: “...Afet Koordinasyon Merkezlerinde kurum kuruluşlardan gelen personellerin karar alıcı nitelikte olabilmesinin süreçlerin daha hızlı ilerlemesi açısından önemli olacağını düşünüyorum ...”

K11: “...kişiler onlara verilen yetkileri kaldıramayabiliyorlar. Mesela kişinin olağan dönemde işi destek personeli olmak. Alanda bir sorumluluk verilmiş. Süreci zorlaştırıyor herkesle kavga ediyor üstünlük sağlıyor...personel vardı aslında gönüllü falan da çoktu. Fakat yetkin personel yoktu...”

K14: “...personele göre kaynaklar yeterliydi ama personel yetersizdi...”

ifadelerini kullanmışlardır.

İnsan kaynakları yönetimi afet koordinasyonu için stratejik bir unsur olduğundan afet koordinasyonunda görev alacak personelin belirli çekirdek yetkinliklere sahip olması gerekmektedir. Personelin sayısal yeterliliğinin sağlanmasının yanında teknik ve davranışsal yetkinliklerinin de personel atama süreçlerinde göz ardı edilmemesi operasyonel verimliliğin sürdürülebilirliği noktasında hayati önem taşımaktadır. Nitekim katılımcılar da göreve uygun olmayan kişilerin yetkilendirilmesi, yetkin personel eksiklikleri, kişilerin atfedilen sorumlulukları gerçekleştirememeleri ve karar verici konumunda liyakat eksikliğinin iletişim ve işleyiş sorunlarına yol açtığından söz etmişlerdir. Afet gibi stresli ve kaotik ortamlara yetkili ama yeterince donanımlı olmayan kişilerin karar alma pozisyonlarına getirilmesi koordinasyon merkezlerinde görevli personelin farklı önceliklendirme yaklaşımları benimsemesine, sürecin işleyişinin olumsuz etkilenmesine ve ekip içi sorunlara yol açmıştır.

4.2.2. Alt Tema 2/2: Eğitim ve Tatbikatların Etkisi

Afet yönetim süreçlerinde görevlendirilen personelin görev tanımlarına uygun olarak yeterli bilgi ve beceriye sahip olması hem koordinasyon faaliyetlerini hem de müdahale kapasitesini doğrudan etkileyen kritik bir bileşendir. Nitekim katılımcılar da teorik bilgi ve saha uygulamasının operasyonel etkinlik için kritik önemde olduğunu;

K1: “...verilen eğitimlerle alandaki beklentiler değişkenlik gösterdi...eğitimlerinin de bu konuda destekleyici nitelikte olması gerekiyordu...”

K2: “...personelin düzenli olarak afet senaryolarına göre eğitilmesi gerekiyor...eğitimler sadece bir kez yapılmamalı, sürekli yenilenmeli...ekipler sadece afet anında değil, normal zamanda da birlikte eğitim tatbikat yapmalıdır...”

K3: “...gerekli kurumlara TAMP’la ilgili eğitimlerin ve görev sonuna dair eğitimlerin verilmesi faydalı olacaktır diye düşünüyorum...kaymakamların, valilerin bu tip durumlarda görevlendirilecek ise mutlaka afetle ilgili eğitim alması ve Türkiye Afet Müdahale Planını iyi bilmesi gerekir...biraz da olsa öğrenmeye açık bir tavır gerekli çünkü kesin bir emirle yaklaşımları süreci zorlaştırıyor...”

K4: “...eğitimleri versek de görev ve sorumlulukları paylaştık da dinlemeyebiliyorlar...yeni işe başlayan kalabalık bir grup vardı...Bu kişiler bir haftalık kısa bir oryantasyon eğitiminden sonra sahaya gönderildi. Onları koordine etmek çok zordu...”

K7: “...Bir grubu ekibi temsilen geliyorsa her şeye hakim olmalı...orada oturan personel eğitilmiş olmalı yoksa bir yere varamayız...”

K10: “...kişilerin nasıl iletişim kurmaları gerektiğine dair eğitim almaları gerektiğini...yapacakları işle alakalı önceden eğitilmeleri gerektiğini düşünüyorum...”

K11: “...kriz masası için de eğitim ve tatbikatlar verilmeli. Buraya gelecek kişiler o an hakkında bilgi sahibi olmalı. Yöneten kişilerin sorumlu kişilerin kesinlikle tecrübe ve bilgisi orada bulunan herkesten fazla olmalı...”

K12: “...kaymakam olacak adayların atamalarından önce onlara afet konusunda ufak eğitimler veriliyor bu genele yayılıp hali hazırda mülki idari amirliklere de verilebilir...herkesin TAMP’ta görevi var bu yüzden herkesin TAMP’ı okunması gerekir...”

İfadeleri ile dile getirmişlerdir.

Katılımcılar görevlendirilen personelin karar alma süreçlerini ve koordinasyon kapasitesini olumsuz etkileyen ve terminoloji uyumsuzluğu ve işleyişe hâkim olmama gibi sorunları tetikleyen bir bilgi eksikliğinin olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle temel afet terminolojisi, afet yönetim teorileri, TAMP sistematığı, iletişim müdahale

algoritmaları ve iş birliği konularındaki bilgi eksiklikleri sağlıklı ve hızlı karar alma süreçlerini zayıflatmıştır. Ayrıca kişilerin görevlendirilmeden önce afet eğitimleri ve yetkilendirdikleri makamlara uygun mesleki eğitimler ile desteklenmeleri gerektiğini sıklıkla ifade etmişlerdir. Tek seferlik ve görev odaklı olmaktan uzak genel anlayışla hazırlanan eğitimler yerine süreklilik arz eden kapsamlı ve uygulamalı eğitimler ile kurumsal refleks ve müdahale çevikliği kazandırılması operasyonel karmaşayı azaltacaktır.

4.2.3. Alt Tema 2/3: Dayanıklılık ve Motivasyon

Afet müdahale süreçlerinde görevli personelin hem fiziksel hem de psikolojik açıdan iyi durumda olması önemlidir. Personelin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması kadar psikolojik dayanıklılık ve motivasyon açısından desteklenmesi müdahale sürecinin etkinliğini arttırmaktadır. Nitekim katılımcılar da müdahale süreçlerinde personelin koordinasyon faaliyetlerini etkileyen psikososyal zorluklarla karşılaştığını;

K1: “...açıkçası diğer ekipler tarafından hem yaş hem de cinsiyetinden ötürü dikkate alınmayan bir yapıda bulunuyorsun belli bir süre kendini kanıtlaman gerekiyor...uzmanlıkları göz ardı edip anlık uygunsuz kararlar alabiliyorlar...üst yönetimin aldığı kararların altta uygulanmaya çalışıldığı bir sistem vardı...astların fikirlerine minimum düzeyde önem verilen bir yapılanma vardı...AFAD kendi personelleri arasında dönüşümlü çalışmayı oturttu ama geri kalan ortalama 190 personel, kendileri bir şekilde ekipler arası iletişim kurup çalışma yürütmeye çalıştılar...”

K2: “...değişimli çalışılması gerekirken, personel eksikliği yüzünden insanlar dinlenmeden çalışmak zorunda kaldı. Bu da personel için verimli olamadı yani...”

K3: “...bir kriz vardı sonuçta herkes gergindi olaydan dolayı...ne yapacağını bilememeden ötürü personelin değiştirilmesi veya başka bir personel gelmesi gibi çözümlerle durumlar ele alınıyordu...ekip başkanları tarafından uyarılma daha da uzarsa uzaklaştırma gibi yaptırımların olması süreci zorlaştırdı işten çıkarma gibi durumlar bile yaşandı...akut dönemin verdiği panik dalgasıyla karışıklıklar çıkıyordu...”

K10: “...zaten deprem kaynaklı yaşanan bir psikoloji var. O nedenle de karşılıklı anlaşmak bence daha zor oluyor...”

K11: “...deprem boyunca üst yönetim direktörler müdürler istedikleri gibi rotasyon yaparken alt kadro izinsiz 7/24 demeden çalıştı...bu durum moral motivasyonu etkilediği için koordinasyon sürecine de etkisi olduğunu düşünüyorum...dönüşümlü çalışmalar olmalıydı herkesin bir yedeği olmalıydı...”

K14: “...bazen diyorum olay yerinde üstten bu kadar baskı gelse...dik başlılık da bir yere kadar...istemese de yapmak zorundasın bazı şeyleri ve bu çok zor biliyorsun sonucu kötü yani olumsuz şeyler doğuracak ama yine de yapıyorsun...insanların panik olması doğruya götürmedi...insanlar kendi içinde koordinasyonunu bile sağlayamadı hep hataya sürüklendi...kişilerin fikirleri soruluyor, söylüyorlar ama dinlenmiyor. Üst yönetim yine kendi bildiklerini okuyor...personellerden enkaz altında kalanlar vardı. Onlara ulaşamamak, onlara gidememek ekip arkadaşlarını demoralize etmişti...duygusal olarak çöktürdü...”

ifadelerini kullanarak belirtmişlerdir.

Katılımcıların ifadeleri örgütsel yapıdan kaynaklı sorunların ve dikey hiyerarşiye dayalı karar alma süreçlerinin psikolojik olarak dışlanmışlık hissine yol açtığını göstermektedir. Özellikle yaş, cinsiyet vb. kaynaklı örgütsel baskı yaratan ve profesyonel değerlerle bağdaşmayan sorunlar personelin kendini kanıtlama zorunluluğu hissetmesine, ekstra bir çaba göstermek zorunda kalmasına ve üst yönetimden gelen baskılara direnmeye çalışmasına neden olmuştur. Aslında bu noktada afet durumlarında yaşanan belirsizlik ve panik hâlinin personel üzerinde tükenmişlik duygusunu artıran bir etki yarattığından söz edilebilir. Ayrıca personel yetersizliği nedeniyle dönüşümlü çalışma sisteminin devre sokulamaması fiziksel ve zihinsel yorgunluğa yol açarak personelin karar alma becerilerini zayıflatmış motivasyonlarını olumsuz etkilemiştir. Duygusal anlamda en etkileyici olan ise müdahale personellerinin enkaz altındaki arkadaşlarına yardım edemediği için yaşadığı çaresizlik hissi ve moral bozukluğudur.

4.3. Tema 3: Kurumlar Arası Yönetişim Dinamikleri

Araştırma katılımcılarının görüşlerinden elde edilen çıkarımlar doğrultusunda kurumlar arası yönetim dinamikleri teması gönüllü katılımı, rekabet ve çatışma ve iş birliği düzeyleri olarak 3 alt tema ile ifade edilmiştir.

4.3.1. Alt Tema 3/1: Gönüllü Katılımı

Afet müdahale süreçlerinde gönüllü katılımı devlet kapasitesinin sınırlı kaldığı kriz anlarında insan kaynağı kapasitesini artırılması açısından önemli bir destek sağlamaktadır. Fakat gönüllülerin afetlerde aktif rol alabilmesi sadece sayısal olarak değil sahip oldukları nitelik, gönüllü eğitimlerinin uygunluğu, afet süreçlerine yönelik tutumları ile doğrudan ilişkilidir. Bundan dolayı gönüllü katılımı doğru bir şekilde planlanmadığı ve organize edilmediği taktirde afet müdahale süreçlerini olumsuz

etkilemekte ve koordinasyon süreçlerini aksatmaktadır. Bu bağlamda katılımcılar afet müdahale koordinasyonunda gönüllü katılımı süreçlerinde yaşanan aksaklıkları;

K1: “...gönüllere verilen eğitimlerle alanda, onlardan beklenenler değişkenlik gösterdi. Gönüllere, çadır kurma, ip eğitimi gibi eğitimler verilmişti ama alanda arama kurtarma yapmaları cesetleri ceset torbasına yerleştirmeleri gibi şeyler beklendi. Gelen kişiler çadır kurmak, yemek dağıtmak, bu tarz şeyleri yapmak istediklerini söylediler...gönüllüler koordinasyonu zorlu gruplardan bir tanesiydi. Gönüllüleri iyi koordine edemedikleri için 45 kişilik ekip son gün 15 kişi kaldı...gönüllüler bölgede nasıl bir ortamla karşılaşacaklarının bilincinde olmadan geliyorlar...hem kişisel koruyucu donanımları hem fiziksel yeterlilikleri alanda faaliyet göstermelerini engelliyor...o yüzden gönüllüleri seçim kriterlerinin detaylı bir şekilde planlanmış olması gerekiyor...”

K2: “...gönüllü insanlar yetkin değil iletişimi yakalayamıyorsun...biz koordine olamadık...herkes bir mücadele verdi ama herkes iyi niyetli değildi...kurtarma çalışması yapan bir STK kim kurtarırsa kurtarsın yeter ki kurtulsun yerine ben kurtaracağım yaklaşımıyla iş yaptığında bu kişiyle nasıl birlikte çalışacaksın...”

K9: “...afet müdahalesinde birçok farklı kurum, kuruluş, gönüllü aynı amaç için bir arada çalıştıkları için iş birliği olmazsa olmaz...depremde iş birliklerinde birtakım sorunlar yaşandı bu da müdahale sürecini zora soktu aslında...”

K11: “...yine gönüllülerden örnek vereceğim ama farklı bir sürü insan farklı yaş grupları bunlarla iş birliği kurmak çok zordu. Çok aykırı davrananlar iş beğenmeyenler oldu...afetzedelerle bir sınır koymanız gerektiğini siz iş etiği dolayısıyla biliyorsunuz. Fakat onlar buna hakim değiller. O yüzden afetzedelerle çok münakaşaya girdiler bu da bizi zorladı...Kimi işten kaçmak için kimi öyle gezmeye gelmiş gibi bir durum vardı. Baktığın zaman çok yetkin fakat alana geliyor ve iş yapmak istemiyor...”

K14: “...gönüllü sisteminde gönüllü sayısını artırıyorlar bence bu yanlış bir hareket...gönüllülere eğitim vermeden bu bilinçsizce bir davranış...enkaza giremedikten sonra orada su yemek dağıtan insanlar zaten oluyor...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Çalışma katılımcılarının söylemleri söz konusu afette görev alan gönüllülerin yeterli hazırlık ve donanıma sahip olmaması, operasyonel koordinasyon eksiklikleri ve uygun görev atamaları ile yönlendirmelerin yapılmaması neticesinde sahada yürütülen faaliyetlerin verimliliğini düşürücü bir rol oynayabildiklerini ortaya koymaktadır. Nitekim gönüllülerin beklentileri ile kendilerine verilen görevlerin uyuşmaması ve ağır fiziksel güç gerektiren veya psikolojik olarak yıpratıcı görevlerde istihdam edilmeleri alanda çalışma motivasyonlarını ve katılım sürekliliğini düşürmüştür. Ayrıca gönüllülerin

fiziksel özellikleri, afet etiği, iletişim becerileri ve ekip içi davranışlar açısından ciddi yetersizlikleri ekip içi çatışmaları artırmış ve faaliyetlerin iş birliği içerisinde yürütülmesini zorlaştırmıştır. Gönüllülerin işlevselliği bireysel motivasyonun yanında önceden planlanmış gönüllü koordinasyon sistemleri aracılığıyla yürütülebileceğinden gönüllü sisteminin plansız ve niteliksiz büyümesi afet yönetim süreçlerinde ciddi koordinasyon sorunları ortaya çıkartabilecek potansiyele sahiptir.

4.3.2. Alt Tema 3/2: Rekabet ve Çatışma

Doğası gereği afet müdahale süreçleri başta kamu kuruluşları, STK'lar, özel sektör, toplum ve bireylerin iş birliği içinde yürütmesi gereken çok paydaşlı faaliyetlerdir. Fakat yürütülen faaliyetler sıklıkla kurumsal çatışmalar, alan ihlalleri ve bireysel rekabetle sekteye uğramaktadır. Nitekim katılımcılar da afet alanında rekabete dair somut gözlemleri ve eleştirilerini;

K1: “...ekipler arası genelde birbirini çekememe vardı...itfaiye ekipleri ile AFAD ekipleri arasında sivil toplum kuruluşlarından gelen profesyonellerle diğer ekipler arasında sürekli bir çekişme hakimdi. Genelde hep birlikte koordineli bir şekilde çalışım yaklaşımından ziyade herkes kendi ekibiyle farklı bir noktada birbirlerinin haberi olmadan faaliyetler gerçekleştiriyorlardı...”

K2: “...STK, kurum, ekip bizim kurumdan farklı işleyişi olunca anlaşma da olmuyor. Bize ihbara gelen kişiler bizle çok çatışmaya giriyordu...sahada ne kadar çabuk uyum sağlarsak o kadar hızlı sonuç aldığımızı gördük...çoğu STK ekip bize uyum sağlamayı reddetti...”

K4: “...Kişiler arası çatışmalar illaki yaşanıyor ama aşırı derecede değil...afet çok büyük olduğundan kişiler arası bir sorun olsa bile anlıktı...yoğun krizler karmaşalar yaşanmıyordu...insanlar işe odaklandığı için uzun süreli çatışmalar yaşanmadı. Sadece iş paylaşımı konusunda çatışmalar yaşandı...”

K5: “...yeni gelen kişi sisteme ayak uydurmak yerine kendi sistemini kurmak istiyordu bu da kafa karışıklığına sebep oluyordu...ama bir şekilde adapte olunuyor...sadece bazen ufak çaplı bu benim işim mi gerginliği oluyordu...”

K6: “...ortak olan bir işi 2 ekip tarafından üstlenilmesi gereken işi ya da hatayı karşılıklı birbirine atmaları büyük bir sorundu...”

K10: “...ortak bir paydada buluşmak karşılıklı kişilerin birbirinin anlayamaması gibi sıkıntılarımız oldu süreçte...ortak bir paydada buluşamadığımızda birbirimizi anlamadığımız da tabii ki büyük sorunlar oluyor...”

K11: “...şahsen bir üstünlük kurmaya çalışılmadan birbirinin yaptığı işe saygılı olarak bir çalışma isterdim...”

K12: “...kurum arama kurtarma yaparım dedi ama elinde malzemesi yok bundan dolayı çatışma yaşandı...yemek çıkartıyor ben bu kadar yemek çıkartım diyor ama yemek çıkmamış sonra biz çatışıyoruz...dolayısıyla yapamıyorsan çık git gibi profesyonellikten uzak çatışmalar da yaşanıyor...”

K14: “...yapılan ortak bir şey var. O insanlara ulaşp hani hayat kurtarmak ama herkesin çok farklı çizdiği yol vardı. Bunların hepsi iletişim sağlayamayınca bizi çok geriletti...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler neticesinde kişi ve kurumlar arasındaki koordinasyonu etkileyen etmenlerden birinin kurumlar arası sınırların keskinleştiği, iletişimin zayıfladığı ve güç mücadelelerinin ön plana çıktığı rekabet temelli yaklaşımlar olduğu gözlemlenmiştir. Afet sahasında farklı yapıların koordinasyondan uzak, paralel ve izole biçimde hareket etmesi, kaynakların mükerrer kullanımı, kurumsal güç dengesizlikleri ve kaynak temelli yanlış algılar çatışmalara neden olmuştur. Kurumlar arası beyan farklılıkları ve şeffaf olmayan kapasite yönetimi süreçte karşılıklı güvensizlik yaratmış ve profesyonel iş birliği zeminini zayıflatmıştır. Ayrıca kurumların, ekiplerin ve bireylerin yürüttükleri çalışmalarda öne çıkma arzusu sürecin bireysel/kurumsal başarı odaklı bir zemine kaymasına yol açmaktadır. Bu tür durumlarda ortak bir hedef doğrultusunda çalışılsa dahi sürecin aksadığı ve istenen sonuca ulaşamadığı belirtilmiştir. Bundan dolayı kişiler ve kurumlar arası rekabetin ve çatışma ortamının yönetimi afetlerde koordinasyonun sağlanması için önemli bir unsurdur.

4.3.3. Alt Tema 3/3: İş Birliği Düzeyleri

Afet müdahale süreçlerinde farklı kişi, kurum ve ekiplerin bir arada çalışması müdahale süreçlerinin kesintisiz yürütülmesi için iş birliğinin önemini arttırmaktadır. Ancak birçok paydaşın bir arada faaliyet gösterdiği afet alanlarında iletişimde yaşanan eksiklikler, uyum sorunları, örgütsel çeşitlilik ve kurumların işleyiş farklılıkları iş birliği zorluklarını beraberinde getirmektedir. Bu anlamda katılımcılar afet müdahale koordinasyonunda iş birliğinin güçlü yönlerine ve kırılma noktalarına ilişkin;

K1: “...bizim çalıştığımız bir noktayı ertesi gün başka bir ekibin doldurduğunu gördük...ertesi gün aynı noktada tekrar bir çalışma yürütmek zorunda kaldık. Bu iki ekibin uygunsuz bir şekilde çalışmasının göstergesiydi. Birbirimizden haberdar değil gibiydik...Uygun olmayan yöntemleri kullanan ekipler sahada ortak çalışmayı

zorlaştırıyordu...farklı düşünce tarzları farklı çalışma yöntemleri olan 6-7 farklı grubun bir arada bulunduğu ama birbirine değmeden çalıştığı bir yapı vardı...”

K2: *“...arama kurtarma ekipleri olarak baktığımızda birbirine alışmakta zorlandık, çünkü çalışma yöntemlerimiz ve kullandığımız her şey farklıydı...herkesin farklı çalışma tarzına sahip olması yüzünden koordinasyonda zorlandık...ortak bir amaç vardı insan hayatını kurtarmak...paylaşım iyiydi...”*

K3: *“...iki taraflı bir yarar vardı eksik kalınan konularda destekleme vardı güzel bir iş birliği içerisinde bulunduk...konuşup bir plan çizebiliyorduk...ortak karar verebiliyorduk görüşlerimizi bildiriyorduk...kişilerin taleplerine ricalarına göre esnek davranmaya önem verdik...sözlü yüz yüze görüşme şeklinde onların kapasitemize dahil olmasını sağlıyorduk...”*

K4: *“...ortak bir amaca hizmet ettiğimiz için iş birliğimiz iyiydi...öncesinde hiç tanımadığımız insanlarla tanıştığımız ve çalıştığımız oldu...verilen görevler esnasında ortak bir amaçta iş yaptığımız için iş birliğimizi kolayca yürüttük...ortak hedeflerimizi TAMP altında yapılacak iş ve işlemlere uyarak belirliyorduk...onlar bize yardımcı olmaya çalıştı, biz onlara yardımcı olmaya çalıştık...ortak yolları bularak sürecimizi yürüttük...”*

K6: *“...biz ana çözüm ortağıyız ve bizim destek çözüm ortaklarımız var...onların koordinesinden sorumluyuz ama onlara ulaşmamız onlara erişebilmemiz neredeyse 20-25 günümüzü aldı...ortak bir kapasitede beraber çalışmayı sağlıyor. Senin yetersiz kaldığın noktada seni destekliyor, yükünü alıyor, hafifletiyor...”*

K8: *“...iş birliğimiz güzeldi kendi teşkilatımızla. Ortak amaca hizmet etmek bizim güzel çalışmamıza sebep oldu...”*

K9: *“...6 Şubat Kahramanmaraş depremi için içinden çıkılmaz bir duruma geldiği için iş birliklerinde birtakım sorunlar yaşandı bu da müdahale sürecini zora soktu aslında...”*

K10: *“...başka kurumlarla zaten bir arada çalışmak, bir iş birliği içerisinde olmak zor...onların kendi işleri var, bizim kendi işimiz var bunu ortak bir paydaya çekebilmek çok zordu...Bizim yaptığımız iş onlara farklı onların yaptığı iş bize farklı gelebiliyor. Bu yüzden anlaşmazlıklar çıkabiliyor ...”*

K11: *“...iş birliği kurduğumuz kişiler ile zaten çoğu hedefimiz ortaktı...tabi sorunlar oluyordu mesela reklamın en çok olduğu yerde çalışmak isteme gibi...onun yaptığı bana benim yaptığım ona ters geliyor olabilir. Ama ortak bir payda bulmamız gerekiyor...onlarla kapasiteni paylaşıyorsun. İş yükünde azalma oluyor...rahatlatıyor bu seni. Farklı bakış açıları kazanıyorsun...”*

ifadelerini kullanmışlardır.

Katılımcıların birçoğu ortak bir amaca yönelik çalışma yürütmenin, iş birliği zeminini güçlendirdiğini, farklı bakış açılarından öğrenme olanakları sunduğunu, birleştirici bir rol oynadığını ve operasyonel uyumu kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Ancak aynı zamanda yetersiz iş birliğinin ekiplerin aynı alanda birbirinden habersiz faaliyet sürdürme, görev tekrarı, işleyiş ve yöntem kaynaklı sorunlar, kaynak israfı ve etkinlik kaybı gibi koordineli çalışma ortamının oluşturulmasını olumsuz etkileyen aksaklıklara zemin hazırladığı söylenebilir. Bu bulgular temelde sahada görev alan ekipler arasında gelişen kurumsal yabancılik duygusu ve kurumsallaşmamış yatay iletişim ağlarının da kurumlar arası iş birliğinin önünde ciddi engeller olduğunu göstermektedir.

4.4. Tema 4: Kaynak Yönetimi ve Lojistik

Araştırma katılımcıların görüşlerinden elde edilen çıkarımlar doğrultusunda kaynak yönetimi ve lojistik teması malzeme tedariki ve dağıtım süreçleri, erişilebilirlik ve lojistik planlama olarak 3 alt tema ile ifade edilmiştir.

4.4.1. Alt Tema 4/1: Malzeme Tedariki ve Dağıtım Süreçleri

Malzeme tedariki ve dağıtım süreçlerinin etkin bir şekilde yönetilmesi afet müdahale sürecindeki ihtiyaçların hızlı bir şekilde temin edilerek ihtiyaç duyulan noktalara sevki, uygun saklama koşullarında depolanması ve talep edilen birimlere zamanında ulaştırılması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu süreçlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ihtiyaç analizinin doğru bir şekilde yapılması, planlanması ve yönlendirilmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda katılımcılar afet müdahale koordinasyonunda malzeme tedarik ve dağıtım süreçlerinde yaşanan aksaklıkları;

K1: “...ekipmanlarımız bizden farklı bir araçla gitmişti. O yüzden de ekipmanlarımızla olay yerinde buluşamadık...”

K4: “...ihtiyaca göre planlama yapıyorduk. Örneğin Adıyaman’da günde 100.000 kişilik bir ihtiyaç açığa çıktıysa ona göre bir üretim alanı, personel, araç ve malzeme tedariki planlamasına gidiyorduk. Kriz masasındaki malzeme tedarikinden görevli personel ve satın alma yapacak kişilerle görev paylaşımı yaparak yürüttük operasyonu...”

K10: “...11 il etkilenmişti. Hızlı bir sevkiyat yapılması gerekiyordu...afet anında sürekli bağışlar geliyordu...kendi malzememiz de vardı...elimizdeki malzemeleri lojistik depo, sevkiyat, kaynak yönetimi için sahadaki sorumluya iletiyorduk. Onlar da yol

haritası çizmeye çalışıyor ya da satın alma yapıyordu...sahadan gelen bilgiler doğrultusunda en çok ihtiyaç duyan ile göre önceliklendirme sağladık...sahadan gelen bilgiler doğrultusunda malzeme dağıtımını gerçekleştirdik...bazen aksaklıklar çıktı...birçok depomuz var...sahayla iletişimi telefonla sağladığımızdan hat kesilmeleri yaşanmıştı ilk zamanlarda...”

K11: “...diyelim ki ihtiyaç 1 bizden 10 göndermemiz isteniyordu...saha taramaları yaparak bize bilgi geliyordu...süreç oturmaya başlayınca eldeki duruma plana göre kaynak ve önceliklendirme yaptık...eğer saha bilgiyi doğru toplamazsa veya siz ön görüp bildirmezseniz sıkıntılar yaşanıyor...ihtiyaç fazlası isteyebiliyor sahadakiler bu da sahaya giden malzemenin geri dönmesi gibi sıkıntılara yol açıyor...satın alma ile muhatap olmam gerekiyordu bu çok sıkıntı yaratıyordu...”

K12: “...deprem psikolojisiyle ihtiyacından fazla olanları talep edenlere denk geldik mesela 100 kişilik bir barınma ya da yemeğe ihtiyacı varsa direk 300 kişi diyor bu da israfa yol açıyor...bilginin toparlanıp hızlıca teyit edilmesi çok önemli afette...ihtiyaç olandan daha fazlası gitti...”

K14: “...enkazın başına gittiğimizde personel sayısı yetersiz veya ekipman fazla olabiliyor...deprem beklenen bölgelerde çalışma yapılarak plan kapsamında ekstra malzeme stoklamamız kaynak sağlamamız gerekiyormuş...Deprem sonrasında yaşanan ihtiyaçlar kapsamında gördük...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Malzeme tedariki ve dağıtım süreçleri koordinasyon faaliyetleri için hayati önemdedir çünkü personel ve ekipman yeterli olsa bile uygun yönlendirmeler yapılarak ekip ve ekipmanlar vakalar ile buluşturulmadığı takdirde işlevsiz kalacaktır. Nitekim katılımcılar ile yapılan görüşmeler neticesinde birden fazla noktada aynı anda ihtiyaç doğması, stok yönetimi sorunları, lojistik uyumsuzluklar, doğrulanmamış veriler, iletişim kopuklukları ve ihtiyaç fazlası taleplerin afetin akut döneminde müdahale hızını sekteye uğrattığı ve tedarik yönetimi zincirinin kırılmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Bu durum müdahale süreçlerinde ihtiyaç duyulan malzemelerin hızlı bir şekilde sevk edilmesinin ve ihtiyaç analizinin doğru bir şekilde yürütülmesinin kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu anlamda daha fazla personel istihdam etmenin ve envantere daha fazla sayıda ekipman dahil etmenin her zaman başarılı müdahale garanti edemeyeceği bir gerçektir.

4.4.2. Alt Tema 4/2: Erişilebilirlik

Afet müdahale süreçlerinde kaynaklara erişim müdahale faaliyetlerinin hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesi doğrudan etkilemektedir. İhtiyaç duyulan malzeme ve ekipmanlara zamanında ulaşılamaması hem süreci aksatmakta hem de faaliyetlerin sürdürülebilirliğini engellemektedir. Erişilebilirlikte yaşanan problemler neticesinde oluşturulan müdahale stratejileri de sekteye uğramaktadır. Nitekim katılımcılar erişim konusunda yaşanan aksaklıkların yarattığı etki ile ilgili olarak;

K1: “...jeneratörler için yakıt bulamıyorduk ekipmanlarımızın büyük bir çoğunluğu benzinle çalışıyordu. Yakıtımız olmadığı için de uzun soluklu çalışmalar yürütemedik...bölgeye ekibin sevki konusunda ulaşım ile ilgili de sorunlar yaşandı. Hem yollardaki aksaklıklar binaların yola çökmesi yoğun bir trafiğin olması gibi ekipleri enkazla buluşturmada ciddi sorun teşkil ediyordu...”

K4: “...deprem ana arterlere zarar verdi deprem nedeniyle elimizdeki kaynakları göndermekte zorlandık...Gönderdik, yolda kaldı, ulaşamayanlar oldu, çok geç ulaşanlar oldu...afet bölgesine yakın noktada müdahale merkezlerimiz vardı bütün kapasitemizi çektik ama malzemelerin gelmesi uzun bir süre aldı...kaynak anlamında deprem bölgesinde ekstra lokasyonlar olmalıydı...farklı rotalar çizilmeli bu rotalarda da hazır malzeme, depo bulunmalıydı...”

K9: “...depremin önemli noktalarında özellikle Kahramanmaraş, Hatay ve Gaziantep illerinde ekipler sahaya ulaşamadı...hava koşulları da çok kötüydü. Bu da ulaşımı sekteye uğrattı...altyapı sorunlarının ortaya çıkmış olması da bölgeye ulaşımı engelledi ve erken müdahale edilemedi...”

K11: “...kimse kimsenin işine tam hakim değil...depodaki malzeme bozulmuş deponun haberi yok sevkiyatı yapıyor kilometrelerce yol gidiyor alana ulaşıyor. Sonra görünüyor ki bozulmuş yani herkes işinin takibini doğru yapmalı...”

K14: “...yardımları ulaştırdılar ama dışarıdan gelen yardımlarda tırlarda çok fazla yağmalama oldu. Güvenlik yetersizdi o konuda. Hatta tırlar malzemeleri şehrin dışına bırakmıştı. Bazı yardımlar ulaşmamıştı...Nakliye ve ulaşım da çok sıkıntı yaşadık...yolların kapanması, yolların bozulması...haritacılar, GPS bilenler vardı kriz merkezinde ama o bölgeyi iyi bilen kişiler dinlenmedi...farklı yollar denendi...hep deneme yanılma yoluyla bir şeyleri çözmeye çalıştık...biz yeni bir rota oluşturana kadar vakit kaybı oldu...”

ifadelerini kullanmışlardır.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sahada yürütülen faaliyetlerin devamlılığı için ihtiyaç duyulan kaynaklara erişimin kısıtlı olmasının süreci önemli derecede aksattığını

göstermiştir. Çünkü afetin akut dönem etkilerinin minimize edilmesi ve uzun dönem etkilerinin etkili yönetimi ihtiyaç duyulan kaynaklara zamanında erişimle doğrudan ilişkilidir. Nitekim çalışmamızda hem altyapı hem de organizasyonel etmenler neticesinde aksayan süreçler koordinasyon üzerinde operasyon sürekliliği, kaynak akışı, güvenlik zafiyetlerini içeren çok boyutlu bir etki yaratmıştır. Ayrıca alternatif ulaşım rotaları ile depo ve malzeme lokasyonlarının planlanması, bilgi yönetimi ve izlenebilirlik mekanizmalarının işlevselliğinin koordinasyon süreçlerinin sürdürülebilirliği için kritik faaliyetler olduğu ortaya konulmuştur.

4.4.3. Alt Tema 4/3: Lojistik Planlama

Afet müdahale süreçlerinde lojistik planlaması ihtiyaç duyulan malzemenin doğru yere, zamanında ve istenen miktarda tahsis edilmesini sağlayarak müdahale süreçlerinde yürütülen faaliyetlerin verimliliğini arttırmaktadır. Lojistik planlamasındaki eksiklikler kaynakların israfına, kritik bölgelerin yeterince desteklenememesine ve müdahale sürecinin olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir. Bu bağlamda katılımcılar lojistik planlamasında yaşanan aksaklıkların koordinasyon süreçleri üzerindeki etkisini;

K1: “...çok da insancıl olmayan şartlarda çalıştık yani lojistik dağıtımda başarı sağlayamamıştık...yönetimsel süreçler de genelde kamu yönetimi düzenini takip eden şekilde işletiliyordu...”

K2: “...kaynak yönetiminde önceliğimiz, en acil ihtiyaçlara yönelmektir. Mesela ilk başta enkaz altında kalan vatandaşların kurtarılması, ardından su, yemek ve barınma gibi temel ihtiyaçlar geldi...kaynaklar çok azdı sınırlı olduğu için her şeyin iyi planlanması gerekiyordu. Sahadan gelen talepleri değerlendirdik ve mevcut kaynakları ihtiyaç duyulan bölgelere yönlendirdik. Eksiklik yaşandığı durumlarda başka kurumlardan destek istedik...”

K6: “...lojistik tarafından stok listesine bakıyorum...stok tarafında sadece 3 günlük malzemem kaldı bana acil bir bağış gerekli...kriz masasında aynı ortamda olduğumuz için bağış grubu notunu alıyor. Bağış araştırıyor bağış bulamazsa satın alma grubuna dönüyorum...”

K10: “...ihtiyaç önceliklendirmeyi sahadan gelen bilgiler doğrultusunda en çok etkilenen bölgeye göre sağladık...lojistik sürecimizde depoların durumu, araçların durumu ile personelin durumunu göz önünde bulundurarak hedef belirliyorduk...takibini ise saha personeli ile sürekli iletişime geçerek yapıyorduk...”

İfadeleri ile detaylandırmışlardır.

Genel olarak afet koordinasyonu üzerinde önemli etkiye sahip lojistik süreçler gecikmeli de olsa bir düzen içerisinde çözümlenmesi başarılan alt parametrelerdendir. Bu çözümde Türkiye’de uzun yıllar yürütülen lojistik temelli afet yönetimi yaklaşımlarının büyük payı olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların görüşleri afet lojistiğinin alt bileşenleri sayılan stok yönetimi, bağış, satın alma gibi faaliyetlerin bütüncül bir sistem içinde çalışmadığını göstermektedir. İhtiyaç analizi ve lojistik planlamaların uygun yapılmamasının sınırlı kaynakların etkili kullanımını engellediği ve çoğu sürecin kişiler arası iletişimle çözümlenmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca yönetsel yapının dinamik, hızlı ve esnek karar mekanizmalarını olumsuz etkileyen kamu bürokrasisine aşırı bağımlılığı tedarik zinciri yönetiminde bilgi, zaman ve insan faktörlerinin efektif kullanılmadığına işaret etmektedir.

4.5. Tema 5: Karar Sistemleri ve Liderlik

Araştırma katılımcıların görüşlerinden elde edilen çıkarımlar doğrultusunda oluşturulan karar sistemleri ve liderlik teması kriz liderliği, teknoloji kullanımı, etik adalet ve şeffaflık olarak 3 alt tema ile ifade edilmiştir.

4.5.1. Alt Tema 5/1: Kriz Liderliği

Afet gibi ciddi kriz durumlarında hızlı anlamlandırma ve eyleme geçme için uygun liderlik yaklaşımlarının benimsenmesi doğru karar alma süreçleri, koordinasyon ve faaliyetlerin başarısını arttırmaktadır. Bu anlamda açık fikirli, inisiyatif alabilen, tecrübeli ve afet alanına hâkim liderlerin varlığı yönetsel süreçleri kolaylaştırmaktadır. Nitekim katılımcılar da afet müdahale koordinasyonunu etkileyen liderlik kaynaklı sorunları;

K1: “...koordinatör genellikle sahayı terk ettiği için çok kompleks ekipler farklı alanlarda profesyonel olmayan şekilde faaliyet yürütüyorlardı...bize liderlik etmesi için gönderilen kişiyle iletişim problemleri yaşadık...Bürokratik bir üst amir gibiydi bölgede çalışan personeller söyledikleri mantıksız olsa da fikirlerini reddetmede sorun yaşadılar...saha koordinatörü olarak belirlenecek kişilerin tecrübeli ve afet alanını tanıyan kişilerden seçilmesi önemli...uygun olmayan bir liderin liderlik etmesi hem ekip üyeleri arasında hem de ekiple lider arasında sorun oluşturdu...yaptığı ve söylediği şeyler aslında hayali farazi şeylerdi...gerçekte uygulanabilecek şeyler değildi...”

K4: “...kişilerin kendi yöneticilerinden onay almaları gerekiyor...olağan dönemde bağlı olduğu yöneticiye bilgi verme, talimat alma ya da kriz masasının verdiği talimatın üstüne kendi yöneticisine sorup onay alma gibi sıkıntılar yaşıyorduk...tabiri caizse sen

istediğin kadar talimat ver kendi yöneticim yok derse ben bunu gerçekleştirmem gibi sıkıntılar yaşandı...”

K5: “...yöneticilerin bilgi birikimine sahip ve aktif bir şekilde müdahaleye uygun bir yapıda olması gerekiyor...bu olmadığı zaman altta çalışan personel de bundan etkilenerek yanlış veya eksik uygulamalar yapabiliyor...yöneticim üst kadrodan olduğu için daima sözü dinleniyordu...yeni gelen yönetici sahaya hâkim olamayabiliyordu...işleyişi az çok bildiği için eski yöneticiye ulaşıyorlardı...bir yönetici kesinlikle fikirlere açık olmalı...insanlık hali yönetici de yanlış düşünebilir...”

K11: “...yöneten kişilerin, sorumlu kişilerin kesinlikle tecrübe ve bilgisi orada bulunan herkesten fazla olmalı...yöneticiler çok katıydı...bence en büyük sorun iş verip detay verilmemesi oldu...yöneticinin imzalasın öyle gel durumları oluyordu bu da süreci uzatıyor yöneticim o an orada olmayabiliyordu...tüm süreçleri zaten yöneticime bildiriyordum. Yani aslında ben orda bir aracı görevindeydim diyebilirim...azar işittiğim durumlar da oldu. Bir yöneticinin tüm sürece hâkim olması lazım ki bana verdiği emir uygulanabilir olsun...”

K12: “...kriz masasına afet konusundaki bilgi ve deneyime sahip mülki idari amirlerin ya da bürokratların gelmesi çok önemli oradaki baskı ile herkes hata yapabilir ama bilgili olursa bu hata minimize olur...afet durumunda hızlı aksiyon alamayan yöneticilerin olması sıkıntı yarattı...”

K13: “...koordinasyon sürecinde bazı kaymakamlar valiler koordinasyon merkezine geldiler ama çoğu gençti...afet tecrübesi olmadığından bazı kararları almada tereddüt yaşayabiliyorlar...işin çözülmesi noktasında birinin liderliği faydalı oluyor...kurum organizasyon yapısı gereği üst yönetim ve buna bağlı yöneticiler şeklinde bir organizasyon yapısı kurgulanmıştı koordinasyon merkezinde...üst yöneticiler afet ve acil durumlardaki görev sorumluluklarını bilmediklerinden karar alma mekanizmalarında yavaşlamalara sebebiyet verdi...”

K14: “...eğitim alırken hep liderin dediği neyse o uygulanır derdik. Ancak alanda çok çatışma oldu. Çünkü üstteki baskı lideri etkiliyor. Bu bizim için zaman kaybı. Ama ilk anda lidere ulaşamadık zaten telefon çekmedi...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcılar ile yapılan görüşmelerden edinilen çıkarımlar yöneticilik görevini üstlenen kişilerin liderlik vasıflarının yeterli olmadığına ve afet yönetimi konusunda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadıklarına işaret etmektedir. Bu bağlamda karar alma yetkisi olan kişinin bilgi ve tecrübe eksikliği nedeniyle karar alamaması ve sahadaki personelin yetki ve güç eksikliği nedeniyle karar verememesi kaotik bir ortam yaratmıştır.

Lider olarak atanan kişilerin sunduğu çözüm önerilerinin sahadaki gerçeklikle uyuşmadığı, kriz durumlarında dahi olağan dönemdeki hiyerarşik sistemle karar alma süreçlerini yürüttüğü ve sürecin gereksiz bürokrasiyle kesintiye uğradığı görülmüştür. Oysa kriz liderliği yalnızca bir yetkilendirme süreci değildir. Nitekim liderinin yönlendirme ve kontrol yapmaması ekiplerin birbirinden habersiz ve koordine sağlanmadan hareket etmelerine ve profesyonellikten uzak müdahale gerçekleştirmelerine sebep olmuştur. Afet müdahale süreçleri hakkında bilgi ve tecrübe sahibi olmayan kişilerin liderlik etmesi ekiplerin hata yapma riskini arttırmış ayrıca karar alma süreçlerinde zaman kaybına yol açmıştır.

4.5.2. Alt Tema 5/2: Teknoloji Kullanımı

Güncel teknolojiler son dönemlerde afet yönetimi süreçlerinin kolaylaştırılması ve bilgi akışının hızlandırılması adına yeniden tasarlanmış ve yaygınlaştırılmıştır. Ancak alt yapı yetersizlikleri, kullanım farklılıkları gibi kısıtlamalar yeni nesil teknolojinin müdahale süreçlerine entegre edilmesinde ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Bu bağlamda katılımcılar afet müdahale koordinasyonu süreçlerinde teknoloji kullanımına ilişkin olarak;

K1: “...dezavantajlardan bir tanesi bant daraltma uygulamasıydı sosyal medya ve diğer sosyal ağlardan ihbarlar alabiliyorduk belli noktaya kadar biz de zaten...güncel teknolojinin güçlendirilmesi gerekiyor bu anlamda...”

K2: “...farklı kurumlarla da kullandığımız bir sistem üzerinden görüştük bilgi paylaştık...”

K4: “...olay olduğu zaman telsizden anons ediliyordu...aktif kullanılan her il için ayrı whatsapp grupları vardı illerdeki ekip başkanları o grupta aktif olarak bilgi sağlamak fotoğraf atmak zorundaydı...”

K5: “...afet adına sharepoint, powerbi sayfaları kuruyoruz raporlama verilerine o şekilde devam ediyoruz...bilgisayar eksikliği vardı kişilerin bilgisayarı yoktu veriyi giremiyorlardı...kullandığımız sistemlere hâkim olmamaları sistemin bozulmasına ve aksaklıklara sebep oluyordu...şu an kurumun olağan dönemde kullandığı sistemleri optimize ediyoruz...taleplere göre sistemleri değiştiriyoruz...”

K9: “...telsiz sistemlerinin kullanılması yerelde çok işimize yaradı. Bilgi akışının sağlanması ve anlık güncellemelerin yapılması için gerekli çalışmalar yapıldı...TAMP'ta yer alan iletişim, bilgi teknoloji gruplarıyla da gerekli koordinasyon ve takip süreçleri sürdürüldü. Afet Koordinasyon Merkezlerinde yer alan grupların temsilcilerinin

bazılarının süreçlere ve mevzuata hakim olmamasından kaynaklı çeşitli iletişim sorunları ile karşı karşıya kalındı...”

K13: “...benim kaynağım, personel ve teknolojik imkanlardır...bizim kullandığımız sistemleri diğer birimlerin aktif olarak kullanamadığını teknolojik sistemlerin kullanılmadığını gördük...”

K14: “...daha donanımlı teknolojiye uygun şeyler varken biz daha çok beden gücünün kullanıldığı malzemeleri sahada kullanıyorduk. Bu da işimizi zorlaştırıyordu...yeni nesil malzeme açısından çok eksiklik yaşadık...son çıkmış teknolojik cihazlar yoktu...”

ifadelerini kullanmışlardır.

Katılımcı görüşleri, güncel teknoloji içeren sistemlerin kurumsal yeterlilik ve afet müdahale süreçleri ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bazı durumlarda afet alanında bir arada çalışan kurumlar arası dijital eşitsizlik, güncel teknolojiye hakim personel yetersizliği ve teknolojik altyapının eksikliği yönetsel karar alma süreçlerinde bilgi asimetrisine yol açmış ve koordinasyonu ciddi şekilde engellemiştir. Ayrıca resmi sistemler yetersiz kaldığından gayriresmî iletişim ağlarının (örn. WhatsApp grupları) bilgi akışını sağlama konusunda önemli araçlar haline gelmiş bu da veri bütünlüğü ve izlenebilirlik açısından riskler yaratmıştır. Öte yandan SharePoint ve Power BI gibi modern karar destek sistemleri, telsiz sistemleri ve mobil baz istasyonları gibi teknolojik iletişim çözümlerinin kullanılması daha ciddi sorunların önüne geçmiştir. Bu bulgular, afet yönetiminde teknolojik kapasitenin artırılması gerektiğini ortaya koymakta, aynı zamanda eğitim ile altyapı planlamalarının önemini vurgulamaktadır.

4.5.3. Alt Tema 5/3: Etik, Adalet ve Şeffaflık

Afet koordinasyonu süreçleri yalnızca teknik ve lojistik unsurlarla değil, etik, şeffaflık ve adaleti de içeren bir çerçevede yapılandırılmalıdır. Çalışmamızda özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kurumsal güven, hesap verebilirlik, görünürlük ve kurumsal şeffaflık kavramları çalışma katılımcılarının sıklıkla vurguladığı etmenler olmuştur. Bu anlamda alt tema olarak belirlenen etik, adalet ve şeffaflık ilkelerinin ihlallerinin afet müdahale koordinasyonundaki etkileri katılımcılar tarafından;

K1: “...Bir kadın olarak sahada olmak toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından ciddi risklerden bir tanesiydi...erkek egemen bir çalışma alanı vardı...uzmanların fikirlerini beyan etmekte çekinceleri olabiliyordu. Siyasi nedenlerle akabinde olumsuzluklar meydana gelebiliyor...halk yakınları hala enkaz altında olduğundan, değerli eşyalarının

kaygısından, çadır kentler evlere uzak inşa edildiğinden çadır kentte yaşamak istemiyorlardı...300 çadır kurulu bir çadırkentte 150 tanesi boştu. Beklentiler çok karşılanmadı...vücut bütünlüğü korunmamış cenazeler vardı...cenaze teslimi ve defin prosedürlerinin alanda uygulanmasında gecikmeler yaşandı...”

K3: “...bazı STK’lar görünürlük amacıyla alanda bulunmak isteyebiliyor...görünür olarak kendini yeterli olarak görmediği durumlarda ayrılmak istiyor...”

K5: “...her STK’nın göreve çıktığı zaman bizim kuruma TAMP’taki görev sorumluluklar çerçevesinde bilgi vermesi gerekiyor ama STK’larda bu bilgi verme bilinci olmadığı için sorunlar yaşıyabiliyoruz...aslında şeffaf bir ilişki olması gerektiğini düşünüyorum...sahada en çok duyduğum sıkıntılardan biri mesela bir STK’nın bir adı var ama bu STK bu adını kullanmıyor. Farklı bir isim kullanıyor sahadayken...”

K6: “...S4 seviyesinde uluslararası müdahale gerektiren bir afet olduğu için yurt dışından gelen insanlarla kültür olarak farklılıklarımız var. Onun çıkardığı yemeğin kullandığı ürünün hem tat hem helallik noktaları var...bağışlarımızın içerisinde domuz türevi ürünlerin çıkması da bizim için en korkunç olaylardan biriydi...STK’lar görünür olmak istiyor medya kamuoyu devlet neredeyse o noktada hizmet vermek istiyor...daha arka planda gösterdiğin yere dahil olmak istemiyor...”

K7: “...birilerinin çıkar ve menfaati değil sağlam zeminlere sağlam yapıların yapılmasıyla bu afetin getirdiği can ve mal kaybının önüne geçilebilir...depremden 1 yıl önce katıldığım bir konferansta katılanların adeta birbirlerinin sırtını sıvazlar şeklinde konuşmalarının üzerine üniversitede görevli bir Jeoloji Mühendisinin fotoğraf ve ispatlarla ortaya koyduğu içler acısı durum zaten olacakların habercisiydi...”

K11: “...üstünlük kurma durumları da sıkıntılıydı bence. Bu olaylar iş sürecini aksattıyordu...kişilerin kendi görev ve sorumluluklarına hakim olmayıp işi üstlenmek istememesi ya da birinin tanıdığı ise dokunulmazlığının olması...orada bir afet durumundaydık herkes eşit herkes ortak bir amaçla orada olmalı ve işini yapmalıydı...”

K12: “...merkezi yerlerde insanların çok olduğu medyanın olduğu yerlerde olmak isteyen kurum kuruluşlar vardı...ulaşılamayan dışarıda kalan yerlere göndermek isteyince bizde görünür olmak istiyoruz gibi şeyler söylüyorlar zorluk çıkartıyorlardı...siyasi olarak bazı odalar bedava üretim yapanlara baskı kurmaya çalışıyordu...siyasi bir ortam olması sorundu bir örnek vereyim bir yerin siyasi kolu başkanı orada ben dahil herkese şuraya şu gidecek buraya bu gidecek diye emirler vermeye çalıştı...”

K14: “...insanlar problemleri eksiklikleri dile getirmeye korkuyor...şikâyet edenler görevden alınmaya kadar gidiyor...bu yüzden insanlar da konuşmaktan korkuyor. O kadar çok oldu ki uzaklaştırma görevden alınma eksiksek eksiğiz yani yapamıyorsak yapamıyoruz. Bunu söyleyebilmeli insan ama insanları bastırıyorlar...”

şeklinde ifade edilmiştir.

Katılımcıların görüşleri başta afet alanındaki politik adaletsizlikler olmak üzere toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler kurumsal otosansür, kurumsal imaj kaygıları vb. nedenlerle sürecin sekteye uğradığına işaret etmektedir. Ayrıca çadırkent kurulumunda afetzedelerin taleplerinin göz ardı edilmesi, ifade özgürlüğü için güvenli bir ortam yaratılamaması, kurumsal şeffaflığın sağlanamaması, hiyerarşik üstünlük kurma çabaları ve siyasi aktörlerin sürece müdahalesi, kültürel ve dini normlara duyarsızlık etik, adalet ve şeffaflık ilkelerinin karşılanmasında zorluklar meydana getirmiştir. Bu bulgular eşitlik, liyakat ve kurumsal tarafsızlık açısından afet yönetiminde ciddi standart eksiklikleri ve uygulama temelli sorunlar olduğunu göstermektedir.

4.6. Tema 6: Olay Yeri Güvenliği ve Risk Yönetimi

Araştırma katılımcıların görüşlerinden elde edilen çıkarımlar doğrultusunda olay yeri güvenliği ve risk yönetimi teması ikincil afetler ve saha güvenliği olarak 2 alt tema ile ifade edilmiştir.

4.6.1. Alt Tema 6/1: İkincil Afetler

Afet müdahale süreçlerinde ortaya çıkabilecek ikincil afetler görev alan ekiplerin güvenliğini tehdit ederken operasyon süreçlerinin aksamasına sebebiyet verebilmektedir. İkincil afetler karşısında alınacak tedbirlerin yetersiz olması güvenliğini azaltmakta, çalışma motivasyonunu ve müdahale verimliliğini olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda katılımcılar ikincil afetlerin afet müdahale koordinasyonu üzerinde yarattığı etkileri;

K1: “...ekipler kendi güvenliklerini önemsemedikleri için uygun olmayan desteklenmemiş bir noktada çalışırken tavan neredeyse üzerlerine çöküyordu...artçı sarsıntılarda kaçarken uygun kaçış rotaları belirlenmediği için birbirlerini ezenler oldu...”

K7: “...tüm personelin, ekibin korunmaya ve yardıma ihtiyacı vardı. Bizden güvenlik talep ettiler bizde ekibimizle bunu sağladık...”

K9: “...farklı uygulama, prosedür ve standartlara sahip olmak süreci aksatabiliyor. Güvenlik açıkları oluşabiliyor ve çalışma farklılıkları meydana gelebiliyor...”

K14: “...enkazlarda artçılar sürekli devam ediyor. Güvenli alan oluşturmak çok zor...sen orayı açıyorsun, sabitlemeye çalışıyorsun ama artçı kaydırıyor...artçılar işimizi çok zorlaştırdı...enkazlar kalkana kadar söyleyeyim güvenlik açısından çok sıkıntı yaşadık...köy mahalle tarzı yerlerde de sel olayı oluyor...güvenlik aksıyor...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcı görüşmeleri, afet sahasında ikincil afetlere yönelik hazırlıksız olunmasının güvenlik zafiyetlerine yol açtığını ve müdahale sürecini zorlaştırdığını ortaya koymuştur. Çalışma kapsamında incelenen afette artçı sarsıntıların devam etmesi ve ekipler tarafından uygun olmayan kaçış rotalarının planlanması enkaz güvenliğinin sağlanmasını zorlaştırmış, güvenli çalışma ortamlarının oluşturulmasını engellemiş ve ikincil afetlere zemin hazırlamıştır. Çalışmaya dahil edilen katılımcılar koordinasyon merkezinde yer aldığından daha çok saha personelinin maruziyet yaşadığı ikincil afetlerle ilgili yeterince bilgi sağlayamamışlardır. Bu sınırlılık kabul edilmekle beraber koordinasyon merkezi olarak mevcut hasarlı yapıları kullanan personelin artçı sarsıntılara karşı hazırlıksız olması, süreçte aksaklıkların yaşanmasına sebebiyet vermiştir.

4.6.2. Alt Tema 6/2: Saha Güvenliği

Afet müdahale süreçlerinde saha güvenliğinin sağlanması bölgedeki personel ve afetzedelerin can ve mal güvenliklerinin korunması için öncelikli unsurlardan biridir. Çünkü güvenlik kavramı, katılımcılar tarafından fiziki ve çevresel korumanın yanı sıra psikososyal güvenlik, ekipman güvenliğini de içerecek şekilde çok katmanlı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda müdahale faaliyetlerinin sürdürülebilir olması ve afet bölgesinde düzenin sağlanması için güvenlikten sorumlu grupların sahada aktif rol alması beklenmektedir. Nitekim katılımcılar afet müdahale koordinasyonunda saha güvenliği kaynaklı yaşanan aksaklıklarla ilgili olarak;

K1: “...polis ekiplerinin veya jandarmanın bölgede olmasını bekliyorduk. Bütün tatbikatlarda bu şekilde öncelikle olay yeri güvenliği sağlanıyordu. Ancak alanda herhangi bir güvenlik unsuru yer almıyordu. O yüzden ekiplerin içerisinde seçtiği personeller kendi güvenliklerini sağlamaya çalıştılar...ancak etkili olmadı...bir sonraki etapta çevredeki afetzede yakınlarıyla personel arasında çatışmalar oldu...fiziksel şiddet uyguladılar...herkesin toplu olarak bir arada bulunduğu alanlarda kavgalar çıkıyordu...”

K3: “...kriz masası güvenliydi...AFAD'ın depolarında da güvenliğin sağlandığını biliyorum...ama zaman zaman küçük depolar yani çadırlarda bazı güvenlik zafiyetleri yaşandığı oldu...halkın depoya girmek istemesi, yağmalanmaya çalışılması gibi

durumlar oldu...bu tip durumlarda biz kolluk güçlerinden koordinasyon merkezi yetkilileri aracılığıyla bir talep oluşturuyoruz...”

K8: *“...can güvenliğimiz yoktu. İhbara gidiyorsun kişileri alandan uzaklaştıran kimse yoktu saldırılara maruz kaldık. Yemek bulmak zordu enerjimiz düştü bu da çalışmayı etkiledi...”*

K10: *“...güvenlik yönetiminde de ilk başlarda sıkıntı yaşandı...il depolarının ve tırların yağmalanmaya çalışılması gibi sıkıntılar yaşandı...kolluk kuvvetlerinin desteğiyle çözüldüğünü düşünüyorum...”*

K11: *“...güvenlik çok sıkıntılıydı...alandan ne iş yaparsan yap bence tehdit altındasın zaten. Bize AFAD’dan gelen bilgiler doğrultusunda sayıya uygun malzeme götürdük. Ama bazı afetzedelerin talepleri fazla olunca bana küfrettiler ve elindeki malzemeleri bana doğru fırlattılar...bu olaydan sonra dağıtım noktasında kolluk kuvvetleri durmaya başladı...depolara da saldıranlar oldu...”*

K12: *“...güvenlikte sıkıntılar oldu hırsızlıklar oldu mal güvenliği yoktu can güvenliği de yoktu...kolluk kuvvetleri bölgeye görevlendirilene kadar...”*

K14: *“...ilk 72 saat bizim için en önemli saat, 72 saatte güvenlik sağlanamadı. Çünkü yollar sıkıntılı olduğu için ekipler gidemedi...enkazlarda hırsızlık yapmaya çalışanlar, insanların zor durumundan faydalanmaya çalışanlar oldu. Dayak yiyen insanlar oldu. Bıçak çekilen insanlar oldu...kimse kendi görev alanının dışına çıkmamalı...jandarma arama kurtarma yaparsa bizim güvenliğimiz sıkıntı olacak...”*

ifadelerini kullanmışlardır.

Katılımcı görüşleri afet sonrası alanda kolluk kuvvetlerinin yetersizliği, emniyet, trafik denetimi, enkaz güvenliği, depolama alanlarının kontrolü, riskli alanlardan kişilerin uzaklaştırılması gibi güvenlik yönetimi unsurlarında operasyonel düzeyde ciddi zafiyetler yaşandığını ortaya koymaktadır. Özellikle kolluk kuvvetlerinin alana geç intikali, güvenlik güçlerinin görev sınırları dışında hareket etmek zorunda kalması, güvenliğin heterojen olarak merkezi alanlarda sağlanması güvenlik kaynaklı risklerin afet literatüründe daha fazla irdelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca sahada güvenliği sağlayacak yetkin personel eksikliği, afetzedelerle birebir temasın yaşandığı alanlarda korunmasızlık hissine yol açmış, bu durum hem can ve mal güvenliğinin sağlanamamasına hem de bireylerin kendi güvenliklerini temin etmeye çalışmaları nedeniyle müdahale ekipleri üzerinde ek bir iş yükü oluşmasına neden olmuştur.

4.7. Tema 7: İletişim ve Bilgi Akışı

Araştırma katılımcılarının en çok değindiği tema olan iletişim ve bilgi akışı teması tez kapsamında kişiler/kurumlar arası iletişim, iletişim altyapısı ve bilgi yönetimi olarak 3 alt tema ile ifade edilmiştir.

4.7.1. Alt Tema 7/1: Kişiler/Kurumlar Arası İletişim

Afet müdahale süreçlerinde kişiler ve kurumlar arası iletişimin aksamaması sahada yürütülen operasyonların verimliliğini düşürmekte ve mikro ve makro düzeyde koordinasyon mekanizmalarını doğrudan etkilemektedir. Afet gibi belirsizlikler ve kaotik bir ortamla karakterize durumlarda faaliyetlerin etkin yürütülebilmesi hızlı ve doğru bilgi akışı gerektirdiğinden kişiler/kurumlar arası iletişimde yaşanan aksaklıklar çalışma katılımcıları tarafından;

K1: “...iletişimle ilgili zaten ciddi sıkıntılarımız vardı...saha koordinatörü ile ekip arasında iletişim sorunları yaşandı...kendi ekibimizden farklı kişilerle bile doğru dürüst iletişim kuramadığımız zamanlar oldu...saha koordinatörü sahadaki başarısızlıklarını ileteceklerini düşündüğü için ekibin kriz masasıyla iletişim kurmasını engelliyordu...kriz masasından aldığı bilgileri ekip üyelerine iletmiyordu...metodolojimiz birbirinden çok farklıydı. Bu da ortak bir dil konuşmadığımızdan iletişim sorunlarına yol açtı...iletişim hatlarının çöktüğü bir noktada ihbar sistematiğine dayanarak ekip sevki yapılması mantıklı bir uygulama değildi bundan vazgeçilmesi gerektiğini düşünüyorum...”

K2: “...ekipler arası iletişim genel olarak iyiydi, ama sahadan gelen bilgi ve sosyal medya yüzünden bazen bilgi aktarımında hatalar oldu...asılsız ihbarlar yüzünden gecikmeler yaşandı...kriz masasındaki kişilerle yüz yüze iletişim kurduğumuz için çözüyorduk...eksiklik yaşandığı durumlarda başka kurumlardan destek istedik. Bu süreçte, iletişim ve hızlı karar alma çok önemliydi...”

K3: “...Kendimiz ile alakalı koordinasyon sorunu iletişimsizlikti...ekip başkanı ve saha ekibi bilgilendirme konusunda yetersiz kalıyordu...yetkin personel olmayınca iletişim kurmak da zor...muhatap bulamıyorsun...taleplerin cevaplanması da yetersiz oluyor. Sahada veri toplayan kişinin yeterli olmadığını, baştan savma iş yaptığını gördük o kişiye karşı güven problemi yaşadık...iletişim numarası bulamadık özellikle paydaşlarla ilgili sorumlu kişi bulamadık...”

K5: “...yönetici iletişim sağlıyordu bize birebir kimse görev vermiyordu...saha ekipleri ile akut dönemde hiç iletişim kurmadım, zaten yeni olduğum için henüz beni tanıtmıyorlardı...o yüzden işlerin hızlı çözülmesi ve geri dönüşte sıkıntılı yaşanmaması için yöneticim kendi iletişim kurdu...yöneticim gidince ben iletişim kurdum...”

K8: “...sağlıklı iletişim yoktu...tecrübeli eleman şart...ihbarı alan yönlendirme yapanın bilgili olması lazım...baştan başa en büyük sorun iletişimdi...iletişim konusu süreç sonuna kadar tam olarak çözülmedi...telefonla numara bula bula irtibat kurduk...”

K9: “...güçlü bir iletişimin sağlanması gerekli...ilişkiler belirli sınırlar çerçevesinde doğru kurulmalı sürdürülebilir olması için açık bir iletişim ağı olmalı, irtibat için doğru kişiler seçilmeli...”

K10: “...en büyük problem iletişim...iletimde aksaklıklar yaşamasının koordinasyonu etkilediğini düşünüyorum...ortak bir paydada buluşamadığımızda birbirimizi anlamadığımızda tabii ki büyük sorunlar oluyor...ufak bir kopukluk bile o anı sekteye uğratabiliyor...sahadaki ekiplerde sürekli değişimler yaşanması yönetimin operasyona hâkim olmaması onunla iletişim kurarken de bizim tekrar tekrar anlatmaya çalışmamız zor oldu operasyonu sekteye uğrattı...”

K11: “...kişilere ulaşamamak telefonlarına dönmemeleri sorun oldu...kimin ne olduğunu bilmemekte zordu...müdür, yönetici kim buna hâkim olmamakta iletişimi zorlaştırdı...iletimde üslup çok önemli bence...derdini anlatmak onların seni anlaması sonra senin talebini hatırlamaları çok zor...kendi süreçlerini yürüttükleri için bizim taleplerimiz cevapsız kaldı...”

K13: “...tanımadığım kişilerle iletişim kurmak çok zordu diyebilirim. Derdimi artık en son noktada sert bir üslupla açıklamak zorunda kaldım...saha ekipleri alanda kendi faaliyetlerini yürütmek zorunda olduğundan koordinasyon merkezi ile iletişimlerinde sıklıkla kopukluk yaşandı...aynı bilgiler için kriz masasındaki birden fazla kişinin sürekli saha ile iletişime geçmesi saha ekiplerinde sıkıntılara sebebiyet verdi...alandaki biri benim numaramı herkese vermiş ve her ihtiyaç için beni aramaya başladılar...”

şeklinde değerlendirilmiştir.

Katılımcı ifadeleri afet müdahale süreçlerinde kişiler ve kurumlar arası iletişim eksikliğinin koordinasyon sürecini zayıflattığı ve alanda yürütülen faaliyetlerde sıkıntılar meydana getirdiğini ortaya koymaktadır. Afet koordinasyonunda iletişim kavramı, sadece farklı gruplar arasında karşılıklı bilgi paylaşımı değil; görev sorumluluk dağılımı, karar destek sistemleri, güven ve operasyonel verimlilik inşası gibi kritik süreçlerin temel taşıdır. Katılımcı ifadeleri, afet sahasında asılsız ihbarlara dayalı bilgi kirliliğinin, ortak bir operasyonel dil kullanılmamasının, kurumlar arası senkronizasyon eksikliğinin, artan stres ve zaman baskısı altında iletişim üsluplarının sertleşmesinin, otorite karmaşasının ve kurumsal belirsizlik ortamının çok boyutlu iletişim sorunlarına, müdahale süreçlerinde aksaklıklara ve operasyonel gecikmeye neden olduğunu göstermektedir. Bu durumlar müdahale faaliyetlerinin bütünlüğünü bozarak koordinasyonu zayıflatmaktadır.

4.7.2. Alt Tema 7/2: İletişim Alt Yapısı

Afet müdahale süreçlerinin kritik unsurlarından olan iletişim alt yapısı afet durumlarında sadece bilgi akışını sağlamak için değil hızlı etki-ihtiyaç analizi yapılması, bilgilerin doğru kişilere, zamanında iletilmesi, karar alma süreçlerinin işletilmesi ve çok paydaşlı operasyonel koordinasyonun sürdürülebilirliği için de önemli bir role sahiptir. Güçlü bir iletişim alt yapısı müdahale faaliyetlerinin verimliliğini artırırken zayıf bir iletişim alt yapısı iletişimde aksaklıklar, bilgi akışında gecikmelere neden olarak operasyonu sekteye uğratmaktadır. Bu doğrultuda katılımcılar afet müdahale koordinasyonunda iletişim altyapısından kaynaklanan aksaklıkları;

K1: “...telefon hatlarının çöktüğü bir alanda hala telefonla ihbar sistematiğine dayanan bir yapıda görevlendirmeler, ekip sevkleri yapılıyordu bu bizim için koordinasyonda ciddi sıkıntılar meydana getirdi...sosyal medya, WhatsApp ve telegram gibi mesajlaşma uygulamaları üzerinden iletişim sağlanmaya çalışıldı ancak iletişim için sadece telefonun varlığı yetmiyordu...fiziksel iletişimde telefonların bataryalarını sınırlı olması, enerjinin olmaması, şebekelerin hasarlanması şebekenin çok fazla meşgul edilmesi telefon iletişimini neredeyse durma noktasına getirdi...iletişim sorunlarını çözmek için vatandaş ihbar sistemi vardı afetzede yakınlarının telefonla ulaşamadığı takdirde AFAD binasına veya yakınlardaki polis, itfaiye gibi diğer yapılara gidip başvuruda bulunması gerekiyordu...iletişim sürekliliğinin sağlanması adına mobil baz istasyonları kullanıldı ancak o da çok işlevsel olmadı...telsiz iletişimi sadece kurtarma ekibi üyelerinde vardı...ekiplerin büyük bir çoğunluğunun telsizleri yoktu...”

K2: “...iletişim altyapısında sorunlar yaşandığında bazı gecikmeler oldu...sahadan gelen bilgilerin merkeze hızlıca ulaşması ve merkezin buna göre plan yapması kritik bir süreçti...bağlantıyı telsizler, mobil uygulamalar ve ekip lideriyle doğrudan görüşmeler yaparak sağladık...hat kesilmelerinden dolayı bizim sahaya gittiğimiz onların kriz masasına geldiği durumlar oldu...”

K3: “...iletişim altyapısı neredeyse çökmüş durumdaydı...whatsapp üzerinden sesli haberleşme dışında herhangi bir haberleşme sağlanamıyordu...bizim telsizlerimiz vardı ama efektif değildi çünkü kullanmayı bilen personel sayısı çok azdı...ileriki süreçte iletişim grubuyla beraber mobil baz istasyonları kurulmasıyla belli yerlerde iletişim sağlandı...ilk zamanlar hat kesilmelerine bağlı iletişim kopuklukları oldu...”

K4: “...%100 sağlıklı bir iletişim yoktu. 10 günlük süreçten sonra % 80 başarıya ulaşıldı...saha ekipleri kriz masası ile koordineli gidemedi...genel olarak telefon

üzerinden görüşerek ya da gruplardan paylaşım yaparak saha ile iletişim kurmaya çalıştık...”

K6: “...bir telekomünikasyon engeli vardı arayıp ulaşamadığımız kişiler vardı...biz birebirde görüşerek teyit alarak yürütüyoruz süreci koordine içinde olmak için doğal olarak bir geri dönüş almamız gerekiyordu ama bunu sağlayamadık...afet bölgesine yaklaştıkça zaten bütün hatlar kesildi...”

K7: “...iletişimi telsizlerimizle sağladık...teşkilatımızın aktif kullandığı bir iletişim aracı olduğundan kullanımımız rahattı...ekiplerimiz sahadaydı bize nerede ihtiyaç var orada bulunmaya çalıştık...telsizlerle yönlendirmelerde bulunduk...”

K8: “...iletişim konusu süreç sonuna kadar tam olarak çözülmedi...telsizler ortak olsaydı hep beraber telsizden irtibata geçseydik daha iyi iletişim sağlayabilirdik...vakit kaybetmezdik...”

K9: “...iletişim altyapısının zarar görmesi nedeni ile iletişim zordu...saha ekiplerinin yaşadığı problemleri hızlı bir şekilde merkezle paylaşamaması, gecikmesi çözümü de sekteye uğrattı...”

K10: “...ilk zamanlarda alt yapı yani ağ sorunlarının yaşanması, alt yapının yıkılması sürekli hatların kesilmesi çekmemesi ya da yoğun bir hat trafiğinin olması iletişimi aksattı...”

K13: “...çok sahaya çıkma durumu olmuyordu...ekiplerle paylaşımı yaparken telefonla iletişim yöntemi kullandık...kriz masasındaki gruplarla iletişim kurarken bireysel görüşmelerle ilerledik...ilk günlerde zaten iletişim kurma imkânı yoktu ne yazık ki...”

K14: “...birçok noktaya baz sistemi kurulmalı...iletişimsizliği ilk 72 saati çözemedik...afetzedelerin çoğu soğuktan ve iletişimsizlik yüzünden zarar gördü...”

şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcı görüşleri, 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler özelinde, telekomünikasyon sistemlerinin çökmesi, iletişim ekipmanlarının kısıtlılıkları, telsiz kullanımının sınırlı olması, alternatif kaynakların eksikliği vb. nedenlerle iletişim kaynaklı operasyonel aksaklıkların yaşandığını göstermektedir. Özellikle afetin ilk saatlerinde GSM şebekelerinin çökmesi, batarya sınırlılıkları, hat yoğunluğu, alternatif altyapı planlarının yetersizliği, telsiz kullanım becerisi ve telsiz altyapısının eksikliği gibi etmenler bilgi iletimini durma noktasına getirmiş ve müdahale hızını azaltmıştır. Ayrıca WhatsApp ve Telegram gibi bireysel çabalarla kurulmuş iletişim platformları şifrelenmemiş bilgi paylaşımı ve veri yönetimi açısından güvenlik açıkları barındırmaktadır. Ekiplerin bilgi teyidi için fiziksel olarak birbirine ulaşmak zorunda

kalması da bilginin zamanında iletilememesi, müdahale faaliyetlerinin gecikmesi gibi sonuçlar doğurmuştur.

4.7.3. Alt Tema 7/3: Bilgi Yönetimi

Afet yönetimi ve koordinasyon süreçleri zaman bağılılığı yüksek, çok paydaşlı ve hızlı, güvenilir ve senkronize bilgi akışını gerektiren yüksek riskli süreçlerdir. Bu anlamda müdahale süreçlerinde verinin hızlı bir şekilde toplanıp teyit edilerek ilgili yerler ile paylaşılması sürecinin doğru yönetilmesi adına büyük önem taşımaktadır. Sürecin eksiksiz işletilmesi ve bilginin doğru ve periyodik olarak paylaşılması anlamında yaşanan aksaklıklar çalışma katılımcıları tarafından;

K1: “...bilgi akışı genelde hiyerarşik bir şekilde işletildi. Yerelden gelen bilgilerin üst yönetime ulaştırılması gerekiyordu...sürekli ve doğru bilgi akışı sağlanmadığı için de bazı noktalarda ciddi sorunlar yaşadık...bilgi akışında vatandaşa güvenildi bir nevi ses geldiği, söylenilen enkazlar da ses yoktu...asılsız ihbarlarda bulundular. Ekipleri uygunsuz noktalara sevk ettirdiler...Koordinasyon Merkezi de uygun bilgileri üstten aşağıya indirmede...binada kaç kişinin olduğu ilgili de soru işaretleri vardı. Bu veriye bile altı gün sonra ulaşabildik...bilgi akışı sağlanamıyor, bilgiyi nereden aldıklarıyla ilgili de zaten çok fikrimiz yok...”

K2: “...sahadan veya sosyal medyadan gelen bilgi aktarımında yanlışlar oldu...üst amire yanlış bilgi aktardığımız durumlar oldu...özellikle sahadan gelen bilgilerin merkeze hızlıca ulaşması ve merkezin buna göre plan yapması kritik bir süreçti...”

K4: “...kişiye bilgiyi aktarırken diğer bilgilerle karışma unutmama gibi durumlar da yaşandı. Çünkü çok fazla il çok fazla ekip vardı takibi çok karmaşık olabiliyordu...kriz masası kendi içinde normal sözlü iletişim veya masada talimatı tercih ediyordu...masadan sözlü olarak talimat gelir onayı alınır ilgili grup da sahaya aktarır bilgi akışı bu şekildeydi...”

K5: “...kriz masasındaki bilgi akışları genelde kişi bazlı oluyordu...kişi bilgi aldığı zaman o bilgiyi yanındaki, solundaki veya sağındaki kişiye ulaştırıyordu...bu tarz konularda aktif bir sistem olması gerektiğini düşünüyorum...bir kişi bir bilgi aldığı zaman o bilgiyi sisteme yansıtması ve o bilginin herkes tarafından görülebilmesi gerekiyor...bilgi açık net ve şeffaf olmalı...”

K6: “...gelen bilgi doğrultusunda hızlıca kriz masasına geldik...muhtara AFAD’a ulaşmaya çalıştık...öncelikle onlarla görüşmeye çalışıldı. Sonrasında haber kanallarından bilgiler görüldü...”

K8: “...112’den gelen ihbarlarla bölünüp adreslere intikal etmeye çalışıyorduk. O da sağlıklı bir bilgi değildi...bilgi nereden geldi kim ihbarda bulundu bunun bilgisi yetersiz gelince çok vakit kaybettik. Adresin doğruluğundan bile şüphe ettik...”

K10: “...bilgi akışı sahadan geliyordu...biz ona göre bir planlama yapıyorduk...onlar bize taleplerini iletiler...biz de kendimizin yapabileceği ne ise onu anlatıp sürekli iletişime geçtik...”

K11: “...saha ziyaretlerinde bulunduğumuzda kişilerin söyledikleriyle uyuşmadığını gördük...bizden habersiz sahayı terk ettiğini ama bize veri vermeye devam ettiğini gördük...”

K12: “...bilgi akışı hiç sağlıklı değildi mesela bir saat önce geliyor şu kadar kişiye beslenme ya da barınma ihtiyacı diyorsa bir saat sonra bu sayı düşebiliyor ya da ihtiyaç değişebiliyor gerek yok denebiliyor...”

K13: “...önceliğimiz doğru bilgiyi hızlı bir şekilde alabilmek...saha ekipleri ile koordinasyon merkezi iletişimlerinde sıklıkla kopukluk yaşandı...hat yoğunluğu ve bilgi anlaşmazlıkları oldu...herkesin anladığı şeyin farklı olduğu da oldu...”

K14: “...gelen ihbarlarla hareket edildi...daha yıkımın ne kadar olduğunu bilmeden personelleri sevk etmeye başladık...ilk gelen çağrılara gönderdiler ekipleri sonra personel sayısı eksik kaldı...”

şeklinde ifade edilmiştir.

2023 Kahramanmaraş merkezli depremler özelinde teyit edilmemiş verilerin kullanılması, bilgi kaynağının doğrulanamaması, bilgi yorumlama farklılıkları, hayati nitelikteki bilgilerin karar vericilere geç ulaşması, verinin net, detaylı ve güvenilir şekilde paylaşılması gibi etmenler ihtiyaç tespiti, kaynak yönetimi ve görev dağılımı gibi kritik karar süreçlerinde ciddi aksaklıklar yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilen geleneksel, merkezi ve hiyerarşik iletişim kanallarının kullanımında ısrarcı olunması, şeffaflık ve denetim eksikliği, bilginin güncelleme yetersizliği ve zayıf geri bildirim mekanizmalarının operasyonel başarısızlığa yol açması kaçınılmazdır. Nitekim katılımcı görüşleri, afet müdahale süreçlerinde etkili bir bilgi yönetim sisteminin kurulamamasının, müdahaleyi yönlendiren birçok bileşeni olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır.

5. TARTIŞMA

Tezin bu bölümünde verilerin yorumlanması ile elde edilen bulgular literatüre dayandırılarak değerlendirilecektir. Afet yardım yönetiminin etkinliği açısından kritik bir öneme sahip olan görev ve sorumlulukların açık bir şekilde tanımlanması bağlamında, Mishra ve Dahal (2024), sorumlulukların paylaşılmasının afet yardım yönetimini daha esnek hale getirdiğini ve kaynakların hızlı bir şekilde yönetilmesini mümkün kıldığını belirtmektedir. Özellikle farklı afet senaryolarında, bu tür bir görev paylaşımının, hayatların ve mülklerin kurtarılmasında etkili olduğu kanıtlanmıştır. Benzer şekilde, Eldridge ve Tenkate (2006), afet yönetimi bağlamında görev ve sorumluluk kavramlarının etkili planlama ve müdahale için büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. Bhandari ve diğerleri (2020) ise, afet yönetiminde görev ve sorumlulukların, rollerin açık şekilde tanımlanması, hesap verebilirliğin sağlanması ve çeşitli yönetim seviyeleri arasında iş birliğinin güçlendirilmesi yoluyla, afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerinin etkinliğini artırdığını ifade etmektedir. Raju ve Becker (2013)'e göre koordinasyonun sadece bilgi paylaşımından ibaret kalmaması için her aktör kendi rol ve sorumluluğunun farkında olmalı, diğer aktörlerin de görev ve sorumlulukları da açıkça bilinmelidir. Bahadori ve diğerleri (2015)'ne göre ise alınacak önlemleri uygulamak için organizasyon yapmak yeterli değildir; aynı zamanda rollerin, sorumlulukların ve yetkilerin açık ve net bir şekilde anlaşılması da gerekmektedir. Yani her bir faaliyette görev ve sorumluluklar ulusal afet yönetim sistemiyle uyumlu şekilde açıkça belirlenmelidir. Böylece hem kurum içi müdahaleler hem de kurumlar arası koordinasyon etkin biçimde sağlanabilir. Herdem (2011) çalışmasında, 1999 Marmara Depremi'nde depreme müdahil çok sayıda kurumun olması ve bu kurumların farklı bakanlıklara bağlı şekilde faaliyet göstermesi nedeniyle koordinasyonun ciddi biçimde zorlaştığı belirtilmiştir. Yetki çatışmalarının tam bir koordinasyonu imkânsız hâle getirdiğini ifade etmiştir. Çalışmamızda da 2023 Kahramanmaraş depremlerinde görev ve sorumlulukların açık bir şekilde tanımlanmamış olması benzer sonuçları ortaya koymaktadır. Afet müdahale süreçlerinde görev detaylarına hâkim olunmaması, görev bilinci eksikliği, yetkilendirmelerde belirsizlikler, görev tebliğinde yaşanan aksaklıklar, sorumlulukların reddedilmesi, görev paylaşımının net olmaması afet müdahale süreçlerinde görev ve yetki karmaşalarının ortaya çıktığını göstermektedir. Bu karmaşalar ise, roller arası geçişlerin belirsizliğine, farkındalık eksikliğine, yanlış yetkilendirme ve yetki çatışmalarına neden olarak karar alma süreçlerinin aksamasına, organizasyonel sorunlara ve koordinasyonun zayıflamasına yol

açmaktadır. Dolayısıyla, afet koordinasyonunun güçlendirilmesi için kişisel ve kurumsal düzeylerde görev tanımlarının, çok aktörlü sistemleri kapsayacak biçimde net, anlaşılır ve bütüncül olarak yapılandırılması gerekmektedir.

Bourraoui ve Lizarralde (2013), afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde merkeziyetçi yapının benimsenmesinin, yerel ve bölgesel paydaşların karar alma süreçlerine katılımını sınırladığını, bunun da beklenti ve ihtiyaçların karşılanmasını engelleyerek memnuniyetsizliğe yol açtığını belirtmiştir. Brugh ve diğerleri (2013), merkezi sistemlerin hiyerarşik yapısının müdahale sürecinde gecikmelere neden olduğunu, hızlı ve esnek müdahale gerektiren durumlarda yetersiz kaldığını vurgulamıştır. Tao ve Zhang (2020), merkeziyetçi yapıların kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini zorlaştırdığını ve bu durumun etkili koordinasyonu engellediğini ifade etmiştir. Bae ve diğerleri (2016), yerel yönetimlerin acil durumlarda merkezi kuruma raporlama zorunluluğunun, zamanında harekete geçilmesi gereken fırsatların kaçırılmasına yol açabileceğini öne sürmüştür. Unlu ve diğerleri (2010) ise merkeziyetçi yapıların kaynak tahsisi ve genel koordinasyon üzerinde daha fazla kontrol sağlasa da ciddi koordinasyon sorunlarına neden olabildiğini belirtmektedir. Çalışmamız da benzer şekilde, merkezileşmiş afet yönetimi uygulamalarının yerel düzeyde karşılık bulamadığı durumlarda, koordinasyonun aksadığını ve müdahale süreçlerini olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Merkezi bürokratik yapının esnek olmayan doğası hem yukarıdan aşağıya karar iletiminde hem de aşağıdan yukarıya geri bildirim akışında ciddi engeller oluşturmuştur.

Alexander (2015)'e göre her ne kadar nihai çıktı bir belge olsa da acil durum planlaması bir sonuçtan ziyade bir süreçtir; zira planın kendisi de zamanla değişen koşullara göre güncellenmeyi gerektirir. Planlamalar olayların yönetimi için bir yol haritası niteliğindedir ve bu nedenle yönetim ihtiyaçlarına duyarlı olmalıdır. Benzer bir şekilde Miller ve diğerleri (2016)'ne göre planlama sürecinin temel unsurlarından birisi olası afet senaryolarının belirlenmesi, bu senaryolara yönelik hazırlık yapılması ve gerçekleşme olasılıkları ile gerçekleşmeleri halinde ortaya çıkacak kayıpların değerlendirilmesidir. Kurumlar, farklı durumlar için geçerli olabilecek kapsamlı planlar geliştirmelidir; çünkü bir afet senaryosu için uygun olan bir plan, başka bir senaryo için yetersiz kalabilir. Tierney ve Goltz (1997)'a göre etkili müdahale planları gelecekteki depremlerle başa çıkmakta kritik bir rol oynamaktadır ve en kötü senaryolar dikkate alınarak özel hazırlık stratejileri geliştirilmelidir. Avcıl (2024) çalışmasında, mevzuat ve afet planları açısından kurumların afet planlarının bulunmasının zorunlu olduğu, afet durumunda koordinasyon ekiplerinin görev aldığı, iletişim ve koordinasyondan sorumlu

personelin belirlendiği ve çözüm ortaklarının tanımlandığı ortaya konmuştur. Özgen ve Bal (2023) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların özellikle plan ve planlamanın doğru şekilde uygulanmasının önemine dikkat çektikleri, afet öncesinde hazırlanan planların afet sürecinde güncel tutulmasının krizin daha etkili yönetilmesine katkı sağladığı belirtilmiştir. Bu doğrultuda, plana değil planlamaya güvenmenin daha doğru bir yaklaşım olduğu vurgulanmıştır. Çalışmamızda, afet koordinasyon süreçlerinde planlamanın niteliği ve uygulanabilirliğinin müdahale faaliyetlerinin etkinliği üzerinde doğrudan belirleyici olduğu görülmüştür. Afet öncesinde yapılan planların sahadaki gerçek ihtiyaçları karşılayacak şekilde hazırlanmadığı ve planların uygulanabilir olmaması gibi nedenlerle koordinasyon aksamaktadır.

Köseoğlu ve Yıldırım (2015)'ya göre nitelikli ve eğitimli personel başarılı bir insani yardım operasyonu uygulanabilmesi için olmazsa olmazdır. Aynı şekilde Wright ve Foster (2018) afet müdahale çalışmalarının etkinliğinin, büyük ölçüde müdahaleyi yürüten personelin niteliğine bağlı olduğunu ve afet çalışanları yetersiz, uygunsuz ya da iyi eğitilmemiş olduğunda, müdahale çalışmalarının etkinliği ciddi şekilde azaldığını vurgulamıştır. Çalışmamızda, afet koordinasyon süreçlerinde personel kaynaklı sorunların, müdahale kapasitesi ve koordinasyon etkinliği üzerinde olumsuz etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Afet yönetiminde görevli personelin yalnızca sayısal olarak yeterli olmasının değil, aynı zamanda mesleki yeterlilik, bilgi, beceri ve uygun davranışsal özelliklere sahip olması da önemlidir.

Malla ve diğerleri (2021) yürütmüş oldukları çalışma kapsamında sıradan birliklerin afet yönetimi konusundaki temel bilgi, teknik yetkinlik ve hazırlık düzeylerinin yetersiz olduğunu; afet eğitimi almamış personelin müdahale operasyonlarında görevlendirilmesinin hem operasyonların etkinliğini düşürdüğünü hem de mağdurlar ile personelin güvenliğini tehlikeye attığını, bu durumun özellikle komuta-kontrol, iletişim, koordinasyon, personel etkinliği ve özgüveni gibi alanlarda ciddi sorunlara yol açtığını ortaya koymuştur. Jeeven (2022) ulusal düzeyde tatbikatlar, masa başı egzersizler, çalıştaylar, seminerler, sempozyumlar, ortak uygulamalar ile daha güçlü bir koordinasyon oluşturulduğunu ve iş birliği ruhunun geliştirildiğini ve yeterli sayıda iyi eğitilmiş insan kaynağının, etkili müdahalenin anahtarı olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Bahadori ve diğerleri (2015)'ne göre eğer kriz öncesinde gerekli hazırlıklar tamamlanır, insanlar yeterli eğitim alır ve önceki krizlerden yeterince deneyim kazanılırsa, kriz yönetiminde başarılı olma şansı artmaktadır. Çalışmamızda afet yönetim süreçlerinde görevlendirilen personelin bilgi, beceri ve eğitim düzeyinin koordinasyon ve müdahale süreçlerinde belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Afet faaliyetlerinde görev alan personelin bilgi

ve becerisinin eksikliği koordinasyon mekanizmalarını zayıflatmıştır. Personelin mesleki yetkinlikleri ve afet süreçlerine uygun biçimde sürekli eğitim almasının gerekliliği ortaya konulmuştur.

Ng ve diğerleri (2012)'ne göre, şefkat yorgunluğu ve stres tepkileri, yardım çalışanlarının görevlerini tam anlamıyla yerine getirmelerini ve birincil mağdurlara gereken yardımı sunmalarını engellemektedir. Benzer şekilde, Wright ve Foster (2018), afet müdahale durumlarının çalışanlar üzerinde yoğun talepler yarattığını; çünkü bu kişilerin kaotik ve stresli koşullarda görev yapmak zorunda kaldığını belirtmektedir. Kolcu (2024) çalışmasında, psikolojik dirençliliğin, afet çalışanlarının uzun süreli ve zorlu çalışma koşullarına dayanabilmeleri açısından operasyonel başarı için kritik bir unsur olduğu vurgulanmıştır. Ekiplerin maruz kaldığı yüksek stres ve yorgunluk düzeyi, psikolojik destek mekanizmalarının ve başa çıkma stratejilerinin güçlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Özveriyle görev yapan yardım ekiplerinin motivasyonlarının, karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma kapasitelerini belirlediği ve bu süreçte sunulan destek sistemlerinin iş gücü verimliliği üzerinde doğrudan etkili olduğu ifade edilmiştir. Çalışmamızda sahada yaşanan belirsizlik, yoğun iş yükü, yönetsel baskı ve örgütsel yapıdaki aksaklıkların personelin moralini ve motivasyonunu ciddi şekilde zayıflattığını ve bu durumun dolaylı olarak koordinasyon sürecini olumsuz etkilediği sonucu çıkarılmaktadır.

Gönüllü katılımı, insan kaynağı kapasitesinin sınırlı kaldığı durumlarda kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Wachtendorf ve Kendra (2004), gönüllülerin yalnızca katkı sağlayabilecekleri alanları değil, aynı zamanda görev kapsamı dışında kalan faaliyetleri de net bir şekilde bilmelerinin, yardım çalışmalarının etkinliği açısından son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Jahanian ve diğerleri (2019), ilk müdahale ekiplerinin sayısının azaldığı durumlarda gönüllülerin daha büyük roller üstlenmeye başladığını ve bu süreci yönetebilmek için mağdurlar, gönüllüler ve profesyonel ekipler arasında çok boyutlu bağlantılara ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Tierney ve Goltz (1997), afetlere yönelik ilk müdahalelerin çoğunlukla yerel halk ve gönüllüler tarafından gerçekleştirildiğini, bu nedenle kamu otoritelerinin gönüllüleri müdahale süreçlerine dâhil etmesi gerektiğini savunmaktadır. Ng ve diğerleri (2012) ise yardım kuruluşlarının, gönüllüleri yeteneklerine ve becerilerine uygun pozisyonlara yerleştirme sorumluluğu taşıdığını belirtmektedir. Çalışmamızda da 2023 Kahramanmaraş depremlerinde afet sahasına gelen gönüllülerin büyük çoğunluğunun yeterli eğitim almadan, görev tanımları netleştirilmeden ve afet ortamına ilişkin hazırlık yapılmadan müdahale süreçlerine dâhil edildiği görülmektedir. Gönüllülerin alanda

karşılaştıkları görevlerle beklentilerinin örtüşmemesi, fiziksel ve psikolojik yeterliliklerinin görevlerle uyumsuzluğu, afet etiği ve iletişim becerileri konusunda eksiklikler yaşanmış ve bu durum koordinasyonun zayıflamasına neden olmuştur.

Afet yönetiminin çok paydaşlı yapısı gereği yürütülen faaliyetler iş birliğine dayanması gerekirken rekabet ve çatışma bu durumu olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, Raungratanaamporn ve diğerleri (2014), hizmet sunumu alanında faaliyet gösteren STK'ların benzer görev tanımları nedeniyle sıklıkla birbirleriyle rekabet içine girdiklerini ve bunun doğrudan koordinasyonsuzluğa yol açtığını belirtmektedir. Aynı çalışmada, rekabetçi uygulamalar ve karşılıklı güven eksikliğinin koordinasyonu zayıflatan temel etkenler arasında yer aldığı vurgulanmaktadır. Benzer şekilde, Aldrich (2019), düşük kalkınma düzeyi, yetersiz planlama ve zayıf lojistik altyapının; afet müdahalesine katılan paydaşlar arasında uyumsuzluk, iletişim kopuklukları ve stratejik çatışmalar yaşanma olasılığını artırdığını ortaya koymaktadır. Kolcu (2024) çalışmasında, acil durumlarda ulusal iş birliğinin hayati öneme sahip olduğu, iyi organize edilmiş bir iş birliği ağının ise kurtarma çalışmalarının başarısında belirleyici bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Çalışmamızda da 2023 Kahramanmaraş depremleri bağlamında kurumlar ve bireyler arası rekabetin müdahale sürecini olumsuz etkilediği katılımcı ifadeleriyle net biçimde ortaya konulmuştur. Kurumların ayrı ayrı hareket etmesi, iş paylaşımına dair çatışmalar, profesyonellikten uzak yaklaşımlar gibi nedenlerle koordinasyonun ciddi şekilde sekteye uğradığı tespit edilmiştir.

Morton ve Levy (2011), afet müdahale kuruluşları arasındaki iş birliği eksikliğinin, hızlı ve etkili veri toplama süreçlerini engellediğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Raungratanaamporn ve diğerleri (2014), koordinasyonu etkileyen temel sorunlar arasında iş birliği eksikliklerini göstermekte; farklı algılar, isteklilik düzeyleri, siyasi irade ve beklentilerin, iş birliğine dayalı afet yönetimi çabalarını sekteye uğrattığını belirtmektedir. Abbasi ve Kapucu (2016), afetlere etkili ve verimli şekilde müdahale edebilmenin ön koşulunun güçlü bir iş birliği mekanizması olduğunu vurgularken; Tierney ve Goltz (1997), kurumların kendi başlarına çalışma alışkanlıklarının ortak operasyonları zorlaştırdığını ifade etmektedir. Van Wassenhove (2006) ise paydaşların bilgi paylaşımı ve iş birliği sağlamadığında hem müdahale süreçlerinin aksadığını hem de kaynakların etkin kullanımının mümkün olmadığını belirtmektedir. Çalışmamızda da sahada görev yapan ekipler arasında görev çakışmaları, yöntemsel farklılıklar, kapasite paylaşımında aksaklıklar ve iletişim kopuklukları nedeniyle iş birliği zayıf kalmıştır.

Afet müdahale süreçlerinde malzeme tedariki ve dağıtım faaliyetleri, ihtiyaç duyulan kaynakların en hızlı, doğru ve etkili şekilde ilgili bölgelere ulaştırılabilmesi

açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, Scotter ve diğerleri (2012), afet yönetiminde kaynaklara ilişkin sorunların yalnızca finansman ya da malzeme yetersizliğinden ibaret olmadığını; aynı zamanda insan gücü, lojistik altyapı, ulaşım imkanları, tesisler, araçlar ve envanter yönetimi gibi çok sayıda unsurdan oluşan karmaşık bir yapı olduğunu vurgulamaktadır. Yetersiz planlama nedeniyle ihtiyaç duyulan kaynaklara erişilememesi, bazı paydaşların görevlerini yerine getirememelerine yol açmakta ve müdahale sürecini aksatmaktadır. Aldrich (2019), gelişmiş ülkelerin güçlü lojistik altyapıları sayesinde afet zamanlarında sürtüşmeleri en aza indirme potansiyeline sahip olduğunu; buna karşın zayıf altyapıya sahip ülkelerde küçük ölçekli afetlerde dahi koordinasyon eksikliğinin yaygın hale geldiğini belirtmektedir. Ayrıca Wendelbo ve diğerleri (2016), ulaşım altyapısındaki eksikliklerin, uluslararası yardım malzemelerinin afet bölgelerine ulaştırılmasında ciddi zorluklar yarattığını ortaya koyarken; Tierney ve Goltz (1997), müdahale için kritik tesislerin zarar görmesinin süreci aksattığını ve bu tesislerin afetlere karşı dirençli hale getirilmesinin zorunlu olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmamızda da 2023 Kahramanmaraş depremleri örneğinde benzer bulgulara ulaşılmıştır. Doğru ihtiyaç analizinin yapılamaması, saha ile lojistik merkez arasında veri akışının kopukluğu, bilgi eksikliği nedeniyle lojistik planlamanın aksamaması, talep ve kaynak arasında uyumsuzluk yaşanması, ihtiyaç fazlası ya da yetersiz yönlendirme nedeniyle malzemelerin işlevsiz kalması gibi nedenlerle afet müdahale sürecinin sekteye uğradığı tespit edilmiştir. Bu sorunlardan yola çıkılarak sistematik bir lojistik sisteminin kurulamaması koordinasyon eksikliğinin bir göstergesidir.

Liderliğin afet müdahale süreçlerindeki rolü literatürde önemli bir başlık olarak ele alınmaktadır. Mahmud ve diğerleri (2020)'ne göre, liderler afet durumlarında oluşabilecek zararları en aza indirmek için afet yönetimi konusunda yetkin olmalıdır. İdeal olarak, afet yönetiminde liderler; kırılabilirliği azaltan, can ve mal kaybını sınırlayan, çevreyi koruyan ve çok paydaşlı yaklaşımı geliştiren faaliyetleri koordine etme rolünü üstlenirler. Ancak, afet yönetiminde liderlerin yapması gerekenler ile gerçekte yaptıkları çoğu zaman birbirinden farklıdır. Afetler sırasında liderlikle ilgili zorluklar oldukça fazladır ve bu zorluklar yalnızca etkili iletişim ve tüm düzeylerde kaynakların koordinasyonu ile aşılabılır. Benzer şekilde, Shaw ve Goda (2004)'ya göre liderlik, kolektif karar alma süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Öte yandan, Uhr (2017)'a göre geleneksel liderlik arketipleri (rekabetçi lider, kusursuz komutan, baş teknisyen), afet ve acil durumlarda gereken uzlaşmacı, açık fikirli ve iş birliğine dayalı liderlik becerileriyle çoğu zaman örtüşmemekte; bu da kurumlar arası iş birliğinde çatışmalara yol açmaktadır. Nitekim çalışmamızda da bu literatürle uyumlu şekilde, liderlik

vasıflarının afet koordinasyonu üzerindeki belirleyici etkileri gözlemlenmiştir. Afet sahasında lider olarak görevlendirilen kişilerin çoğunlukla afet yönetimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını bu durumun karar alma ve iletişim süreçlerini etkilediği ve koordinasyonu zayıflattığı gözlemlenmiştir. Bulgularımız, afet koordinasyonunda etkin bir liderliğin yalnızca kriz zamanında yetki kullanmakla sınırlı olmadığını, aynı zamanda bilgiye dayalı yönlendirme yapma, esneklik gösterebilme, ekiplerle çift yönlü iletişim kurabilme ve sorumluluğu sahada paylaşabilme yetkinliklerini gerektirdiğini göstermektedir.

Kapucu (2008)'ya göre afet müdahale süreçlerinde özellikle internet, kaynak yönetim teknolojileri ve Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) gibi teknolojiler, müdahale çabalarına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Kamu yöneticileri, medya ve dış paydaşlar teknolojik yenilikler sayesinde afet süresince etkili bir şekilde iletişim kurabilmekte; böylece normal yaşam koşullarına en kısa sürede dönülmesi mümkün olmaktadır. Önceden yapılan planlamalar ile gelişmiş teknolojilerin birleşimi, kamu yöneticilerinin bireyleri ve işletmeleri koruma konusunda daha etkili hareket etmelerine yardımcı olmaktadır. CBS, elektrik kesintileri, su baskınları, devrilen ağaçlar ve kopan enerji hatlarının haritalanmasında kullanılarak, ilk müdahale ekiplerine afet ortamının daha doğru bir şekilde görselleştirilmesi adına destek sağlamaktadır. Ochoa ve diğerleri (2007), ilk müdahale organizasyonları arasındaki koordinasyon ve karar alma sürecini, müdahale sürecinin sonuçları üzerinde en büyük etkiye sahip iki temel unsur olarak tanımlamıştır. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, bu iki temel sorunun çözümüne yönelik fırsatlar sunmaktadır. Özellikle, dijital kablosuz iletişim ve dağıtık iş birliği sistemleri, iletişim ve bilgi desteği sağlama açısından önemli araçlar olarak değerlendirilmektedir. Wendelbo ve diğerleri (2016), doğal afetlerde iletişim teknolojisinin, koordineli ve bilinçli bir müdahale için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Çalışmamızda da katılımcıların ifadeleri bu literatürle örtüşmektedir. Bazı durumlarda afet alanında bir arada çalışan kurumlar arası dijital farklılıklar, güncel teknolojiye kullanımının yetersiz kalması, teknolojik altyapının eksikliği koordinasyonu ciddi şekilde engellemiştir. Ayrıca resmi sistemler yetersiz kaldığından gayriresmî iletişim ağlarının (örn. WhatsApp grupları) bilgi akışını sağlama konusunda önemli araçlar haline gelmiş bu da veri bütünlüğü ve izlenebilirlik açısından riskler yaratmıştır. Öte yandan SharePoint ve Power BI gibi modern karar destek sistemleri ve telsiz sistemleri ve mobil baz istasyonları gibi teknolojik iletişim çözümlerinin kullanılması daha ciddi sorunların önüne geçmiştir.

Morris ve diğerleri (2007), Katrina Kasırgası örneğinde, koordinasyonu etkileyen bir diğer etmen olan etkilenen bölgelerin güvenliğinin temin edilmesinde ciddi

gecikmeler yaşandığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Jeeven (2022) tarafından yapılan çalışmada da hem doğa hem de insan kaynaklı afetlerde güvenlik güçlerinin mevcudiyetinin, afetzedeler arasında güveni artıran bir unsur olduğu vurgulanmaktadır. Çalışmamızda 2023 Kahramanmaraş depremlerinde özellikle ilk 72 saat içinde güvenlik güçlerinin alanda yeterli sayıda bulunmaması nedeniyle hem müdahale ekiplerinin hem de afetzedelerin can ve mal güvenliğinin tehdit altında kaldığını ortaya koymaktadır. Kolluk kuvvetlerinin olay yerine geç ulaşması, güvenliğin merkezi bölgelerde sınırlı olarak sağlanması ve özellikle dağıtım noktaları ile enkaz çevresinde yaşanan saldırı, yağmalama ve şiddet olayları, afet müdahalesinin güvenlik boyutunun sahada ne kadar kritik olduğunu göstermiştir.

Kapucu (2008)'ye göre, toplum düzeyinde etkili bir koordinasyonun sağlanabilmesi, ciddi bir afet tehdidiyle karşılaşıldığında önceden alınacak önlemlerin titizlikle planlanmasını ve bu planların uygulanmasında etkili iletişim mekanizmalarının kurulmasını gerektirmektedir. Bu görüşü destekleyen Morton ve Levy (2011) ise yaptıkları çalışmada, federal, eyalet ve yerel kurumlar arasındaki zayıf iletişimin özellikle afetin ilk aşamalarında hizmet sunumu ve kapsam değerlendirmesi gibi kritik süreçleri karmaşıktırdığını ortaya koymuştur. Koordinasyon ve iletişim alanında yaşanan zorlukların, farklı ülkelerden ve organizasyonlardan gelen ekiplerin standart ve protokollerinin uyumsuzluğundan kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu uyumsuzlukların karar alma süreçlerinde gecikmelere ve operasyonel verimlilikte azalmaya neden olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, uluslararası ve yerel aktörler arasındaki iletişim kopukluklarının zaman kaybına ve operasyonel bütünlük eksikliklerine yol açarak müdahale süreçlerinin etkinliğini sınırlandırdığı ortaya konmuştur. Çalışmamızda, afet müdahale süreçlerinde kişiler ve kurumlar arası iletişim sorunlarının, koordinasyonun zayıflamasına ve operasyonel aksaklıklara neden olduğu açıkça görülmüştür. Ekipler arası iletişim eksikliği, koordinasyon merkezi ve saha arasındaki bilgi akışı sorunları; aynı terminolojinin kullanılmaması, gibi aksaklıklar kriz anlarında bilgi akışının yavaşlamasına, yanlış yönlendirmelere, karar alma süreçlerinin sekteye uğramasına ve müdahale etkinliğinin azalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, afet yönetiminde yalnızca teknik hazırlıkların yeterli olmadığı; planlamadan uygulamaya kadar tüm süreçlerde güçlü, çok düzeyli ve uyumlu iletişim ağlarının oluşturulmasının zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, afetlerde koordinasyonun başarısı için iletişim yalnızca bir araç değil operasyonel süreklilik açısından temel bir yapı taşıdır.

Bahadori ve diğerleri (2015), koordineli bir acil durum müdahalesi ve hazırlık süreci için etkili iç iletişim ile anahtar bilgilere erişimin hayati önem taşıdığını ve bu

iletişimin yalnızca uzmanlar ve kurumlar arası değil, aynı zamanda medya, halk ve elektronik sistemler aracılığıyla tüm paydaşları kapsayan geniş bir etkileşim ağı anlamına geldiğini belirtmektedir. Morris ve diğerleri (2007), de Katrina Kasırgası sonrasında ilk saatlerde mevcut iletişim sistemleri ve acil müdahale altyapısının tamamen çökmesi nedeniyle ekiplerin birbirleriyle iletişim kuramadığını, karar vericilerin sahadaki duruma dair neredeyse hiçbir bilgiye sahip olamadığını ifade etmişlerdir. Benzer biçimde, Wendelbo ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada da Nepal'deki iletişim altyapısının hem fiziksel hem de işlevsel olarak çökmesi sonucunda yerel yanıt vericilerin yetkililerle bağlantı kuramadığı, bu nedenle müdahale sisteminin yerel temelli yapısına rağmen uluslararası yardım ekiplerinin sahada nerede yardıma ihtiyaç duyulduğunu bilemeden hareket etmek zorunda kaldıkları ortaya konmuştur. Karahisar (2016) tarafından yapılan çalışmada da 1999 Marmara Depremi sırasında karasal haberleşme ağlarının çökmesi ve GSM operatörlerinin çalışmaması nedeniyle resmi otoritelerin uzun süre bölgeyle iletişim kuramadığı; bu durumun ise kurumlar arası koordinasyonsuzluk ve iletişimsizliğin en çarpıcı örneklerinden biri olarak değerlendirilebileceği ortaya konmuştur. Çalışmamızda, 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler özelinde iletişim altyapısının çökmesi ve alternatif sistemlerin devreye alınamaması, afet müdahale koordinasyonunu ciddi şekilde aksatmıştır. Bilgi akışının sekteye uğramasına ve operasyonların hem karar alma hem de uygulama aşamasında gecikmelere neden olmuştur. Özellikle ilk 72 saatte iletişim altyapısının işlevsiz kalması, müdahalelerin organize edilememesine ve zamanın etkin yönetilememesine sebep olmuştur.

Afet yönetimi süreçlerinde bilgi paylaşımı, etkili koordinasyonun temel bileşenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bahadori ve diğerleri (2015), bilginin afet öncesinde, sırasında ve sonrasında görev yapan uzmanlar için hayati önemde olduğunu belirtmekte; olayın zamanı, maliyeti ve gerekli adımlar gibi kritik konularda kurumlar arası özel bilgilerin paylaşılmasının, ortak hedeflere ulaşmak aısından zorunlu olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Scotter ve diğerleri (2012) de afet müdahale kuruluşlarının, mekânsal, zamansal ve görevsel aıdan dinamik bir ortamda faaliyet gösterdiğini; bu nedenle yalnızca kendi görevlerini yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda kaynakların durumu, ihtiyaçlar ve değişen koşullarla ilgili diğer kuruluşlarla da sürekli bilgi alışverişinde bulunmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu bilgi akışı, müdahale önceliklerinin ve kaynak tahsislerinin güncellenmesini mümkün kılmaktadır. Raungratanaamporn ve diğerleri (2014) tarafından yürütölen çalışmada da koordinasyonu etkileyen en temel sorunlardan birinin bilgi paylaşımındaki yetersizlik olduğu ortaya konmuştur. Bilgi paylaşımındaki eksiklik, yalnızca kurumlar arası iş birliğini değil, aynı

zamanda müdahale hızını da doğrudan etkilemektedir. Nitekim Tierney ve Goltz (1997), doğru ve hızlı bilgiye ulaşılamamasının müdahaleyi geciktirdiğini; Jahanian ve diğerleri (2019) ise, afet yönetiminde doğru bilginin, doğru kişilere zamanında ulaştırılmasının hem sonuçları iyileştirdiğini hem de hayat kurtarabileceğini vurgulamaktadır. Çalışmamızda, bilgi yönetimi ve paylaşım süreçlerinin afet müdahale koordinasyonundaki kritik rolü açık biçimde ortaya çıkmıştır. 2023 Kahramanmaraş depremleri sırasında bilginin zamanında, doğru ve doğrulanmış bir şekilde ilgili birimlere iletilmemesinin hem müdahale sürecini yavaşlattığını hem de kaynak yönetimi ve görev dağılımı gibi hayati konularda ciddi karar alma sorunlarına neden olduğunu göstermektedir. Özellikle sahadan gelen bilgilerin hiyerarşik iletişim zincirinde süzülerek iletilmesi, bu zincirde kopukluklar yaşanması, yanlış veya teyitsiz ihbarların sahaya yanlış ekip yönlendirilmesine neden olması, bilgi şeffaflığının sağlanamaması ve geribildirim mekanizmalarının yetersiz kalması, operasyonel etkinliği zayıflatmıştır. Afet yönetimi süreçlerinde bilgi akışının etkin biçimde sağlanması yalnızca iletişimsel bir zorunluluk değil, müdahale süreçlerinde aksaklıklar yaşanmaması için önemli bir kriterdir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma verilerinin analizi sonucunda afet yönetimi sistemindeki kurumsal yapılar ve bürokratik işleyiş, insan kaynağı ve ekip yönetimi, kurumlar arası yönetim dinamikleri, kaynak yönetimi ve lojistik, karar sistemleri ve liderlik, olay yeri güvenliği ve risk yönetimi, iletişim ve bilgi akışı olmak üzere 7 ana tema 22 alt tema kaynaklı ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışma sonuçları kriz yönetimi modellerinde merkeziyetçi yapının getirdiği koordinasyon sorunlarının azaltılması için çok boyutlu, yerel aktörleri yetkilendiren, yatay örgütlenme temelli, etik, katılımcı, esnek ve iş birliğine dayalı yönetim modellerine geçilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda afet koordinasyon süreçlerinin iyileştirilmesi için kayıt ve raporlama kaynaklı sorunların çözümünde; raporlama süreçlerinin standardize edilmesi, katılımcı ve esnek bir bilgi paylaşım aracı olarak tasarlanması ve operasyonları destekleyici hale getirilmesi için karar destek sisteminin bir parçası olarak yapılandırılması önerilmektedir. Merkeziyetçi yapılar da karar alıcıların afet bölgesi ile fiziksel-sosyal bağlarının zayıflığı durumsal farkındalıklarının düşük olmasına yol açmakta bu da yönetsel etkinlik açısından kritik önem taşıyan koordinasyon süreçlerini sekteye uğratmaktadır. Bu anlamda yüksek belirsizlik içeren afet durumlarında uygulanacak kriz yönetimi modellerinde merkeziyetçi yapının getirdiği koordinasyon sorunlarının azaltılması için çok boyutlu, yerel aktörleri yetkilendiren, yatay örgütlenme temelli, esnek ve iş birliğine dayalı yönetim modellerine geçilmesi önerilmektedir.

Afet koordinasyonu için zaman yönetimi kavramı stratejik, etik ve toplumsal bir mesele olduğundan müdahale faaliyetlerinde Bilgi Yönetimi İlkeleri kullanılarak bilgiye zamanında erişimin garanti altına alınması ve karar alma ve yönlendirme süreçlerinin hızlandırılması için Türkiye'deki afet yönetim sistemlerinin daha esnek, ademi-merkeziyetçi ve iş birliğine dayalı olarak reforme edilmesi önerilmektedir. Afet planlarının sahada uygulanabilirliğini artırmak adına ise kurum ve sektörlerle verilen rollerin açıkça tanımlanması ve uygun kanallarla ilgili kişilere bildirilmesi, gerçekçi senaryolarla desteklenen masa başı, işlevsel ve tam ölçekli tatbikatlarla pratik yapılması önerilmektedir.

Personel ile ilişkili sorunlardan kaynaklanan koordinasyon aksaklıklarının önlenmesi için bölgede görevlendirilecek personelin belirlenmesinde teknik yeterlilik, kriz yönetimi bilgisi, iletişim becerisi ve psikolojik dayanıklılık gibi faktörleri içeren çok boyutlu bir seçim çerçevesinin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca çözümlerin

sürdürülebilirliğini artırmak ve uygulanmasını kolaylaştırmak adına yetki-personel tanımını içeren dinamik bir yetki matrisi geliştirilmesi önerilmektedir.

Afet koordinasyonun görev alacak personeller için saha koordinatörlüğü eğitimi, tahliye sorumlusu gibi görev bazlı modüler eğitimler hazırlanıp uygulanması, kurum içi ve kurumlar arası bilgi ve deneyim paylaşımını destekleyen dijital platformlar oluşturulması, tatbikat ve simülasyonlarda sanal gerçeklik destekli uygulamaların yaygınlaştırılması ve kurumsal öğrenme süreçlerinin standardizasyonu için akreditasyon sistemlerine dayalı ve süreklilik arz eden eğitim programları yürütülmesi önerilmektedir. Afet koordinasyonu için ana insan gücünü oluşturan görevli personelin psikolojik iyi oluşunu dayanıklılığını ve motivasyonunun sürdürülebilirliğini sağlamak için ise katılımcıların da belirttiği gibi dönüşümlü çalışma sisteminin işler hâle getirilmesi, ast-üst iletişimin güçlendirilmesi, karar süreçlerinde katılımın artırılması ve psikolojik ilk yardım mekanizmalarının oluşturulması önerilmektedir.

Gönüllülük sisteminin salt sayısal genişlemeden ziyade, görev tanımı, fiziksel yeterlilik, psikolojik hazırlık ve görev odaklı eğitimler ile yapılandırılması gerekmektedir. Bu anlamda afet müdahale süreçlerinde gönüllü gücünden etkili bir şekilde faydalanabilmek için gönüllü seçim kriterlerinin detaylandırılması, alana oryantasyon için eğitimler planlanması, ekip içinden gönüllü koordinatörlerinin seçimi, gönüllü geri çekilme protokollerinin hazırlanması, temel etik hususlar ve kurallar için gönüllü mevzuatları oluşturulması ve sürecin çok katmanlı gönüllü yönetim modelleri ile desteklenmesi önerilmektedir.

Afet yönetim süreçlerinde rekabet düzeyini minimize etmek, birlikte çalışma kültürünü güçlendirmek ve çatışma yönetimini daha etkin hale getirmek adına ortak operasyon planları geliştirilmesi, ortak etik kodlarla süreci netleştirerek ortak aidiyet hissi oluşturulması, alanda görevli ekipler bağımsız izleme raporlarının hazırlanması ve protokollerde görev tanımları ve yetki sınırları netleştirilerek bir görev yönetim sistemi kurulması önerilmektedir.

Afet durumlarında iş birliğinin daha sürdürülebilir, kapsamlı ve uygulanabilir hale getirilebilmesi için sahada ortak hedeflerde birleşen paydaşların ortak eğitimlere, birlikte çalışabilirlik mekanizmalarına ve entegre koordinasyon sistemlerine ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Bu anlamda afet müdahalesi bağlamında iş birliği süreçlerinin prosedüre, iletişime ve örgütsel yetkinliğe dayalı olarak yeniden tasarlanması önerilmektedir.

Katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular hızlı ihtiyaç artışı gibi durumlarla karakterize afet ortamlarında malzeme tedarik ve dağıtım süreçlerinin koordineli, esnek ve ihtiyaç temelli bir yapıda yürütülmesinin önemine işaret etmektedir. Ayrıca

kaynakların verimsiz kullanımı, yönetsel dağınıklık ve kaynak israfı gibi malzeme tedariki ve dağıtımında yaşanan sorunların önüne geçmek ve satın alma, bağış gibi malzeme ve kaynak akışını yönetmek için dinamik envanter planlaması, tedarik senaryoları hazırlanması ve önceliklendirme kriterleri belirlenmesi önerilmektedir.

İmkân ve kaynaklara erişim ile kaynakların sahaya ulaştırılmasının kolaylaştırılması için zaman ve kaynak israfına neden olan “deneme-yanılma” yöntemleri yerine daha güvenli bilgi paylaşım mekanizmaları oluşturulması ve taktik planlar hazırlanması önem arz etmektedir. Ek olarak ulaşım kolaylığı ve nakliye güvenliğinin sağlanması için CBS ile alternatif güzergahların belirlenmesi, ulaşım senaryolarının hazırlanması ve özellikle hava, deniz ve demiryolu gibi alternatiflerin değerlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıca enerji sürekliliğinin sağlanması için yeni nesil temiz enerji kaynaklarının ve bölgesel yakıt rezervlerinin afet planlarına dahil edilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Yardım sevkinde yüksek standartlara sahip insani yardım güvenlik protokolleri benimsenmeli ve yerel halkın desteğı ile güvenlik komiteleri oluşturulmalıdır. Drone ve İHA’lar gibi yeni nesil teknolojilerin lojistik süreçlerde kullanımının değerlendirilmesi önerilmektedir.

Çalışmada koordinasyon süreçlerinin etkili şekilde yürütülmesinde afet lojistiğinin başarısı sıklıkla ele alınmış kaynak ve ihtiyaca ilişkin veri doğrulama, optimizasyon sistemleri, standart operasyon prosedürleri, denetim ve geri bildirim mekanizmalarının önemine değinilmiştir. Bu bağlamda afet lojistiğı özelinde yaşanan aksaklıkların önüne geçmek ve sistemi daha işlevsel hale getirmek adına dinamik bir ihtiyaç ve stok takip sisteminin kurulması, ulaşım modellemesi ve nicel temelli karar destek sistemlerinin kullanılması önerilmektedir.

Çalışma sonuçları afet yönetiminde liderlik rolü üstlenmesi beklenen kişilerin bağlamsal farkındalığa sahip, belirsizlik ortamında karar alabilen, yeterli bilgi, deneyime sahip bireyler olmasının müdahale süreçlerinin etkin, verimli ve koordineli bir şekilde yürütülmesi açısından önem arz ettiğini göstermektedir. Ayrıca lider pozisyonundaki kişilerin komuta yeteneklerinin yanında empati, açık fikirlilik, inisiyatif alma, motivasyon ve stres yönetimi anlamında becerilerinin güçlü olması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Veri analizi ile belirlenen sorunların çözümü için afet yönetimi süreçlerinde liderlik rolü üstlenecek kişilerin teorik ve uygulamalı eğitimlerle desteklenerek sertifikasyon süreçlerine tabi tutulması, zorunlu ve sürekli hizmet içi eğitimler gerçekleştirilmesi, tatbikatlarda operatif personelle birlikte tüm yöneticilerin aktif rol alması sağlanmalıdır. Ayrıca liderin niteliksel iyileşmesinin yanında karar alma

mekanizmalarında esnekliğin sağlanması için kriz dönemlerinde hiyerarşinin sadeleştirilmesi ve yetki devri protokolleri oluşturulması önerilmektedir.

Afet koordinasyonunda teknoloji kaynaklı sorunlar sistemsel dönüşümlere ihtiyaç olduğunu ortaya koymakta proaktif ve teknoloji tabanlı yönetim sistemlerinin gerekliliğine işaret etmektedir. Bu bağlamda personel özelinde tüm kurumlar için dijital sistem eğitimleri ve simülasyonları gerçekleştirilmeli ve afetlerden sonra etkinlik değerlendirmesi yapılarak personelin önerileriyle revizyonlar gerçekleştirilmelidir. Ayrıca kurumlara ait teknolojik ekipman envanteri oluşturularak afet riski yüksek bölgeler için iş yükünü azaltacak akıllı cihazlar yatırım önceliğine alınmalı ve uydu destekli ve telsiz sistemlerine entegre uygulamalar ile yazılı, görsel ve işitsel veri akışı desteklemelidir.

Afet yönetimi alanında gelişen dünyaya ve küresel dönüşüme uyum sağlamak adına toplumsal cinsiyete duyarlı müdahale modüllerinin hazırlanması, koordinasyon ekiplerinde kadın personel temsilinin zorunlu hale getirilmesi ve erkek egemen kadrolaşma yerine dengenin sağlanması önerilmektedir. Etik bir yönetim yaklaşımının işlevselliğini garantilemek adına STK'lar için hazırlanan akreditasyon sisteminin gözden geçirilmesi, ulusal etik davranış kodlarının yaygınlaştırılması, yardım faaliyetlerinde görünürlüğün sınırlandırılması ve etik değerlendirme kurullarının kurulması fayda sağlayacaktır. Ayrıca afet gibi siyaset üstü durumlar için bilimsel raporları dikkate almanın zorunlu hale getirilmesi, bölgesel kültürel ve dini hassasiyetleri içeren rehberlerin hazırlanması ve mesleki güvence sağlanması etik yönetim, şeffaflık, katılımcılık ve toplumsal adalet adına fayda sağlayacaktır.

Çalışma kapsamında katılımcılar tarafından en sık bahsedilen ikincil tehdidin artçı sarsıntılar olduğu belirlenmiştir. Bu durum temelde afet müdahale planlamasında önleyici güvenlik protokollerinin benimsenmesini, koordinasyon merkezi olarak belirlenen yapıların hasarlı olması durumunda çadır-konteyner-tır vb. alternatiflerin düşünülmesini ve koordinasyon merkezlerinde görev alacak personelin bu tür ikincil afetlere karşı hazırlık düzeylerinin artırılmasını gerekli kılmaktadır.

Araştırma verileri müdahale süreçlerinin sürdürülebilirliği için güvenliğin vazgeçilmez bir unsur olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca afet yönetiminde güvenlik prosedürlerinin ekipman, personel ve gönüllü güvenliği ve toplumsal etkileşimi içerecek şekilde çok boyutlu, sistematik ve zamana duyarlı bir şekilde ele alınması gerektiğini göstermiştir. Bu bağlamda afet alanına hızlı konuşlanabilecek güvenlik ekiplerinin oluşturulması, kontrollü erişim bölgeleri belirlenmesi, depolar ve dağıtım alanları için görsel izleme sistemleri gibi ek güvenlik önlemlerinin planlanması ve afet durumlarında

kullanılmak üzere kriz protokolleri hazırlanması önerilmektedir. Ayrıca mevcut güvenlik güçlerine entegre yerel gönüllülerden oluşan toplum temelli güvenlik ekiplerinin oluşturulması ve her disiplinin kendi uzmanlık alanında hizmet vermesi sağlanmalıdır.

Araştırma verileri, afet yönetimi süreçlerinde iletişim yetersizliğinin başta koordinasyon olmak üzere karar alma süreçleri, psikolojik dayanıklılık ve operasyon verimliliğini ciddi şekilde etkilediğini göstermektedir. Bu anlamda afet iletişimde yaşanan aksaklıkların çözümü için iletişim protokollerinin geliştirilmesi, yönetim ve saha personelleri ile gönüllülere afet iletişimi eğitimleri verilmesi, ortak terminoloji kullanımının yaygınlaştırılması için standart bir kılavuz hazırlanması önerilmektedir.

Çalışma verileri kriz anlarında çalışabilecek iletişim altyapısını güçlendiren alternatif iletişim sistemlerinin (uydu telefonları, telsiz sistemleri, drone, mobil baz istasyonları, vatandaş iletişimi, ortak veri havuzları) kurulması ve yaygınlaştırılmasının kritik önemde olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda afet iletişimde yaşanan sorunların çözümünde ortak telsiz protokolü ve frekans sistemlerinin kurulması ve eğitilmiş kullanıcı ağının genişletilmesi ve güvenli veri akışını sağlayacak dijital kriz iletişim platformlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Afet durumlarında karar alma sisteminin ve koordinasyon sürekliliğinin temelini oluşturan iletişim altyapısı çok boyutlu, esnek ve birlikte çalışabilirliğe izin veren şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.

Çalışma bulguları halihazırda bilgi yönetimi için kullanılan sistemlerin, bilgiyi doğrulama, dağıtma ve karar süreçlerine entegre etmede yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu anlamda afet yönetiminde bilgi akışının güvenilir, erişilebilir ve analiz edilebilir biçimde yapılandırılması, karar vericilerin bilgi yönetim sistemlerinde güncellemeye gitmesi, ihbar filtreleme sistemlerinin geliştirilmesi ve kriz masasındaki tüm birimlerin aynı platformdan bilgiye eşzamanlı erişiminin sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbasi, A., ve Kapucu, N. (2016). A longitudinal study of evolving networks in response to natural disaster. *Computational and Mathematical Organization Theory*, 22, 47–70.
- AFAD. (2023a). Basın Bülteni: Kahramanmaraş-Pazarcık'ta Meydana Gelen Deprem Hk. – 9. Erişim Adresi: <https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hk-basin-bulteni-9>. Erişim Tarihi: 02.11.2024.
- AFAD. (2023). Kahramanmaraş depremleri: Ön değerlendirme raporu. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Akhtar, P., Marr, N., ve Garnevskaya, E. (2012). Coordination in humanitarian relief chains: Chain coordinators. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 2(1), 85–103.
- Aldrich, D. P. (2019). Challenges to coordination: Understanding intergovernmental friction during disasters. *International Journal of Disaster Risk Science*, 10, 306–316.
- Alexander, D. E. (2015). *Disaster and emergency planning for preparedness, response, and recovery*. Oxford University Press.
- Alkayis, M. H., Karslioglu A. ve Onur M. İ. (2022). Muğla İli Menteşe Yöresi Orman Yangını Risk Potansiyeli Haritasının Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Belirlenmesi. *Geomatik Dergisi*, 7 (1), 10- 16.
- Andres, H. P., ve Zmud, R. W. (2002). A contingency approach to software project coordination. *Journal of Management Information Systems*, 18 (3), 41–70.
- Arnold, J. A., Arad, S., Rhoades, J. A., ve Drasgow, F. (2000). The empowering leadership questionnaire: the construction and validation of a new scale for measuring leader behaviors. *Journal of Organizational Behavior*, 21(3), 249–69.
- Ata, N. S. (2023). Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremlerinin kriz yönetimi bağlamında değerlendirilmesi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 7(Özel Sayı), 59–77.
- Aydın, N. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Aydınbaş, G. (2023). Sosyoekonomik boyutuyla Türkiye’de depremler üzerine bir inceleme: Kahramanmaraş depremi örneği. In Sosyal Bilimlere Çok Yönlü Yaklaşımlar: Tarih, Turizm, Eğitim, Ekonomi, Siyaset ve İletişim (ss. 177–212).

- Avcıl, S. (2024). Geçmiş Deprem Tecrübelerine Dayanılarak Sunulması Gereken Sağlık Hizmetlerinin Yeniden Organizasyonu Yaklaşımı. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(Özel Sayı), 120-134.
- Bae, Y., Joo, Y. M., ve Won, S. Y. (2016). Decentralization and collaborative disaster governance: Evidence from South Korea. *Habitat international*, 52, 50-56.
- Bahadori, M., Khankeh, H. R., Zaboli, R., ve Malmir, I. (2015). Coordination in disaster: A narrative review. *International Journal of Medical Reviews*, 2(2), 273–281.
- Bahadori, M., Khankeh, H. R., Zaboli, R., Ravangard, R., ve Malmir, I. (2017). Barriers to and facilitators of inter-organizational coordination in response to disasters: A grounded theory approach. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 11(3), 318–325.
- Balcık, B., Beamon, B. M., Krejci, C. C., Muramatsu, K. M., ve Ramirez, M. (2010). Coordination in humanitarian relief chains: Practices, challenges and opportunities. *International Journal of Production Economics*, 126(1), 22–34.
- Başaran, Y. K. (2024). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *The Journal of Academic Social Science*, 47(47), 480-495.
- Bennett, J., Bertrand, W., Harkin, C., Samarasinghe, S., & Wickramatillake, H. (2006). *Coordination of international humanitarian assistance in tsunami-affected countries*. London: Tsunami Evaluation Coalition.
- Bhandari, D., Neupane, S., Hayes, P., Regmi, B., ve Marker, P. (2020). Disaster risk reduction and management in Nepal: Delineation of roles and responsibilities. *Kathmandu: Oxford Policy Management*.
- Biernacki, P., ve Waldorf, D. (1981). Snowball sampling: Problems and techniques of chain referral sampling. *Sociological methods & research*. 10(2):141-63.
- Bouraoui, D., ve Lizarralde, G. (2013). Centralized decision making, users' participation and satisfaction in post-disaster reconstruction: The case of Tunisia. *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*, 4(2), 145-167.
- Brugh, W., Sorokin, G., & Bar-Yam, Y. (2013). Combining Distributed and Centralized Systems in Disaster Response.
- Bruijn, H. D. (2006). One fight, one team: the 9/11 commission report on intelligence, fragmentation and information. *Public Administration*, 84(2), 267-287.
- Buckle, P. (2001). Community based management: A new approach to managing disasters. RMIT University, Melbourne.
- Blanchard, B.W. (2008). Guide to Emergency Management and Related Terms, Definitions, Concepts, Acronyms, Organizations, Programs, Guidance, Executive

- Orders & Legislation: A Tutorial on Emergency Management, Broadly Defined, Past and Present; Department of Homeland Security: Washington, DC, USA.
- Carter, N. W. (2008). Disaster management: A disaster manager's handbook. Mandaluyong City, Philippines: Asian Development Bank.
- Chen, L. C., Liu, Y. C., ve Chan, K. C. (2006). Integrated community-based disaster management program in Taiwan: a case study of Shang-An village. *Natural Hazards*, 37, 209–223.
- Chen, R., Sharman, R., Rao, H. R., ve Upadhyaya, S. J. (2008). Coordination in emergency response management. *Communications of the ACM*, 51(5), 66–73.
- Chen, W., Zhang, H., Comfort, L. K., ve Tao, Z. (2020). Exploring complex adaptive networks in the aftermath of the 2008 Wenchuan earthquake in China. *Safety Science*, 125, 104607.
- Christensen, T., ve Ma, L. (2020). Coordination structures and mechanisms for crisis management in China: Challenges of complexity. *Public Organization Review*, 20(1), 19-36.
- Christensen, T., Danielsen, O. A., Laegreid, P., ve Rykkja, L. H. (2016). Comparing coordination structures for crisis management in six countries. *Public Administration*, 94(2), 316-332.
- Christoplos, I. (2006) *Links between relief, rehabilitation and development in the tsunami response*. Tsunami Evaluation Coalition, London.
- Chuang, S., ve Ho, H. Y. (2021). Taiwan's experience in disaster coordination. *Natural Hazards Review*, 22(1), 04020047.
- Comfort, L. K. (2007). Crisis management in hindsight: Cognition, communication, coordination, and control. *Public administration review*, 67, 189-197.
- Çağlar, T. (2020). Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi. (Ed. M. Yaman, ve E. Çakır), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Demirbilek, Ö. (2023). Büyük Kahramanmaraş depremi sonrası afet yönetimi sürecinin değerlendirilmesi ve gelecek için çözüm önerileri. In Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası için Akademik Öneriler (pp. 183-193). Özgür Yayın Dağıtım Ltd. Şti..
- Demirkaya, Y. (2023). Kamu Yönetiminde Koordinasyon Zorluğu. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 7(2), 98–103.
- Drabek, T. E. (2007). *Community processes: Coordination*. In *Handbook of Disaster Research* (pp. 217–233). New York, NY: Springer.

- Duman, O., ve Gökğöz, B. (2018). Türkiye’de ve Dünyada Afet Veritabanları, *SETSCI Conference Indexing System*, 3, 556-561.
- Edmondson, A. C. (2012). *Teaming: How organizations learn, innovate, and compete in the knowledge economy*. John Wiley & Sons.
- Ekşi, A., ve Çelikli, S. (2016). Kitleli olaylarda olay yeri yönetim sisteminin kamu yönetiminde koordinasyon açısından değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 105–118.
- Eldridge, D., ve Tenkate, T. D. (2006). The role of environmental health in disaster management: an overview and review of barriers and facilitators for action. *Reviews on environmental health*, 21(4), 281-294.
- Erkal, T., ve Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147–164.
- Eyre, A., Fertel, N., Fisher, J. M., Gunn, S. W., Hampton, D., Lederman, B., ... & Yamamoto, Y. (2001). Disaster coordination and management: summary and action plans. *Prehospital and disaster medicine*, 16(1), 22-25.
- Gaillard, J. C. (2010). Vulnerability, capacity and resilience: perspectives for climate and development policy. *J Int Dev* 22(2):218–232.
- Gao, H., Wang, X., Barbier, G., ve Liu, H. (2011). Promoting coordination for disaster relief—from crowdsourcing to coordination. In *Social Computing, Behavioral-Cultural Modeling and Prediction: 4th International Conference* (pp. 197–204). Springer.
- Gauthier, D. (1975). Coordination. *Dialogue: Canadian Philosophical Review/Revue canadienne de philosophie*, 14(2), 195-221.
- Grady, A., Gersonius, B., ve Makarigakis, A. (2016). Taking stock of decentralized disaster risk reduction in Indonesia. *Natural Hazards Earth System Sciences*, 16, 2145–2157.
- Guest, G., Bunce, A., ve Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods*, 18(1), 59-82.
- Hançer, Z. Y. (2009). Sürdürülebilir Afet Yönetimi ve Kadın (Uzmanlık tezi). T.C. İçişleri Bakanlığı, Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Hashemipour, M., Stuban, S. M., ve Dever, J. R. (2017). A community-based disaster coordination framework for effective disaster preparedness and response. *Australian Journal of Emergency Management*, 32(2), 41-46.

- Hemingway, R., ve Gunawan, O. (2018). The natural hazards partnership: A public-sector collaboration across the UK for natural hazard disaster risk reduction. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 27, 499–511.
- Herdem, K. (2011). 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Türkiye’deki Kriz Yönetimi Anlayışı Üzerinde Oluşturduğu Değişiklikler. *Amme İdaresi Dergisi*, 44(2), 147-166.
- Hossain, L., ve Kutti, M. (2010). Disaster response preparedness coordination through social networks. *Disasters*, 34(3), 755–786.
- Höl, H., ve Tarhan, Ç. (2024). Afet Sonrası Etkin Müdahale için CBS Tabanlı Yönetim Sistemi Önerisi. *Resilience*, 8(1), 57-71.
- Hu, X., Naim, K., Jia, S., ve Zhengwei, Z. (2021). Disaster policy and emergency management reforms in China: From Wenchuan earthquake to Jiuzhaigou earthquake. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 52, 101964.
- Hussain, E., Kalaycıoğlu, S., Milliner, C. W., ve Çakır, Z. (2023). Preconditioning the 2023 Kahramanmaraş (Türkiye) earthquake disaster. *Nature Reviews Earth & Environment*, 4(5), 287–289.
- Jahanian, M., Hasegawa, T., Kawabe, Y., Koizumi, Y., Magdy, A., Nishigaki, M., ... ve Ramakrishnan, K. K. (2019, December). Direct: Disaster response coordination with trusted volunteers. In *2019 International Conference on Information and Communication Technologies for Disaster Management (ICT-DM)* (pp. 1-8). IEEE.
- Jahangiri, K., Izadkhah, Y. O., ve Jamaledin Tabibi, S. (2011). A comparative study on community-based disaster management in selected countries and designing a model for Iran. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 20(1), 82–94.
- Janssen, M., ve van der Voort, H. (2020). Agile and Adaptive Governance in Crisis Response: Lessons from the Covid-19 Pandemic. *International Journal of Information Management*, 55.
- Jeeven, K. C. (2022). Search and rescue capacity building of Nepal’s security forces for effective response. *Journal of APF Command and Staff College*, 5(1), 50-70.
- Joffe, H. (2011). Thematic analysis. In D. Harper & A. R. Thompson (Eds.), *Qualitative research methods in mental health and psychotherapy: A guide for students and practitioners* (ss. 209–223). Wiley.

- Joshi, A., ve Aoki, M. (2014). The role of social capital and public policy in disaster recovery: A case study of Tamil Nadu state, India. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 7, 100–108.
- Jungwon, Y., ve Louise, K. C. (2017). An expected event but unprecedented damage: Structure and gaps of large-scale response coordination of the 2011 Thailand floods. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 26(4), 458-470.
- Kabra, G., ve Ramesh, A. (2015). Analyzing drivers and barriers of coordination in humanitarian supply chain management under fuzzy environment. *Benchmarking: An International Journal*, 22(4), 559–587.
- Kadıoğlu, M. (2008). *Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri*. In Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri (pp. xx–xx). JICA Türkiye Ofisi Yayınları No: 2.
- Kapucu, N. (2005). Interorganizational coordination in dynamic context: Networks in emergency response management. *Connections*, 26(2), 33-48.
- Kapucu, N. (2008). Collaborative emergency management: better community organising, better public preparedness and response. *Disasters*, 32(2), 239-262.
- Karaman, Z. T. (2017). Afet yönetimine giriş ve Türkiye’de örgütlenme. *Bütünleşik Afet Yönetimi* (Ed. Zerrin Toprak Karaman, Asuman Altay), Birleşik Matbaacılık, İzmir, 1-39.
- Karahisar, T. (2016). Olası Bir Depremde Koordinasyonun Sağlanması Ve Sosyal Medyanın Rolü. *Beykoz Akademi Dergisi*, 4(2), 43-64.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (8. Basım). Ankara: Nobel Yayın.
- Kaşoğlu, A. M. (1994). İşletme yönetiminde koordinasyonun önemi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kaynak, R., ve Tuğer, A. T. (2014). Coordination and collaboration functions of disaster coordination centers for humanitarian logistics. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 109, 432–437.
- Klein, G. A., Feltovich, P. J., Bradshaw, J. M., ve Woods, D. D. (2005). Common ground and coordination in joint activity. In *Organizational Simulation* (pp. 139–184). Hoboken, NJ: Wiley-Interscience.
- Knodt, M., Fraune, C., ve Engel, A. (2022). Local governance of critical infrastructure resilience: Types of coordination in German cities. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 30(3), 307-316.
- Knott, P., ve Thnarudee, C. (2022). Strategic planning as inter-unit coordination: An in depth case study in Thailand. *Asia Pacific Journal of Management*, 39(1), 201-224.

- Kolcu, V. K. (2024). *6 Şubat Kahramanmaraş depremlerine müdahale eden yabancı ekipler ile ilgili halkın düşünceleri ve deneyimleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Köseoğlu, A. M., ve Yıldırım, H. (2015). Afet Lojistiğine Bağlı Afet Yönetimi Sorunlarının Siyasi Etkileri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 199-224.
- Kümbetoğlu, B. (2019). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Mahmud, A., Mohammad, Z., & Abdullah, K. A. (2020). Leadership in disaster management: Theory versus reality. *Journal of Clinical and Health Sciences*, 5(1), 4-11.
- Malla, S. B., Dahal, R. K., ve Hasegawa, S. (2021). Law Enforcement Agencies in Disaster Response in Nepal: Analyzing the Competency of the Nepal Police and the Armed Police Force. *Land Science*, 3(1), p1-p1.
- Malone, T. W., ve Crowston, K. (1994). The interdisciplinary study of coordination. *ACM Computing Surveys*, 26(1), 87–119.
- McEntire, D. A. (2002). Coordinating multi-organisational responses to disaster: Lessons from the march 28, 2000, Fort Worth tornado. *Disaster Prevention and Management*, 11(5), 369–379.
- Memiş, L., ve Babaoğlu, C. (2020). Acil Durum Ve Afet Yönetiminde Süreç Yaklaşımı Ve Teknoloji. *Omer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4).
- Miller, H. E., Engemann, K. J., ve Yage, R. R. (2006). Disaster planning and management. *Communications of the IIMA*, 6(2), 4.
- Mishra, B. K., ve Dahal, K. (2024). Collaborative Framework with Shared Responsibility for Relief Management in Disaster Scenarios. Erişim Adresi: <https://arxiv.org/abs/2406.10572>. Erişim Tarihi: 20.02.2025.
- Morris, J. C., Morris, E. D., & Jones, D. M. (2007). Reaching for the philosopher's stone: Contingent coordination and the military's response to Hurricane Katrina. *Public administration review*, 67, 94-106.
- Morton, M., ve Levy, J. L. (2011). Challenges in disaster data collection during recent disasters. *Prehospital and Disaster Medicine*, 26(3), 196-201.
- Mubah, A. S. (2013). Government and NGOs collaboration in disaster governance: The Indonesian experience. *Global & Policy*, 1(1), 1–10.

- Ng, E. C. W., Chan, S. M., & Hui, C. H. (2012). Personnel psychology for disaster response and recovery. In S. Carr, & M. MacLachlan (Eds.), *Humanitarian work psychology* (ss. 225-246). London: Palgrave Macmillan UK.
- Nolte, I. M., Martin, E. C., ve Boenigk, S. (2012). Cross-sectoral coordination of disaster relief. *Public Management Review*, 14(6), 707–730.
- Ochoa, S. F., Neyem, A., Pino, J. A., ve Borges, M. R. (2007). Supporting group decision making and coordination in urban disasters relief. *Journal of Decision Systems*, 16(2), 143-172.
- Opdyke, A., Lepropre, F., Javernick-Will, A., ve Koschmann, M. (2017). Inter-organizational resource coordination in post-disaster infrastructure recovery. *Construction Management and Economics*, 35(8–9), 514–530.
- Özdemir, A. (2023). Afet yönetiminde belediyelerin rolü. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 828-839.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özer, M. (2023). Education Policy Actions by the Ministry of National Education after the Earthquake Disaster on February 6, 2023 in Türkiye. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 12(2). 1-14.
- Özgen, Z., & Bal, C. G. (2023). Kriz yönetimi ve afetler: Elazığ depreminden yansımalar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 854-878.
- Özkaynar, G. K. (2023). Afet Döneminde Yönetim Fonksiyonlarının Uygulanma Sürecine Yönelik Bir Araştırma: Kahramanmaraş Depremi Özelinde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 5(2), 105-127.
- Pandey, B. H., ve Okazaki, K. (2005). Community-based disaster management: Empowering communities to cope with disaster risks. *Regional Development Dialogue*, 26(2), 52.
- Polatoğlu, A. (1985). İl Yönetiminde Eşgüdüm Sorunu ve Yeni Bir Yönetim Modeli. *Amme İdaresi Dergisi*, 27–40.
- Preece, G., Shaw, D., ve Hayashi, H. (2013). Using the Viable System Model (VSM) to structure information processing complexity in disaster response. *European Journal of Operational Research*, 224(1), 209-218.
- Prizzia, R. (2008). *The role of coordination in disaster management*. *Disaster Management Handbook* Pinkowski, J. (Ed.). 75-98. CRC press. USA.

- Quarantelli, E. L. (1997). Ten criteria for evaluating the management of community disasters. *Disasters*, 21(1), 39–56.
- Rabiee, A., Ardalan, A., ve Poorhoseini, S. (2013). Assessment of coordination among lead agencies of natural disasters management in Iran. *Hakim Research Journal*, 16(2), 107–117.
- Raju, E., ve Becker, P. (2013). Multi-organisational coordination for disaster recovery: The story of post-tsunami Tamil Nadu, India. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 4, 82-91.
- Raungratanaamporn, I. S., Pakdeeburee, P., Kamiko, A., ve Denpaiboon, C. (2014). Government-communities collaboration in disaster management activity: Investigation in the current flood disaster management policy in Thailand. *Procedia Environmental Sciences*, 20, 658-667.
- Riger, S., ve Sigurvinsdottir, R. (2016). Thematic analysis. Handbook of methodological approaches to community-based research: Qualitative, quantitative, and mixed methods, 33-41.
- Sapountzaki, K., Wanczura, S., Casertano, G., Greiving, S., Xanthopoulos, G., ve Ferrara, F. F. (2011). Disconnected policies and actors and the missing role of spatial planning throughout the risk management cycle. *Natural Hazards*, 59, 1445-1474.
- Sarcevic, A., Palen, L., White, J., Starbird, K., Bagdouri, M., ve Anderson, K. (2012, February). Beacons of hope in decentralized coordination: Learning from on-the-ground medical twitterers during the 2010 Haiti earthquake. In Proceedings of the ACM 2012 Conference on Computer Supported Cooperative Work (pp. 47–56).
- Sarı, B., ve Özer, Y. E. (2024). Coordination analysis in disaster management: A qualitative approach in Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 100, 104168.
- Saunders, M., Lewis, P., ve Thornhill, A. (2018). Saturation in qualitative research: Exploring its conceptualization and operationalization. *Qualitative Research*, 18(4), 523–545.
- Scotter, J. R. V., Pawlowski, S. D., ve Cu, T. D. (2012). An examination of interdependencies among major barriers to coordination in disaster response. *International Journal of Emergency Management*, 8(4), 281–307.
- Shaw, R., ve Goda, K. (2004). From disaster to sustainable civil society: the Kobe experience. *Disasters*, 28(1), 16-40.
- Shimizu, M., ve Clark, A. (2015). Interconnected risks, cascading disasters and disaster management policy: A gap analysis. *GRF Davos Planet@Risk*, 3(2), 260-270.

- Şahin, A. U. (2021). Afet yönetimini küresel düşünmek. *TESAM Akademi Dergisi*, 8(2), 237-262.
- Şengün, H., ve Küçükşen, M. (2019). Afet yönetimi eğitimi niçin gerekli?. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(46), 193-211.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023, 17 Mart). 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu [Elektronik rapor]. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> (Erişim tarihi: 02.11.2024)
- Tarhan, Ç., ve Partigöç, N. S. (2021). Web Tabanlı CBS Uygulamalarının Afet Riski Azaltmadaki Rolü. *Resilience*, 5(2), 265-279.
- Tao, Z., ve Zhang, H. (2020). Partnering strategies of organizational networks in complex environment of disaster in the centralized political context. *Complexity*, 2020(1), 9687390.
- Telford, J., ve Cosgrave, J. (2007). The international humanitarian system and the 2004 Indian Ocean earthquake and tsunamis. *Disasters*, 31(1), 1-28.
- Tellioğlu, H. (2010, June). Coordination of work: Towards a typology. In Proceedings of the 11th International Conference on Computer Systems and Technologies and Workshop for PhD Students in Computing (pp. 311–316).
- Terry, G., Hayfield, N., Clarke, V., ve Braun, V. (2017). *Thematic analysis*. The SAGE handbook of qualitative research in psychology (Ed. Carla Willig, Wendy Stainton Rogers), 2(17-37), 25.
- Tierney, K. J., ve Goltz, J. D. (1997). Emergency response: lessons learned from the Kobe earthquake. University of Delaware Disaster Research Center Preliminary Paper #260.
- Tolksdorf, R. (2000). Models of coordination. In Omicini, A., Zambonelli, F., & Tolksdorf, R. (Eds.), *Engineering Societies in an Agent World*. Springer-Verlag.
- Toker, A. (2022). Sosyal Bilimlerde Nitel Veri Analizi İçin Bir Kılavuz, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2022 Sayı 51: Özel sayı 1, Denizli, ss.319-345.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, 543-559.
- Uddin, S., ve Hossain, L. (2011). Disaster coordination preparedness of soft-target organisations. *Disasters*, 35(3), 623-638.

- Uhr, C. (2017). Leadership ideals as barriers for efficient collaboration during emergencies and disasters. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 25(4), 301-312.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2015). Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030.
- Unlu, A., Kapucu, N., ve Sahin, B. (2010). Disaster and crisis management in Turkey: a need for a unified crisis management system. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 19(2), 155-174.
- USGS (United States Geological Survey). (2023). M 7.8 - Pazarcik earthquake, Kahramanmaraş earthquake sequence: ShakeMap. Erişim Adresi: <https://earthquake.usgs.gov/earthquakes/eventpage/us6000jllz/shakemap/intensity>. Erişim Tarihi: 09.12.2024.
- Van de Walle, B., ve Dugdale, J. (2012). Information management and humanitarian relief coordination: Findings from the Haiti earthquake response. *International Journal of Business Continuity and Risk Management*, 3(4), 278–305.
- Van Wassenhove, L. N. (2006). Humanitarian aid logistics: supply chain management in high gear. *Journal of the Operational research Society*, 57(5), 475-489.
- Wachtendorf, T., ve Kendra, J. M. (2004). Considering convergence, coordination, and social capital in disasters. University of Delaware Disaster Research Center Preliminary Paper #342a
- Wang, E., Zheng, D., ve Li, X. (2015). Cross-organizational information sharing and coordination in disaster response: The case of the 2008 Wenchuan China earthquake. *Journal of Disaster Research*, 10(2), 363–372.
- Wendelbo, M., La China, F., Dekeyser, H., Taccetti, L., Mori, S., Aggarwal, V., ... ve Zielonka, R. (2016). The crisis response to the Nepal earthquake: Lessons learned. *European Institute for Asian Studies (EIAS), Research Paper. Brussels, Belgium*.
- Wright, N. A., ve Foster, L. (2018). Improving disaster response through the science of work. *International journal of disaster risk reduction*, 31, 112-120.
- Yavaş, H., & Yavuz, Ö. (2015). Türk afet yönetiminde merkezileşme sorunu ve yerelleşme çabaları. In *Yerelleşme/Merkezileşme Tartışmaları: 9. Kamu Yönetimi Sempozyumu* (7–9 Mayıs 2015, Ankara).
- Yeo, J., ve Comfort, L. (2017). An expected event, but unprecedented damage: Structure and gaps of large-scale response coordination of the 2011 Thailand floods. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 26(4), 458-470.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S., Karakayali, O., Yılmaz, S., Çetin, M., Eroglu, S. E., Dikme, O., ... ve Akoğlu, H. (2023) Emergency medicine association of Turkey disaster committee summary of field observations of February 6th Kahramanmaraş earthquakes. *Prehospital and Disaster Medicine*, 38(3), 415-418.
- Yoder-Bontrager, D. (2014). *Nongovernmental organizations in disaster and coordination: A complex adaptive systems view* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Delaware, ProQuest Dissertations & Theses, (AAT 1585187).
- Zoraster, R. M. (2006). Barriers to disaster coordination: health sector coordination in Banda Aceh following the South Asia Tsunami. *Prehospital and disaster medicine*, 21(S1), S13-S18.

EKLER

Ek 1. Tezde Kullanılan Mülakat Soruları

6 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNE MÜDAHALEDE KOORDİNASYONU ETKİLEYEN ETMENLER

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda yürütülmekte olan “6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerine Müdahalede Koordinasyonu Etkileyen Etmenler” adlı yüksek lisans tezine ışık tutacak olan araştırma için gerekli mülakat sorularını içermektedir. Araştırma 2023 yılının şubat ayında Türkiye'nin 10 ilini etkileyen deprem olaylarının afete dönüşümüne neden olan faktörlerin araştırılması ve koordinasyonda yaşanan sorunların çözümüne ilişkin öneriler sunulmasını amaçlamaktadır. Çalışma afet müdahale sürecinde yaşanan koordinasyon sorunlarını ve bu sorunların nedenlerini derinlemesine incelemeye olanak sağlayacaktır. Görüşme formunda bulunan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımızca saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır. Araştırma sonuçları kimlik belirtecek herhangi bir isim ya da işaret içermeyecektir. Bu çalışmada sizinle ilgili tutulan tüm kayıtlar gizli kalacaktır. Vereceğiniz açık, şeffaf ve samimi cevaplarınızla katılımlarınız için müteşekkirimiz.

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ekrem CENGİZ
Melike ÇAMURCU

Gümüşhane Üniversitesi Afet Yönetimi A.B.D.

DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE AİT SORULAR

1. Cinsiyet: ☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaş: ☐ 22-25 ☐ 26-30 ☐ 30+
3. Eğitim Durumu: ☐ Lisans Mezunu ☐ Yüksek Lisans Mezunu ☐ Doktora Mezunu
4. Mesleki Tecrübe: ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11 yıl ve üzeri
5. Müdahalede bulunulan il/iller:

DERİNLEMESİNE MÜLAKAT SORULARI

- [1] Öncelikle, lütfen kısaca organizasyonunuzu tanıttırmısınız?
Sonda Soru: Afet ve acil durumlarda nasıl bir süreç yürütüyorsunuz?
- [2] Mevcut operasyon içerisinde koordinasyonu nasıl sağladınız?
Sonda Soru: Kaynak yönetimi ve ihtiyaç önceliklendirme süreçlerinden söz eder misiniz?
Sonda Soru: Saha ekipleri ile koordinasyon merkezi arasındaki bağlantıyı nasıl değerlendirirsiniz?
- [3] Koordinasyon sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
Sonda Soru: İşbirliği, zaman ve güvenlik yönetimi konularını detaylandırır mısınız?
Sonda Soru: Kaynak, ekipman, personel vb. eksiklikler koordinasyonu nasıl etkiledi?
- [4] Afet Koordinasyon Merkezin'de yönetsel süreçlerin işleyişi nasıldı?
Sonda Soru: Operasyonel hedefler nasıl belirlendi, takibi nasıl yapıldı?
- [5] Afet Koordinasyon Merkezinin işleyişinde karşılaşılan sorunlar nelerdi? Nasıl çözümlendi?
Sonda Soru: Sorunların çözümünde kişiler arasında nasıl bir yol izleniyordu, nasıl bir iş birliği sağlanıyordu?
- [6] Afet Koordinasyon Merkezin'de iletişim süreçleri nasıl yürütüldü?
Sonda Soru: Bilgi akışı konularını detaylandırır mısınız?
Sonda Soru: İletişim kurarken yaşanan en büyük zorluklar nelerdi?
- [7] Üzerinde çalıştığınız son afet projesi sırasında, daha önce birlikte çalışmadığınız veya iletişimde olmadığınız organizasyonlarla nasıl bir iş birliği veya iletişim kurdunuz? Kurmadıysanız neden bir iş birliği veya iletişimin gerçekleşmediğini açıklayınız.
Sonda Soru: Biraz açar mısınız?
Sonda Soru: Ortak hedeflerinizi nasıl belirliydunuz?
- [8] Diğer organizasyonlar ile temas ve ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız? Birbirinizle nasıl ilişki kurmanız gerektiğine dair beklentileriniz nelerdir? Sonda Soru: Diğer kurumlarla çalışmanın güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
- [9] Afet Koordinasyon Merkezinin gelecekteki afetlerde daha etkili faaliyet yürütebilmesi için sunmak istediğiniz öneriler nelerdir?
Sonda Soru: Biraz açar mısınız?
- [10] Koordinasyon süreci için önerileriniz nelerdir?
Sonda Soru: Biraz daha açabilir misiniz?

ETİK KURUL KARARI

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Sayı : E-95674917-108.99-282504

Konu : Etik Kurul Onay

Sayın Prof. Dr. Ekrem CENGİZ

**"6 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNE MÜDAHALEDE KOORDİNASYONU
ETKİLEYEN ETMENLER "** konulu etik kurul başvurusu Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın
Etliği Kurulu'nun **20/09/2024** tarih ve **2024/7** sayılı toplantısında görüşülmüş olup; projenin yürürlükteki mevzuata
uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.
Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Selçuk ALEMDAĞ
Kurul Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Melike Çamurcu, 2013–2017 yılları arasında Eskişehir Cemal Mümtaz Anadolu Öğretmen Lisesinde lise öğrenimini tamamladı. 2018 yılında başladığı Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Lisans Programından 2022 yılında mezun oldu. 2023 yılında Gümüşhane Üniversitesi Afet Yönetimi Ana bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2023 yılı itibarıyla Türk Kızılay Derneğinde görev almakta olup çalışmalarını Afet Strateji ve Planlama Uzmanı unvanıyla sürdürmektedir.

